R/6209
A-10-01 (1)

DE VITA ARISTOTELIS EX IOANNE PHILOPONO, déque illius scriptis omnibus, & Librorum ordine Commentatio, ad Reuerendissimum Patrem ac Dominum D. Henricum, Abbatem Lucellæ Cisterciensium in Sequanis, per Hieronymum Gemuseum, Doctorem Medicum ac Philosophum.

MEMINI probè, Reuerende Pater, cùm de Aristotele, eiúsque monumentis dudum incidisset disputatio, dicere solitum esse quàm vehementer cuperet Paternitas tua, vt hic author à salebris, ac mendis, quibus scilicet iam diu obsitus iacuisset, totus alíquando ad communem studiosorum vtilitatem, in lucem prodiret. Quin mirari quoque solebat, cùm hodie plurimorum ingenia in nullis sese non occuparent literis instaurandis, cur hoc ipsum quoque nemo nostrorum hominum tentaret, vt eius monumenta, quotquot apud Græcos extant, in Latinam linguam conuersa in Volumen vnum redigeret: quando ex huiusce lectione cæteris disciplinis, ac rebus omnibus, magnam lucem, & rationem certam ex ea sola comparare liceat. En hic adest idipsum Opus, vti tum desiderabatur. Quod cùm pro iudicio, ac consilio reuerendæ Paternitatis tuæ ita concinnatum instructúmque, in lucem nunc prodeat, visum est ad eam ipsam destinari oportere, tum vt id inspiciat, atque eius lectione sese oblectet, tum vti cognoscat quantum apud nos potuerit eius iudicium. Quod sanè quamuis necessarium fuerit (neque enim aliter rectè ferri potuisset) tantò tamen plus potuit efficere, quantò maior esse debuit viri authoritas in hoc philosophandi genere iam olim instituti, & non sine præclara laude hactenus in eo ipso versati. Verùm quod alij solent, verbis ornare quæ mittunt, id ego minimè hîc faciam. Neque enim quæuis laudasse, operæ pretium est, neque apud quoscunque: siquidem commendare Authorem per se ipsùm ita laudatum, vt sui cognitione cæteris singularem laudem conciliare possit, quid fuerit aliud, quàm sole splendorem addere? & apud eum, qui ipse sciat, & teneat ad vnguem, quæ sit Authoris præstantia, quæ vis ingenij, quàm rerum omnium, & verborum diues copia, si multis explicare quis ista conetur, an non actum agat ille? Quin periculum quoque sustineat, ne potiùs rem longè maximam verbis extenuet, quàm honestiorem, ampliorémque efficiat. Cùm igitur laudationem hîc instituere non liceat, neque tamen cum silentio hunc Authorem foras producere fas sit, & quòd Præfationes, veluti partes Operum, quibus præmittuntur, esse soleant, & id denique absolutum sit, quod omnibus sui partibus constat, operam dabo vt non sine fruge sit, neque voluptate prorsus careat sua istud exordium. Nam de vita Authoris primùm, e Græcorum scilicet Commentariis, mox de monumentis ipsius, déque Librorum ordine dicam, quæcunque impræsentiarum non incommodè afferri posse, & breuiter videbuntur. Fuit itaque genere Macedo, Aristoteles, vrbe Stagiris, filius Nicomachi, qui Amyntæ Macedoniæ Regi medicam præstitit operam: quàm ob rem filium quoque suum, vt patris memoriam renouaret, Nicoma-

R/6209
A-10-01 (1

DE VITA ARISTOTELIS EX IOANNE PHILOPONO, déque illius scriptis omnibus, & Librorum ordine Commentatio, ad Reuerendissimum Patrem ac Dominum D. Henricum, Abbatem Lucellæ Cisterciensium in Sequanis, per Hieronymum Gemuseum, Doctorem Medicum ac Philosophum.

MEMINI probè, Reuerende Pater, cùm de Aristotele, eiúsque monumentis dudum incidisset disputatio, dicere solitum esse quàm vehementer cuperet Paternitas tua, vt hic author à salebris, ac mendis, quibus scilicet iam diu obsitus iacuisset, totus aliquando ad communem studiosorum vtilitatem, in lucem prodiret. Quin mirari quoque solebat, cùm hodie plurimorum ingenia in nullis sese non occuparent literis instaurandis, cur hoc ipsum quoque nemo nostrorum hominum tentaret, vt eius monumenta, quotquot apud Græcos extant, in Latinam linguam conuersa in Volumen vnum redigeret: quando ex huiusce lectione cæteris disciplinis, ac rebus omnibus, magnam lucem, & rationem certam ex ea sola comparare liceat. En hic adest idipsum Opus, vti tum desiderabatur. Quod cùm pro iudicio, ac consilio reuerendæ Paternitatis tuæ ita concinnatum instructúmque, in lucem nunc prodeat, visum est ad eam ipsam destinari oportere, tum vt id inspiciat, atque eius lectione sese oblectet, tum vti cognoscat quantum apud nos potuerit eius iudicium. Quod sanè quamuis necessarium fuerit (neque enim aliter rectè ferri potuisset) tantò tamen plus potuit efficere, quantò maior esse debuit viri authoritas in hoc philosophandi genere iam olim instituti, & non sine præclara laude hactenus in eo ipso versati. Verùm quod alij solent, verbis ornare quæ mittunt, id ego minimè hîc faciam. Neque enim quæuis laudasse, operæ pretium est, neque apud quoscunque: siquidem commendare Authorem per se ipsùm ita laudatum, vt sui cognitione cæteris singularem laudem conciliare possit, quid fuerit aliud, quàm soli splendorem addere? & apud eum, qui ipse sciat, & teneat ad vnguem, quæ sit Authoris præstantia, quæ vis ingenij, quàm rerum omnium, & verborum diues copia, si multis explicare quis ista conetur, an non actum agat ille? Quin periculum quoque sustineat, ne potiùs rem longè maximam verbis extenuet, quàm honestiorem, ampliorémque efficiat. Cùm igitur laudationem hîc instituere non liceat, neque tamen cum silentio hunc Authorem foras producere fas sit, & quòd Præfationes, veluti partes Operum, quibus præmittuntur, esse soleant, & id denique absolutum sit, quod omnibus sui partibus constat, operam dabo vt non sine fruge sit, neque voluptate prorsus careat sua istud exordium. Nam de vita Authoris primùm, è Græcorum scilicet Commentariis, mox de monumentis ipsius, déque Librorum ordine dicam, quæcunque impræsentiarum non incommodè afferri posse, & breuiter videbuntur. Fuit itaque genere Macedo, Aristoteles, vrbe Stagiris, filius Nicomachi, qui Amyntæ Macedoniæ Regi medicam præstitit operam: quam ob rem filium quoque suum, vt patris memoriam renouaret, Nicoma-

chum appellauit,ad quem item Nicomachia scripsit.Matre fuit Phæstide.Hi ambo genus ab Aesculapio trahebant,cui rei fidem facit Epigramma, in Aristotelem his verbis factum:

Matre creatur Phæstide,Nicomachóque parente
Stirpe Asclepiadûm, diuus Aristoteles.

Post obitum parentum, à quodam, qui publico Atarnensium nomine peregrinos hospitio excipiebat, educatur: cuius dein officij memor non modò filium eius Nicanora enutriuit, & omni liberali doctrina instituit, sed etiam vt verum, & germanum tractauit. Sed & prius, quàm moreretur, testamento cauit, vt filia Pythais huic Nicanori in matrimonium locaretur. Adolescens adhuc, omni ingenuarum artium scientia excultus fuit: quod satis declarant Commentarij, quibus res poëticas complexus est, & scripta, quæ in poëtas edidit,Homericæ itidem Quæstiones, & Libri Artis rhetoricæ. Annos natus septendecim, voce Pythiæ, qua philosophari iubebatur, Athenas mittitur, vbi cum Socrate tres annos coniunctissimè vixit. Quo extincto ad amicitiam Platonis sese contulit, qui cum annos viginti magno familiaritatis vsu coniunctus fuit. Eámque diligentiam, & industriam ad disciplinas percipiendas adhibuit, vt ædes ipsius non aliter Plato, quàm Αναγνωστὸ, id est Lectoris, appellare solitus fuerit. Neque verò fides habenda iis est, qui existimant Aristotelem aperuisse Lyceum contra Platonem adhuc superstitem. Quo nanque modo potuisset hoc? cùm Chabria, & Timotheus Atticarum copiarum Duces, opibus, magnáque potentia Athenis florerent, & Platoni arcta necessitudine coniuncti essent. Sed non desunt, qui tradant ab Aristotele Lyceum constitutum in humanis adhuc agente Platone vt multas hominis sententias conuelleret. Quibus ita respondisse satis sit, non simpliciter quicquam contra Platonem statui, sed aduersus eos qui Platonica decreta minùs perspecta haberent. Quòd si quid aduersus ipsum quoque Platonem fuit dictum, absurdum iudicari non debet, quando in eo ipso sententiam Platonis sequitur maximè: cuius hæc esse vox solebat, Magis conuenire, nos de veritate, quàm de re quacunque alia solicitos esse. Quinetiam ad verbum ita scribit, Amicus quidem Socrates, sed Veritas amicissima. Et alibi, Socratis, inquit, parua cura habenda est, Veritatis autem magna. Hoc ipsum institutum Aristoteles quoque tenuit, monumentáque Platonica immutanda censuit, atque in consilio huiusmodi ab illo minimè discrepat, dum veritatem præterire adeò non sustinuit. Nam mirifico alioqui studio, egregiáque voluntate Aristotelem fuisse erga Platonem, constat ex ara, quam ei consecrauit hac inscriptione,

Ponit Aristoteles pius hoc altare Platoni,
Quem laudare nefas ora profana foret.

Cum Platone multis officiis, & magna familiaritate viginti annos coniunctus fuit: post cuius obitum ita euenit, vt Speusippus, Potones filius, quæ Platonis soror fuerat, scholam teneret, docendíque munus susciperet: Aristoteles autem in Macedoniam secederet, quo loco alumnum disciplinæ suæ Alexandrum habuit, magnáque authoritate in eius regno præstitit.Nam apud Regem opibus, & gratia floruit maximè, plurimáque opportunè impetrauit. Multa enim studia, & officia in singulos priuatim, & in vniuersos publicè contulit. Declarant epistolæ commendatitiæ, quæ ad Regem scriptæ sub illius nomine feruntur:

feruntur: & patria Stagiræ, quæ cùm euersa esset, author fuit vt ab eodem ipso instauraretur. Quapropter Stagiritæ Aristoteli festum celebrāt,quod appellant Aristoteleum: & mensem, in quo dies festo dicatus est, Stagiriten vocant.Eressus quoque Theophrasti patria,cùm Alexander eam grauiter vindicare cogitaret, periculo liberata est. Postquam verò Speusippus è vita excessisset, Athenienses Aristotelem ad se inuitant, & vnà cum Xenocrate Scholæ Platonis præficiunt. Xenocrates igitur in Academia docebat, Aristoteles in Lyceo. Nec multò post cùm Athenæ defecissent, Aristoteles in Chalcida nauigauit, illud vsurpans, Non patiar, Athenienses, in philosophiam iterum vos peccare. Iam enim Socratem è medio sustulerant.Nec dissimulauit iudicium suum,apud Antipatrum, quàm difficile, & multi operis esset, Athenis agere, carmen illud Homeri referens,

Inque pyris pyra, ficis fici mollè senescunt.

Ita peruersitatem morum Atheniensium indicans,Macedoniam repetiit,vbi gratia,& authoritate apud Reges, qui prouinciam illam tenebant,plurimùm valuit: apud Alexandrum,& matrem Olympiada, apud Antipatrum, apud Philippum. Ad Alexandrum librum De regno scripsit, in quo præcepta tradidit de regno administrando. Sed & comitem se Regi adiunxit,in intimos Brachmanas proficiscenti: vbi etiam opus confecit, in quo ducentas quinquaginta quinque Rerumpublicarum formas constituit. Secutus quoque est illum contra Persas mouentem, vbi cùm bellum exortum esset, & Alexander mortem obiisset, in patriam rediit. Morum moderationem summam tenuit. In philosophia captum excessit humanum, cùm nullam eius disciplinæ partem imperfectam explicatione sua reliquerit. Imò propria fretus solertia, cùm pleraque adiecisset, vniuersam philosophiam castigauit, & optimis præceptis instruxit. Magnam item accessionem fecit ad differendi artem, quando ab ipsis rebus normas, præceptáque secreuit, & demonstrandi rationem seorsum constituit. Nam superioris memoriæ Philosophi demonstrare quidem, ac euidentibus probationibus vti sciebant: sed demonstrationes, ac euidentes probationes efficere ignorabant. Atque idem illis vsu veniebat, quod sutoribus, qui coria secare nequeunt,calceis verò vti rectè queunt. Naturalium rerum indagationi quintam naturam addidit. Diuinarum contemplationi, quanquàm nihil adiecerit eiusmodi, ita tamen docuit, vt nihil, quatenus causa ferret, prætermiserit. Siquidem tantum abest, vt ea tantùm, quæ intra orbem continentur, quemadmodum nonnulli existimant, comperta habuerit, vt etiam quæ supra orbem habentur, probè tenuisse affirmemus. Quod quidem idem ipse Aristoteles confirmat octauo Naturalis auscultationis libro: Princeps, inquit, causa, neque per se, neque ex accidenti, motu cietur. Ex hoc nimirum planum faciens, Deum neque corpus,neque patibilem esse. Vniuersum tempus vitæ, quam vixit, sexagintatrium annorum numero describitur. Cùm enim decimumseptimum ageret annum, Socrati operam dare cœpit, quo Præceptore vsus est triennium. In intimis, & necessariis Platonis viginti annos fuit, ab eius obitu annos vixit vigintitres. Libros, vt affirmant, scripsit plures trecentis. Diogenes Laertius summas æstimat versibus supra quinquies mille trecentis & triginta. Nam prisci solebant versuum numero signare voluminum magnitudinem, veluti nota certiore:quòd libri frequenter sint inæquales, pro materiæ copia. Ex eo numero sanè permulti desiderantur, optimi tamen incolumes nobis permanserunt.Casum verò tum eorum

chum appellauit,ad quem item Nicomachia scripsit.Matre fuit Phæstide.Hi ambo genus ab Aesculapio trahebant,cui rei fidem facit Epigramma, in Aristotelem his verbis factum:

Matre creatur Phæstide,Nicomachóque parente
Stirpe Asclepiadùm, diuus Aristoteles.

Post obitum parentum, à quodam, qui publico Atarnensium nomine peregrinos hospitio excipiebat, educatur: cuius dein officij memor non modò filium eius Nicanora enutriuit, & omni liberali doctrina instituit, sed etiam vt verum, & germanum tractauit. Sed & prius, quàm moreretur, testamento cauit, vt filia Pythais huic Nicanori in matrimonium locaretur. Adolescens adhuc, omni ingenuarum artium scientia excultus fuit: quod satis declarant Commentarij, quibus res poëticas complexus est, & scripta, quæ in poëtas edidit,Homericæ itidem Quæstiones, & Libri Artis rhetoricæ. Annos natus septendecim, voce Pythiæ, qua philosophari iubebatur, Athenas mittitur, vbi cum Socrate tres annos coniunctissimè vixit. Quo extincto ad amicitiam Platonis sese contulit, qui cum annos viginti magno familiaritatis vsu coniunctus fuit. Eámque diligentiam, & industriam ad disciplinas percipiendas adhibuit, vt ædes ipsius non aliter Plato, quàm Ἀναγνώστου, id est Lectoris, appellare solitus fuerit. Neque verò fides habenda iis est, qui existimant Aristotelem aperuisse Lyceum contra Platonem adhuc superstitem. Quo nanque modo potuisset hoc? cùm Chabria, & Timotheus Atticarum copiarum Duces, opibus, magnáque potentia Athenis florerent, & Platoni arcta necessitudine coniuncti essent. Sed non desunt, qui tradant ab Aristotele Lyceum constitutum in humanis adhuc agente Platone vt multas hominis sententias conuelleret. Quibus ita respondisse satis sit, non simpliciter quicquam contra Platonem statui, sed aduersus eos qui Platonica decreta minùs perspecta haberent. Quòd si quid aduersus ipsum quoque Platonem fuit dictum, absurdum iudicari non debet, quando in eo ipso sententiam Platonis sequitur maximè: cuius hæc esse vox solebat, Magis conuenire, nos de veritate, quàm de re quacunque alia solicitos esse. Quinetiam ad verbum ita scribit, Amicus quidem Socrates, sed Veritas amicissima. Et alibi, Socratis, inquit, parua cura habenda est, Veritatis autem magna. Hoc ipsum institutum Aristoteles quoque tenuit, monumentáque Platonica immutanda censuit, atque in consilio huiusmodi ab illo minimè discrepat, dum veritatem præterire adeò non sustinuit. Nam mirifico alioqui studio, egregiáque voluntate Aristotelem fuisse erga Platonem, constat ex ara, quam ei consecrauit hac inscriptione,

Ponit Aristoteles pius hoc altare Platoni,
Quem laudare nefas ora profana foret.

Cum Platone multis officiis, & magna familiaritate viginti annos coniunctus fuit: post cuius obitum ita euenit, vt Speusippus, Potones filius, quæ Platonis soror fuerat, scholam teneret, docendíque munus susciperet: Aristoteles autem in Macedoniam secederet, quo loco alumnum disciplinæ suæ Alexandrum habuit, magnáque authoritate in eius regno præstitit.Nam apud Regem opibus, & gratia floruit maximè, plurimáque opportunè impetrauit. Multa enim studia, & officia in singulos priuatim, & in vniuersos publicè contulit. Declarant epistolæ commendatitiæ, quæ ad Regem scriptæ sub illius nomine feruntur:

feruntur: & patria Stagiræ, quæ cùm euersa esset, author fuit vt ab eodem ipso instauraretur. Quapropter Stagiritæ Aristoteli festum celebrāt,quod appellant Aristoteleum: & mensem, in quo dies festo dicatus est, Stagiriten vocant.Eressus quoque Theophrasti patria,cùm Alexander eam grauiter vindicare cogitaret, periculo liberata est. Postquam verò Speusippus è vita excessisset, Athenienses Aristotelem ad se inuitant, & vnà cum Xenocrate Scholæ Platonis præficiunt. Xenocrates igitur in Academia docebat, Aristoteles in Lyceo. Nec multò post cùm Athenæ defecissent, Aristoteles in Chalcida nauigauit, illud vsurpans, Non patiar, Athenienses, in philosophiam iterum vos peccare. Iam enim Socratem è medio sustulerant.Nec dissimulauit iudicium suum,apud Antipatrum, quàm difficile, & multi operis esset, Athenis agere, carmen illud Homeri referens,

Inque pyris pyra, ficis fici mollè senescunt.

Ita peruersitatem morum Atheniensium indicans,Macedoniam repetiit,vbi gratia,& authoritate apud Reges, qui prouinciam illam tenebant,plurimùm valuit: apud Alexandrum,& matrem Olympiada, apud Antipatrum, apud Philippum. Ad Alexandrum librum De regno scripsit, in quo præcepta tradidit de regno administrando. Sed & comitem se Regi adiunxit,in intimos Brachmanas proficiscenti: vbi etiam opus confecit, in quo ducentas quinquaginta quinque Rerumpublicarum formas constituit. Secutus quoque est illum contra Persas mouentem, vbi cùm bellum exortum esset, & Alexander mortem obiisset, in patriam rediit. Morum moderationem summam tenuit. In philosophia captum excessit humanum, cùm nullam eius disciplinæ partem imperfectam explicatione sua reliquerit. Imò propria fretus solertia, cùm pleraque adiecisset, vniuersam philosophiam castigauit, & optimis præceptis instruxit. Magnam item accessionem fecit ad disserendi artem, quando ab ipsis rebus normas, præceptáque secreuit, & demonstrandi rationem séorsum constituit. Nam superioris memoriæ Philosophi demonstrare quidem, ac euidentibus probationibus vti sciebant: sed demonstrationes, ac euidentes probationes efficere ignorabant. Atque idem illis vsu veniebat, quod sutoribus, qui coria secare nequeunt,calceis verò vti rectè queunt. Naturalium rerum indagationi quintam naturam addidit. Diuinarum contemplationi, quanquàm nihil adiecerit eiusmodi, ita tamen docuit, vt nihil, quatenus causa ferret, prætermiserit. Siquidem tantum abest, vt ea tantùm, quæ intra orbem continentur, quemadmodum nonnulli existimant, comperta habuerit, vt etiam quæ supra orbem habentur, probè tenuisse affirmemus. Quod quidem idem ipse Aristoteles confirmat octauo Naturalis auscultationis libro: Princeps, inquit, causa, neque per se, neque ex accidenti, motu cietur. Ex hoc nimirum planum faciens, Deum neque corpus,neque patibilem esse. Vniuersum tempus vitæ, quam vixit, sexagintatrium annorum numero describitur. Cùm enim decimumseptimum ageret annum, Socrati operam dare cœpit, quo Præceptore vsus est triennium. In intimis, & necessariis Platonis viginti annos fuit, ab eius obitu annos vixit vigintitres. Libros, vt affirmant, scripsit plures trecentis. Diogenes Laertius summas æstimat versibus supra quinquies mille trecentis & triginta. Nam prisci solebant versuum numero signare voluminum magnitudinem, veluti nota certiore:quòd libri frequenter sint inæquales, pro materiæ copia. Ex eo numero sanè permulti desiderantur, optimi tamen incolumes nobis permanserunt.Casum verò tum eorum

librorum, quos ipse condidit, tum cæterorum eius bibliothecæ talis quispiam fuisse perhibetur. Fuerat Aristoteles primus omnium, quos scimus, qui libros congregaret, Regésque Aegypti bibliothecæ ordinem docuit. Decedens verò vnà cum schola bibliothecam quoque Theophrasto successori reliquit. Is eam tradidit Neleo, qui & Aristotelis, & ipsius fuerat auditor. Neleus eam detulit Scepsim, ac posteris dedit, hominibus imperitis, qui libros inclusos, ac negligenter positos tenebant. Cúmque Attalicorum Regum, sub quibus erant, studium sentirent conquirendorum librorum, ad instruendam eam bibliothecam, quæ Pergami erat, in fossa quadam eos sub terram occuluerunt, quos & tineis, & humiditate labefactos tandem, qui ex eo genere erant, Apelliconi Teio tradiderunt, magno emptos argento, Aristotelicos scilicet, atque Theophrasticos. Apellicon, vt qui magis librorum esset studiosus, quàm sapientiæ, volens corrosiones emendare, eos transscribendos dedit, scriptura non rectè suppleta: quapropter libros edidit erroribus plenos. Veteres itaque Peripatetici post Theophrastum, cùm omnino libris ordinariis carerent, paucis duntaxat exceptis, exteriorum sermonum, nihil habebant, in quo firmiter philosopharentur, sed positiones quasdam lucubrabant. Posteriores, postquam hi libri in lucem venêre, Aristotelem imitantes, longè melius, quàm illi, philosophati sunt: nam propter errorum multitudinem consentanea dicere necesse habuere. Multùm ad hoc Romani contulerunt. Nam continuò post Apelliconis obitum, Sylla qui Athenas cepit, allata illius bibliotheca, huc eam transtulit. Tyrannion quoque Grammaticus distribuit, cùm Aristotelis amantissimus esset, eo sibi conciliato, qui bibliothecæ præerat. Item librarij quidam scriptoribus vtentes non bonis, nec scripta conferentes, quod in his libris præsertim fieri solebat, qui vendendi transscribebantur. Hic itaque casus huius authoris libros primùm vitiauit. Alius deinde huic non dissimilis, quosdam prorsus sustulit, eósque minimè paucos. Vniuersos autem eius libros ad quatuor redigunt classes: quarum prima continet eos, qui dicendi, persuadendíque rationem tradunt. Ad hanc referri possunt ea, quæ de Poëtica, Musica, Prouerbiísque scripsit, aut si quod est aliud simile. Secunda, qui differendi, ratiocinandíque scientiam docent. Tertia, qui moralem, ciuilémque disciplinam tradunt. Quarta, qui de naturalibus, ac supernaturalibus tractant. Harum Classium, quid in quaque nobis perierit, aut extet, hîc, velut in tabula, depingatur. In prima, quæ Rhetoricen docet, qui Græci extant hi sunt: Rhetorices ad Theodecten, libri tres, quum Laërtius non numeret nisi Duos, testans tamen illum de Rhetorica bis duobus voluminibus tractasse. Ad Alexandrum de ciuilibus sermonibus, liber vnus. De Poëtica, liber vnus. In secunda, quæ dialecticen tradit, extant hæc: De prædicamentis decem, lib. vnus, de enuntiatione, lib. vnus, quem nunc secant in duos. Analyticorum priorum, libri nouem, cùm nobis extent tantum duo: nisi fortassis hi sunt, quos Laertius hoc titulo commemorat. Syllogismorum duo. Analyticorum posteriorum, siue demonstrationum, libri duo. Topicorum libri octo. Elenchorum, liber vnus: quem nescio, qui secuit in duos. In tertia, quæ moralia continent, hæc supersunt: Ethicorum ad Nicomachum, libri decem. Ethicorum ad Eudemum, libri octo: sic videtur. Est enim septimus longissimus. Ethicorum, quæ Magna vocantur, lib. duo. Politicorum, lib. octo. Oeconomicorum, libri duo, quorum alter nothus est. In quarta supersunt hæc: Naturalium auscultationum, lib. octo.

octo. Meteorologicorum, libri quatuor. De cælo, libri quatuor. Historiæ animalium, libri decem. De partibus animalium, libri quatuor. De generatione animalium, libri quinque. De generatione & corruptione, libri duo. De Mundo ad Alexandrum, liber vnus. De coloribus, libri duo. Et qui nuper inuenti fuere, De plantis, libri duo. De sensu & sensibili, liber vnus. De iuuentute & senectute, liber vnus. De somno & vigilia, liber vnus. De insomniis, liber vnus. De diuinatione in somnis, liber vnus. Problematũ sectiones permultæ. De vita & morte liber vnus. De respiratione, liber vnus. De flatu, liber vnus. De physiognomicis, liber vnus. De anima, libri tres. De memoria, & meminisse, liber vnus. De mechanicis, liber vnus. De lineis illatabilibus, liber vnus. De Xenophanis, Zenonis, & Gorgiæ placitis, liber vnus. Supernaturalium, libri quatuordecim. Tantùm nobis superest, & quidem Græcé. Nunc accipe, quæ in quaque classe desiderentur. De prima desiderantur hæc: De poëtis, libri tres. De rhetorica, liber vnus: cui titulus, Gryllus. Nerinthus, liber vnus. De Enthymematibus Rhetoricis, libri duo. Artis Poeticæ tractatio, libri duo. De consilio, liber vnus. De Homericis ambiguitatibus, libri sex. Liberalium disciplinarum, libri duo. Parabolarum, liber vnus, Ἀτάκτων, id est Inordinatorum, libri duodecim. Olympionice, liber vnus. Pythionice, liber vnus. Pythionicarum elenchi, liber vnus. Dionysiacæ victoriæ, liber vnus. Pythicus musices, liber vnus. De tragœdiis, liber vnus. De doctrinis, liber vnus. Prouerbiorũ, liber vnus. Carmen ad Philoxenum scripsit, elegias. His adiungi possunt, Mathematicus, liber vnus. De magnitudine, liber vnus. De Musica, liber vnus. Ex secunda desiderantur hæc: Sophista, liber vnus. Menexenus, liber vnus. De scientiis liber vnus. Solutiones contentiosorũ, liber vnus. Diuisiones Sophisticæ, libri quatuor. De contrariis, liber vnus. De speciebus, & generibus, liber vnus. De propriis, liber vnus. Commentaria aggressoria, libri tres. De instantia, liber vnus. De his, quæ aliquot modis dicuntur, aut iuxta additionem, aut propositum, vt reddidit Diogenis Interpres, quum Aldina editio habeat κατὰ προσθέσιν, liber vnus. De scientia, liber vnus. Diuisiones decem & septem. Diuisibilium, liber vnus. De interrogando, & respondendo, libri duo. De propositionibus, liber vnus. Propositionum contentiosarum, libri quatuor. De syllogismo, liber vnus. De quæstionibus, liber vnus. Methodicorum, libri octo. De syllogismis, libri duo. Syllogisticorum & definitionum, libri duo. De eligibili & contingenti, liber vnus. De his, quæ ante locos sunt, liber vnus. Topicôn ad finitiones, libri duo. Diuisionum, liber vnus. Definitionum, libri tres. Epicherematum, libri duo. Quæstiones aggressoriæ, libri vigintiquínque. Artiũ collectio, libri duo. Ars, liber vnus. Ars alia, libri duo. Compendium artis, liber vnus. Artis Theodecti contractio, liber vnus. Enthymematũ diuisiones, liber vnus. De dictione, libri tres. Collectionũ, libri duo. Aduersus Gorgiam, liber vnus. Problematum ex Democrito, libri sex. De doctrina liber vnus. Aduersus Zenonis scita, libri duo. Encyclicorum, libri duo. Ex tertia interciderũt hæc, De iustitia libri quatuor. De Philosophia, libri tres. De Republica libri duo. Amatorius, liber vnus. Conuiuium, liber vnus. De diuitiis, liber vnus. Exhortationum, liber vnus. De nobilitate, liber vnus. De voluntate, liber vnus. Alexander, seu de colonis, liber vnus. De regno, liber vnus. De bono, libri tres. De Platonis Legibus, libri tres. De Republica Platonis, libri duo. De Amicitia, liber vnus. Quid sit affici, aut affectum esse, liber vnus. Propositiones de virtute, libri tres. De perturbationibus iræ, liber vnus. De imperio, liber vnus. De meliori, liber vnus. De affectibus, liber vnus. De volũtario, liber vnus. De pulchro, liber vnus. Quæstionum

ſtionũ de amicitia,libri duo.Politicorũ,lib.duo.De iuſtis,libri duo.Iuſtificationũ, libri duo.Iura,liber vnus.Lex cõmendatitia,liber vnus.Legum,libri quatuor.Politiæ ciuitatum,libri centum vigintiocto:& ſeorſum de democratia, Oligarchia, Ariſtocratia,& Tyrannide.Addantur his Epiſtolæ ad Philippum.Seſymbriorum Epiſtolæ: ad Alexandrum, quatuor. Ad Antipatrum nouem. Ad Mentorem vna. Ad Olympiadem vna. Ad Hephæſtionem vna. Ad Themiſtagoram vna. Ad Philoxenum vna.Ex quarta interciderunt hæc: De elementis libri tres. De motu, liber vnus. De idea, liber vnus. Quæſtionum de anima, liber vnus. De natura, libri tres. Phyſicus,liber vnus. De Archytæ philoſophia,libri tres. De Speuſippi, & Xenocratis Philoſophia, liber vnus. De Timæi, & Architæ libris decerpta,liber vnus. Aduerſus Meliſsi dicta, liber vnus. Aduerſus Pythagoricos, liber vnus. Alcmæonis placita, liber vnus. Aduerſus Xenocratem, liber vnus. De Pythagoricis, liber vnus. De inciſionibus, libri octo. Excerptio inciſionum, liber vnus. De compoſitis animalibus, liber vnus. De fabuloſis animalibus, liber vnus. De non gignendo,liber vnus. Medicinalium,libri duo.De ſignis tempeſtatum,liber vnus.Aſtronomicus ſpeculatiuus, liber vnus.De motu, liber vnus.Inſpectorum problematum,libri duo. Expoſita generatim, libri quatuordecim. Hæc monumentorum Ariſtotelis hiſtoria eſt. Porrò quod ad ordinem attinet eorum, qui ex vniuerſis eius operibus adhuc libri ſuperſunt, exponendum id nunc eſſe videtur,ſumpto potiſsimũ exordio ab iis,quæ tradidit Ammonius in exordio κατηγοριῶν. Ait ille ſcribendi apud Veteres in vniuerſum duo genera extitiſſe, ὅτι τῶν συγγραμμάτων τὰ μὲν ὑπομνηματικὰ, τὰ δὲ συνταγματικὰ. Ὑπομνήματα ſunt,quæ ſtudioſorum quiſque ex Authorum lectione ſibi conficit. Moris enim fuit priſcis,vt maiorum ſcripta legentes, Commentarios ſibi facerent,in quibus opiniones de rebus à philoſophia pertractatis ſcriberent, argumentáque, quibus opiniones ſuas illi aſtruerẽt.Inde illud Plinij Iunioris de Auũculo,Hac intentione tot iſte volumina peregit,Eclectorúmque Cõmentarios centũ ſexaginta mihi reliquit opiſthographos,id eſt Ἐκλεκτῶν ὑπομνήματα.In quos Cõmentarios regerere etiam moris fuit,quod ipſi Commentarios ſcribenti priuatim videretur:vt ſi quando ad ſcribẽdum animum appuliſſet,tanquam ex penu literaria promeret illam veluti materiem voluminum, & ſimul cæmenta, calcémque ad ſtructuram repoſita.συντάγματα ſunt,quæ non ex tẽpore,& ſine cura ſcripta ſunt,vt ὑπομνήματα, ſed dictionem habent compoſitioni cõgruam,& capitum diuiſionem rectè, atque ordine digeſtã.Horũ rurſus alia ſunt διαλογικὰ:alia αὐτοπρόσωπα.Αὐτοπρόσωπα ſunt,in quibus Author ex ſua perſona docet,nulla perſona extrinſecus aſſumpta. Huius generis ſunt τὰ ἀκροαματικὰ, quæ ídeo ſic vocãtur,quaſi diſciplinaria,ſiue quia ſuis & iuſtis diſcipulis ſcribebantur ab authoribus cuiuſque ſectæ,id eſt τοῖς γνησίοις ἀκροάταις:ſiue quia voce præceptoris opus haberẽt, & idcirco à nemine ἐξωτερικῶν, id eſt eorũ,qui in ſcholis Philoſophorũ verſati,exercitatíque nõ fuiſſent,rectè legi,cognoſcíque poſſent.Id quod in libris huius quoque authoris tenebras offundit hominibus harũ diſciplinarũ imperitis,qui ſcilicet in ſcholis Peripateticorum eruditi non fuere: id quod ipſemet in ſua ad Alexandrum epiſtola innuit: Nam cùm Alexander ægrè ferret libros Acroamaticos in vulgus editos fuiſſe, reſpondit Ariſtoteles à nemine intelligi poſſe eos libros, qui voce præceptoris in his inſtitutus non eſſet.Indicans ſcilicet τὸ ἀκροαματικὸν τοῦτο, cui id peculiare eſt, vt vocem præceptoris poſtulet,non,vt ἐξωτερικὰ ſolent,à quopiã vulgarium intelligi poſsit,Hic tamen eius Epiſtolæ locus calũniæ occaſionem præbuit nonnullis, qui

cùm improba, & rudia pecora ſint, vel ex falſa cauſa, occaſionem calumniæ aucupantur. Aiunt de induſtria inuolutos eſſe libros Ariſtotelis, vt à nemine intelligantur, vel ipſius teſtimonio. Atqui non id agebat Ariſtoteles, ſed volebat eos libros non à quouis vulgarium intelligi poſſe, ſed ab iis ſolis, qui in ſcholis Philoſophorum exercitati fuiſſent,quemadmodum ipſe Alexander fuerat.Ἀκροαματικὰ enim,dictionem habent altiorem,ac rationes firmiores, frequentioréſque, vt in quibus nihil niſi grauiter demonſtratum afferri oportet, ſicut in Mathematicorum quoque libris fit. Inde naſcitur obſcurum illud orationis genus, & auſcultandi neceſsitas,è rerum ſcilicet natura,non hominis cuiuſquam improbitate. Alioqui autem & Mathematicorum demonſtrationes calumniari oportebat, & Iuriſconſultorum grauitatem reprehendere, quam ſine præceptorum opera diligente non quiſquam vnquam rectè aſſequutus eſt.E natura itaque diſciplinarum, ea obſcuritas naſcitur.Nam & alios docendi modos reddit difficiliores hæc ratio acroamatica, ſi admiſta illis fuerit: cuiuſmodi ſunt Dialogiſmi, in quibus ſi quæ paulò ſubtiliùs demonſtrata ſunt, non paruam difficultatem faceſſunt lectori. At ἐξωτερικὰ tamen dicta ſunt, τὰ διαλογικὰ, tanquam ad vulgi quoque vtilitatem inſtitutionémque ſcripta ſint,non lectorum tantùm diſcipulorum,ac familiarium ſcribentis.Nam ἐξωτέρους, appellabant olim ſcholæ,quicunque alicui ſectæ philoſophantium ſe non dediſſent.Sic & in libris Platonis, etſi Dialogici ſint, & popularem titulum præ ſe ferant, obſcura tamen ſunt pleraque, in quibus confirmandum aliquid demonſtratione eſt.Adeóque perpaucos reperies hodie,qui eam doctrinam profiteri poſsint, quanuis literatores quidam Problemata aliquot ex illis libris decerpta circunferentes,iſtud genus philoſophiæ apud imperitos homines audacter iactitare audent. Videtur autem noſtro ſeculo idem contigiſſe philoſophiæ Platonicæ,quod ætate Ciceronis Peripateticæ accidit: qua ætate pauci fuerunt, quibus ea cognita eſſet. Nam exoleuerat tum illud philoſophandi genus, ſiue quòd libri iſtud complectentes aliquandiu latuiſſent,ac veluti interiiſſent:ſiue quòd homines tum quoque difficultate ſenſorum deterrerentur, quouſque Alexander Antoninorum temporibus diligens Ariſtotelis lector, Commentarios in ipſum edidit,quando primùm cœpit & legi, & intelligi Ariſtoteles, & verſari in hominum manibus,intellecta ſcilicet vtilitate,quæ ex illius attenta lectione caperetur.Contrà itaque euenit noſtro ſeculo,vt in ſcholis Italiæ omnibus Ariſtotelica tradantur,cæterorum philoſophia negligatur.E qua occaſione id quoque profectum eſt,vt Præceptores & recta inſtitutio ad Platonis philoſophiam deſiderentur hodie, quibus tamen opus eſt profectò volenti rectè ad iſtud philoſophandi genus,& cum fruge accedere. Neque enim ſola lectio abſque docentis inſtitutione præſtare id poteſt,niſi inſtitutio præceſſerit.Ad hunc modum itaque à quibuſuis intelligi non poſſe Ariſtotelis Acroamatica exiſtimandum eſt. Scripſit autem Exoterica quoque Ariſtoteles, è quo numero videtur eſſe liber, qui de Mundo inſcribitur, Περὶ κόσμου, modò eius Authoris ſit. Sed & ipſemet in ſecundo Περὶ οὐρανοῦ, de infinitudine Mundi diſputans,nominatim horum meminit,ſicut in Exotericis docuimus, inquiens. tanquam manifeſtiùs de quibuſdam quæſtionibus ſuam ſententiam in illis exponat.Id quod etiam faciliùs fit,quoties certis rationibus confirmari,demonſtraríque res non poſtulat:quale docendi genus in Acroamaticis exigitur. Quod autem ad ordinem librorum attinet, qui in hac editione continentur, hæc cognoſcenda ſunt. Operis totius duo ſunt Tomi, quorum primus libros,qui ex ſecunda claſſe extant,omnes habet hoc modo.

Categoriæ.

Liber hic καθηγοριῶν, totius logicæ tractationis primus esse debet, non is, qui de Interpretatione inscribitur, vt perperàm nonnulli existimasse videntur. Nam præterquàm quòd Ammonius Hermeus istud palàm adfirmat, ipsa quoque methodica docendi ratio, qua præcipuè Aristoteles sese commendat, id exigit. Est enim docendi modus hic per compositionem, quoties non à fine, qui primus esse in resolutione consueuit, sed ab eo, quod à fine remotissimum est, in quod scilicet desierat resolutio, initium doctrinæ facimus. Finis itaque totius logicæ negotiationis, demonstratio est. Huius verò naturam exponere non licet absque disputatione de syllogismo priùs facta: quemadmodum neque scribendi differentes modos docere possumus priùs, quàm omnino scribendi rationem teneant. At ne de syllogismo quidem ipso rectè doctrina fit antè, quàm exposita sit propositionum natura: nam ex hisce syllogismi ipsi constituuntur. Eodem modo disputationem de propositionibus præcedere debet simplicium vocum expositio, è quibus hæ ipsæ constant, & in quas resoluuntur, propositiones. Quapropter primùm omnium, simplicium vocum expositionem facere conueniebat. Ad hunc modum speculationis finis, initium fit actionis: & vice versa, qui actionis futurus finis est, contemplationis fuit initium. Sic Architectus domum fabrefacturus, ita ratiocinabitur, Domum faciam, quæ defensio est ab imbribus, & vento: id autem fieri nequit absque tecto. Hinc ergo speculationem orditur, & progrediendo ita ratiocinatur, Tectum fieri nequit absque parietibus, neque hi fient, nisi iacta sint fundamenta, & hæc non iacientur, ni priùs effossa terra sit. Quo loco cessat speculatio, & initium fit actionis. Primùm nanque terra effoditur, inde cætera ordine fiunt. Ad eundem modum Philosophus quoque demonstrationem constituere volens, ita cogitabit, De demonstratione sum dicturus: verùm quia ea syllogismus est scientificus, (ita nanque definitur) fieri nequit, vt ipsius expositionem faciamus, nisi præcesserit de syllogismo tractatio. Sed neque huius doctrinam tradere licet, nisi cognita priùs sit propositionum natura. Sunt enim propositiones, orationes quæpiam, è quarum complexu fit ratiocinatio, quam syllogismum dicunt. At neque propositionum doctrinam capient, qui simplicium vocum naturam priùs non cognouerint: quando ex earum complexu propositiones ipsæ constituuntur, quemadmodum syllogismi è propositionibus constant. Hoc itaque loco desiit contemplatio, & initium habet praxis. Nascuntur autem ex duobus hisce modis, totidem doctrinarum genera, quorum alterum per compositionem, alterum per resolutionem fieri dicitur. Et iuxta primum genus constitutus fuit ordo librorum totius dialecticæ tractationis. Est itaque Primus inter partes totius logicæ liber, qui καθηγοριῶν, inscribitur, quem præcedit alius, huiusce introductorius, quem edidit Porphyrius De quinque vocibus, περὶ πέντε φωνῶν.

De Interpretatione.

Librum καθηγοριῶν, sequuntur De interpretatione libri duo: ita enim apud Latinos diuiduntur. Hi, vt dictum fuit, propositionum naturam exponunt, è simplicium vocum complexu primò coalescentium. Et non solùm in iis exponitur, quæ natura seorsim cuiusque propositionis sit, sed & quam inter se habitudinem sortiantur: veluti cuiusque oppositionis natura quæ sit: quo loco affirmationis, & huic oppositæ negationis, leges constituit, prudentissimè sanè. Nam iis principiis mox vtetur, ad sequentium theorematum demonstrationem, maximè verò eorum, quæ de tribus figuris tradentur. Consentiunt hæc cum iis, quæ in postremis Analy

Analyticis dicta sunt de axiomatibus communissimis, quòd iis peculiariter vtantur artifices ipsi quoque communes.

Analytica prima.

Post explicatam propositionum naturam, quantum ad præsens negotium erat necesse, disputationem de syllogismis aggreditur, ostendens vnde agnoscatur necessitas ea syllogistica. Appellant hanc consequentiæ necessitatem, & nascitur è forma syllogismorum.

Analytica postrema.

Est quoddam ratiocinandi genus, adeò potens, vt statim homini, modò auscultare velit, arbitrium adimat hoc, aut illud statuendi de rebus quibusdam, sed ad veritatis agnitionem, affirmationémque vel nolentem trahit, ac impellit. Neque enim tale solum est, vt concessis quibusdam, inde aliud quidpiam necessariò inferri ostendat: hæc enim syllogismi natura fuerat, id est totius generis, atque inficiari perpetuò per initia licet, nec concedere, quæ ab aduersario posita fuerint. Hoc longè potentius argumenti genus est, quando nihil omnino recipit, quod auditor diffiteri possit, audeátve, ne non compos mentis habeatur, & próinde recta nolentem, volentem, ad veritatem ipsam ducit, impellítve auditorem. Huius argumenti artificium in Analyticis postremis traditur.

Topica.

Quanuis præcipuus totius artificij logici scopus sit, demonstrationem tradere, sicut cuiusque artificis intentio est, sua quàm certissimè confirmare: quia tamen non semper id contingit, quòd rerum ac causarum exacta cognitio sæpe nos lateat, neque materia omnis eandem certitudinem argumentorum recipiat, quæcunque scilicet rerum est incertarum, & súbinde aliter sese habentium, constituta fuit ars probabilium argumentorum, quæ in Topicis traditur.

Elenchi.

Conueniebat eum, qui auditorem ad inquisitionem veritatis institueret, non solùm ea docere, quæ ad hanc conducerent, vt talibus scilicet vteretur, sed & eorum commonefacere oportuit, quæ talem inquisitionem turbare possent. Scripti ad hunc vsum sunt Elenchi, quam postremam totius logicæ partem esse, ex Epilogo totius Operis cognoscere licet.

Physiologia.

Quanquàm veterum Peripateticorum non paucis, neque omnino infimis visum est, moralem philosophiæ partem primo loco auditori proponendam esse, quo videlicet animus illorum doctrina confirmatus, ad contemplationem vniuersi fit instructior: cùm tamen non paucæ illius disputationes ab homine huiusce philosophiæ imperito, perfectè cognosci nequeant, μόνον γὰρ ὀρθοδοξαστικῶς, οὐχὶ δ' ἀποδεικτικῶς, visum est, post institutionem dialecticam, hanc potissimum totius philosophiæ partem auditori proponendam esse, è qua & ad hanc cognitionem sese assuefaciat, & exemplorum copiam superioribus præceptis accommodet. Verùm quia in horum quoque librorum ordine cognoscendo, magnum versatur momentum, & lux non exigua inde consurgit, huic sese studio mancipare volentibus, neque verò adeò passim expositus is fuerit ab Interpretibus præcipuè Latinis: de hac ipsa re nonnulla in medium afferemus, paulò altiùs repetito initio.

Physica auscultatio.

Librorum Aristotelis, partem philosophiæ naturalem complectentium non difficile est ordinem cognoscere, vbi sententiam eius, in exordio totius physicæ tradi

traditionis expositam intellexerimus. Nam is ipse locus ambo hæc complectitur, scopum, inquam, octo librorum de Naturali Auscultatione, & modum doctrinæ, iuxta quam facturus sit vniuersam rerum naturalium expositionem. Et scopus quidem est, exponere Naturæ artificium, in fabrica ipsius operum, cum primis verò principia Naturæ totius, quæ sint, explicare. Nam cognitio operum Naturæ, per inquisitionem, expositionémve causarum fit, velut rerum aliarum omnium, quæ causas habent, siue vnam, siue plures, earundem expositione doctrina fit: vt in Analyticis postremis abundè fuit traditum, quem librum necesse est diligenter teneat, qui hæc attingere volet, vt suo loco expositum à nobis fuit. Qui domum nouit, eiúsque artificium, is profectò nouit cæmentum, & lateres, & omnino materiem, è qua fuit coagmentata: item Artificis operam, & formam prætereà ipsam, quadratam, aut rotundam, atque in vniuersum situm, atque ordinem partium domus totius: postremò finem quoque. Is est vt à vento, & imbribus simus tuti, ac tranquilli. Atque ad eundem modum, qui Naturæ artificium, eiúsque opera sit cogniturus, eum necesse est causas diligenter inquisiuisse, didicisséque: sicut in arte fit. Habet enim ipsa quoque differentias causarum easdem, vt ars habet. Sunt nanque aut motrices, & agentes causæ, vt in generatione animalis, spiritus formans partes similares dictas, & ex earum coagmentatione organicas, è quibus demum exit totius animalis constitutio. Neque facilè assignabis differentiam huius artificij, ad id, quod per manum Artificis, ceram, aut aliam materiam quancunque ducentis, ac fingentis, fit: nisi quatenus hæc foris est, atque ab eo, quod formatur, palàm seiuncta. Calor verò gignitiuus, vim formatricem gestans, per ipsum opus est sparsus, ac toti illi coniunctus. Tales itaque causæ solent esse, quæ per Naturam agunt, quas ipse, vt aiunt Interpretes, nomine principij innuit. Sunt & fines, ob quos agit Natura. Velut defensio à pluuia, & vento, domus finis est. Nihilò enim magis quicquam à Natura temerè fit, quàm ab arte. Vocat autem Aristoteles fines, causas. Eodem modo partes quoque sunt, rem naturalem quanque constituentes, veluti forma, & materia: appellantúrque ab eo hæc, elementa. Harum itaque causarum expositio, in libris duobus primis maximè proponitur, & in primo, materiæ potissimùm: in secundo, cæterorum. Et is scopus est, vt ait Simplicius. Verùm cùm causarum duo sint genera, quatenus aliæ sunt vniuersales, & communes rebus naturalibus omnibus: aliæ particulares, quæ scilicet in quanque speciem ferè referuntur: earum, quæ communes sunt, causarum expositionem facit hic liber. Sed hoc ad modum pertinet, siue ordinem, iuxta quem facturus sit horum omnium doctrinam. Bipertitus hic est, quatenus vnus in singularum quæstionum inquisitione consistit: alter in tractatione totius alicuius disciplinæ, cuius veluti partes sunt, quæstiones iuxta modum priorem adinuentæ. Inuentio hæc, demonstratione fit. Expositio autem eorum, vbi inuenta fuere, modo quodam doctrinæ fit: qui modus id præstat, ne res temerè proponantur, sed artificio pulchrè connexæ inter se sint disciplinæ totius partes. Is aut è natura rerum earum sumitur, in quibus versatur disciplina, velut in grammatica, & geometria, necessariò initium ab iis sumitur, quæ Natura priora sunt: aut è methodo quapiam alia. Cæterũ dum res hoc ordine proponuntur, priore modo, quo scilicet fuerant inuentæ, perpetuò vtêris, id est demonstratione, quæ facit vt quæstionibus singulis habeatur fides. Quemadmodum modus posterior, toti disciplinæ ordinem addit, qui per initia, dum prima scilicet inquisitio fit, seruari nequit. Neq; enim licet nobis mox initio totam rerum fabricam ita intrò aspicere, singulaq; suo

suo ordine cognoscere, vt per naturam constituta fuere. Sed primùm ignari omnium, admiratione quapiam ducti singula inquirimus, non vt sese consequuntur, ἀλλ' ὡς ἔτυχε, vt in quodque inciderimus, ambigentes ita solerter indagamus, ordinem partium in constitutione totius tum demum animaduersuri tandem aliquando, cùm horum singula, aut pleraq;, aut etiam vniuersa, demonstratione per partes inuenta inter se connexuerimus, contulerimúsque: id, quod huiuscemodi (τρόπῳ διδασκαλίας vocat Aristoteles) opus est, ac artificium. Primùm enim qui obscuram quæstionem explicare volet, necesse est manifestum principium sumat. Et vt Grãmaticus vocem ignotã per aliam exponet necessariò, quæ minimè auditori ignota sit: ita qui rem ignotam aut ipse volet inuenire, aut aliis inuentam exponere, initium ab eo sumet, quod illis sit cognitum. Déinde vbi multa fuerint exponenda, ea rectiùs primò proponentur, quæ minùs sunt obscura, ac priùs, faciliúsq; obuia sunt. Hæc ambo se facturum pollicetur Aristoteles. Traditurus itaque rerum naturalium disciplinam, per quam exponuntur affectiones rebus ipsis inhærentes, quarum aliæ communes omnibus sunt, aliæ aliquibus tantùm, quædam peculiares vni solùm speciei: eas primùm, atque in hoc libro edocebit, quæ communes omnibus sunt. Et idcirco communis hic esse debet ad alias partes totius physiologiæ omnes. Velut causarum aliæ communes omnibus sunt, aliæ cuique speciei propriæ. Omnibus communes sunt causæ vniuersales, velut materia prima: peculiares, velut materia propinqua animalis: & forma itidem rei cuiusque, & omnino causæ proximæ. Ex affectionibus quoque aliis, motus secundum locum communis est corporibus naturalibus omnibus, quo partim actu sunt, partim potestate: simplex motus, non omnibus, sed simplicibus. Et déinceps simplex motus orbicularis, corporibus cælestibus est peculiaris: rectus verò, elementis. In horum itaque omnium expositione primùm vniuersalia tradit, maximéque communia: déinde quæ minùs talia sunt, vsque ad propria cuiusque speciei, vbi quiescendum est. Quæ enim infra hæc sunt, non scientiæ ampliùs, sed historiæ magis accommodata sunt. Quomodo tandem fit, vt à manifestissimo quoque ordientes ad id, quod minùs tale est, progrediamur, quando communia priùs occurrunt nobis, minùs communibus. Ita se facturum promittit, dum ait: Ex vniuersalibus ad singularia proficiscamur, oportet. Præter ea verò, quæ dicta hîc fuere, altera quoque vtilitas hunc doctrinæ modum consequitur minimè aspernanda: nam ita fit, ne in eadem disciplina quicquam sæpe repetatur. Id, quod omnino futurum erat, alium ordinem doctrinæ sequentibus. Postrema est vtilitas, minimè tamen cæteris inferior, vt demonstrationes, quæ fiunt in disciplinis, sint vniuersales, id est re vera scientificæ. Porrò autem, quia dictum est singularum quæstionum expositionem in disciplinis demonstratione peragi, súntque ipsius duo genera, quorum alterum à causa ducitur, effectum ostendens, scilicet καὶ τὸ διὶ ὅτι: alterum ab effectu, & ostendit causam: ambigat quispiam, an vtroque genere hîc vti conueniat: an altero màgis, & vtro potiús. Est itaque cognoscendum, in omni demonstratione à noto quopiam, & manifesto ordiendum esse principio, quódq; sit accommodatum. Id ita perpetuum est, vt sit inexorabile prorsus. Aliter enim scientia demonstratiua fieri nequit. Verùm autem vsu venit, vt in aliis alia priùs nota sint. Sic in mathematicis causæ, & omnino quæ Natura sunt priora, nobis quoque occurrunt primùm: quapropter in illis eodem demonstramus modo, quo faceret Natura. In naturalibus vice versa effectus primùm sese offerunt. Dudum animaduersum fuerat, Solem deficere quandoque, vt in Luna quoque. Ignorata tamen causa fuit, quæ miseras

miseras hominum mentes timore liberaret, in defectu Solis mortem sideris, in Lunæ verò deliquio, veneficia arguentium, & ob id crepitu dissono auxiliantium. Hic error priscorum animos diu tenuit, eclipses quidem palàm cernentium, causas verò ignorantium: donec Thaletis Milesij sagacitas, deprehensa hæc in vulgus efferret tandem. Eodem ferè modo primùm animaduersa fuit à priscis, simpliciũ inter se corporum vicissim facta transmutatio, generatióque, cernentibus nunc ex aqua aërem gigni, nunc ex aëre vicissim aquam, & in reliquis modum eundem. Ignorabatur causa, nesciebatúrque communis illius subiecti natura, quæ postmodum materia vocari cœpit, ad artis nimirum imitationem. Cùm igitur à manifestis principium statuendum sit, è rebus autem naturalibus effectus, quàm causæ, notiores sint: quemadmodum in arte quoque priùs tota domus occurrit, quàm eius causæ, ac partes: necessariò fit, vt rerum naturalium expositioni peculiarior demonstrandi modus sit, qui ab effectis, quàm qui à causis ducitur. Id itaque ait inquiens, Hæc autem insita nobis à Natura est via. Ad hunc modum locus is, totius physiologiæ artem complectitur. Demonstrationes itaque, singulorum problematum sunt: doctrinæ verò, totius alicuius generis. Et vt in omni demonstratione subiectum habetur aliquod, cuius passiones proprias ostendit demonstrator: ita cuiusque disciplinæ totius suum quoddam subiectum est, circa cuius affectiones per se inhærentes sese occupat quisque artifex. Subiectum totius disciplinæ id esse solet, quod æquale est passionibus omnibus, quæ in ea demonstrantur. Neque continuò totius disciplinæ, & eius partium idem subiectum est: sed quod toti disciplinæ subiectum est, genus est eorum, quæ partibus eius respondent vt subiecta. Sic magnitudo, geometriæ subiectum quidem dicitur: & passiones eius sunt, æquale, aut inæquale esse. Pars tamen geometriæ alia, versatur in aliis huiusce generis subiecti differentiis: nam alia in linearum comparatione sese occupat, alia in figurarum, & alia rursus in rectilineis figuris, alia in cæteris. Ad eundem modum, cuiusque partis naturalis philosophiæ idem subiectum assignari non potest cum toto genere, sicut neque in eisdem affectionibus sese omnes occupant: sed physiologiæ quidem totius simpliciter subiectum fuerit corpus naturale, quatenus est eiusmodi: & affectiones, quæ insunt illi vniuersaliter, veluti sunt, è materia constare, forma: item moueri, in tempore esse, ac loco, & si qua alia eius generis sunt: quomodo Aristoteles quoque libros octo Auscultatorios à cæteris sequentibus seiunxit, vniuersalium affectionum considerationem, quæ affectiones quibusque corporum differentiis per summum genus competunt, quod est corpus naturale, in hisce traditurus.

PHYSICA.

Libri itaque Naturalis Auscultationis primum locum habent in tota Physiologia: & eorum subiectum est, summum genus, corpus scilicet naturale, seu mobile: veluti geometriæ subiectum, magnitudo est. Passiones verò, quæ hîc considerantur, demonstrantúrque, accidentia sunt corpori naturali, quatenus est eiusmodi, ac per se competentia, & próinde eidem æqualia. Per ipsum verò inferioribus quoque speciebus competunt, sicut æquales duobus rectis angulos habere, scaleno competit & isosceli, vtrique per commune genus, id est triangulum. Ita naturali corpori competunt principia, quæque illis sunt annexa, motus, locus, tempus, & quæ talia videntur, cùm non sint, de quibus omnibus in his octo libris disputatio habetur.

De

De Cælo, & Mundo.

Proximi ab his sunt libri quatuor de cælo & Mundo: quibus subiecta sunt, corpus mobile simplex, rectum, aut circulare. Affectiones sunt, motus simplex rectus, motus simplex circularis. Ostenditur enim cuique harum corporis differentiarum suam mouendi rationem peculiariter competere, & quonam pacto, quibúsve de causis. Sic motus simplex rectus, sursum tendens, corpori simplici recto leui competere ostenditur, & quo pacto: vt motus, qui deuersus est, corpori graui. Est autem motus localis naturâ prior, quàm cæteræ transmutationes sint: & próinde disputatio librorum de cælo, reliquorum tractationem præcedere debet, & ob causas quoque alias. Non enim rectè faciunt, qui hunc ordinem controuertunt.

De Generatione, & Corruptione.

Post disputationem de motu locali simplicium corporum, qui cæterorum naturâ primus est, sequitur expositio modorum, quibus generatio, & corruptio in rebus naturalibus peragitur, de elementorum, inquam, mutua ex sese inuicem generatione. Huius partis subiectum est, corpus naturale simplex, generabile, corruptibiléque. Affectiones sunt, generatio, corruptio, alteratio, mistio, & quæcunque hisce sunt finitima, & id ipsum subiectum vniuersaliter consequuntur.

De Mundo.

Libellus de Mundo, præter quàm quòd verisimiliter existimatur à quibusdam non esse Aristotelis, locum post libros de generatione occupare non debet: neque enim ordini huius doctrinæ conuenit. Et ne inter Acroamaticos quidem libros, sed inter Exoterica potiùs referendus videtur. Quapropter in postremum totius operis locum repositus fuit.

Meteora.

Libri Sublimium, duas partes habent: nam tres priores eandem materiam cum libro quarto non habent. Siquidem in illis ostenditur modus corporum, quæ mistionem sortiuntur imperfectam. Quartus liber disputationes continet, vniuersaliter ad omne corpus perfectè mistum pertinentes. Subiectum itaque huiusce libri quarti est, corpus mistum simpliciter seu absolutè. Affectiones sunt, generatio misti, quatenus tale est: item corruptio eius, quatenus mistionem habet, quæ mistionis dissolutio est, nomen verò generale nullum habet, sed in singularibus dicitur putrefactio. Habet itaque rationem quartus liber eandem ad sequentium materiam, de metallis, de plantis, & de animalibus, quæ differentiæ corporum perfectam mistionem habentium sunt: quam libri Naturalis auscultationis ad cæteros totius physices.

De Anima.

De Anima librorum quódnam subiectum sit, è prædictis facilè cognosci potest. Est enim corpus naturale, mistionem perfectam, & vitam sortitum. Partis quoque eius, veluti libri secundi, sensum habens, vsque ad locum de intellectu ex libro tertio, vbi de mente incipit disputatio, & quæ huic sunt finitima. Ab hisce sequuntur libri, quos Paruorum Naturalium appellatione notarunt scholæ, hoc ordine: De sensu & sensili, Memoria & reminiscentia, Somno & vigilia, Somniis & imaginibus, Diuinatione per somnum, De communi animalium motione, De communi Animalium gressu, De diuturnitate & breuitate vitæ, De iuuentute & senectute, De spiratione. Liber de spiritu, ὑπομνηματικὸς esse videtur, non συνταγματικὸς, & próinde in hunc ordinem non referri poterat,

rat, ob materiæ tamen cognationem eum locum retinuit. Hîc finis est librorum primi Tomi.

De Animalibus.

Poterat quispiam ratiocinari, à prædictis statim sequi debere libros de partibus Animalium, mox de generatione, vt postrema totius physiologiæ pars sit historia: sic enim ad species infimas descendentibus quiescere continget, iuxta Platonis præceptum: & non ineptè postrema totius naturalis contemplationis portio fuerit specierum infimarum expositio, iuxta hunc ordinem videlicet, per quem à communissimo quôque ad proximum descendimus, ac minùs commune vsque ad postremum: eum tamen ordinem esse horum librorum, qui hactenus seruatus fuit, è primo de partibus animalium deprehendere liceat, quo loco ratio quoque huiusce ordinis exponitur.

Problemata.

Problematum opus, quanuis alias quoque omnis generis, quia tamen plurimas habet naturales quæstiones, in postremum locum huius Tomi appositum fuit.

Hoc itaque ordine libri Acroamatici & legi debent à studiosis hominibus, & cæteris proponi. Neque enim temere in hisce versandum est. Et absque hac ratione cæca est, & inextricabilis totius huiusce contemplationis via, quæ tamen alioqui non solùm lucem in se præclaram quandam habet, sed & cæteris studiis omnibus hanc ipsam impertitur. Ea autem vniuersa apud te commemoro, reuerende Pater, non sanè tanquam nouum aliquid, aut tuæ paternitati inauditum hactenus, recensere me posse existimem: sed vt ostendam iisdem studiis etiamnum oblectari solere, quibus tuæ paternitatis hortatu, & exemplo applicare animum primo cœpi. Deinde vt sub tuo auspicio iuuentuti nostræ veluti classicum canerem quoddam, vnde excitati fortè ac vestrum exemplum imitati, antiquam illam, solidámque rerum cognitionem linguarum studiis aliquando coniungere in animum inducant. Quod sanè ni factum fuerit, errabunda, & vitiorum plena, studiorum nostrorum ratio, propè dixerim, vniuersa erit. Non sum nescius, quantum ardorem liberalibus animis inserere solita sint magnorum virorum exempla. Quin me ipsum quoque miris modis ad literas alacriorem reddidit non adeò pridem cum tua paternitate habitum colloquium, quo intellexi apud vestrum ordinem plurimùm gratiosa esse, quæ alioqui apud nonnullos certè exularunt hactenus, bona studia. Id quod cùm testari cupiam, ac palàm profiteri, visum mihi est nulla id ratione commodiore fieri posse, quàm ea ipsa, quam nunc sum ingressus, speranti mihi neque ineptum hoc meum officium, neque tuæ paternitati ingratum fore. Et rectè sané. Cur enim non clementer hoc officium admittat, qui neminem non benigniter ac placidè suscipere solet? Paternitatem tuam Dominus quàm diutissimè superstitem nobis, ac florentem conseruet. Basileæ Calendis Ianuarij, Anno M. D. XLII.

Simonis

SIMONIS GRYNAEI DE ARISTOTELE ELOGIVM, IN PRIMAM EDITIONEM RELIGIOSE' ACCERSITVM.

*

QVVM NEMO, Lector, nec ante, nec post Aristotelem exortus esse memoretur, in cuius mente, ceu purissimo in speculo, lucidiùs, meliúsque & expressiùs Natura rerum tota refulsit, solúsq; palmæ huius laudem vir prorsus incomparabilis sic teneat, vt in participatum, societatémque eius neminem omnium admittat: decet quidem, vt quemadmodum ipsa beneficiis suis, toto cælo, & terra communiter omnibus impertit sese: sic summus vtique Naturæ interpres, vnus ab omnibus toto Mundo legatur, discatur, ametur, celebretur. Quod quidem vt fieret, vtque clarissima præstantissimæ mentis lux omnibus fulgeret, anteà quidem Græcè, vt ad quàm plurimos, imò ad quàm maximè omnes Aristoteles quàm minimo perueniret, effeci: & cætera.

IOANNIS LODOVICI VIVIS DE ARISTOTELIS OPERIBVS, CENSVRA.

*

De Aristotele.

PLINIVS Secundus libro septimò naturalis Historiæ inquirit, quodnam existimetur maximum fuisse ingenium, ex iis quidem, quorum extet memoria, vel suis ipsorum, vel alienis monumentis: & eam tantæ ambitionis palmam videtur ad Homerum vatem deferre, secutus Græciæ iudicium, quæ illum fontem ingeniorum appellat. Sed mihi tamen acriùs eam rem intuenti, atque examinanti subtiliùs, nullum videtur fuisse ingenium Aristotelico præstantius. Legenti opera eius attentè, ac diligenter, exoritur ingens admiratio, quàm ab vltimis principiis deducit abditissima, & profundissima rerum omnium, quàm acutè refellit aliena, quàm fortiter communit, & corroborat sua, quo ordine digerit singula, &, quod est in tradendis artibus perutile, quanta frugalitate verborum: nihil est in eo vacans, aut inane, omnia solida, & plena: nusquam sinit lectorem oscitari, aut aliud agere. De hoc verè dici potest, quod Lysiæ Athenienſi minori de causa attribuitur, ruituram structuram vniuersam, si vel verbulum vnum tanquam lapidem detraxeris. Axiomata autem illa vniuersalia, quis non admiretur in omni argumento & materia tam multa esse ab illo excogitata vera & perpe-

tua, quibus ſequens ætas in tanto decurſu ſeculorum vix exceptionem vllam annotaùit? Scripſerunt veteres philoſophi ante Ariſtotelem pauca, atque ea confusé. Primus omnium Plato eleganter ſanè multa, & doctè: ſed ad docendum, diſcendúmque parum accommodaté. Ariſtotelis omnia ordinem, & formam habent inſtitutionis, ac diſciplinæ: nec fuit dexteritas in aliquo ad artes tradendas par. Omnia verò ſunt illi certis præceptis, & formulis conſcripta, ea breuitate, & grauitate verborum, ac ſententiarum, vt accipi facilè, retineríque poſsint, & ad vſum, quum res poſtulat, accommodari. Verba autem nullus Græcorum habet æquè appoſita, ita vt ex rebus videantur naſci, quas tractat. Non perſequitur rerum floſculos, & orationis deliciolas, queis inani oblectamento delinitum lectorem teneat, poſteà remittat vacuum. Plena eſt illius oratio ingenti fructu cognitionis rerum ſciri dignarum. Non captat præſentem gratiam leuem, ac momentaneam, ſed adfert diuturnam vtilitatem. Idcirco nec ad quemlibet guſtum facit tantus Author, nec quemlibet lectorem deſiderat. Volunt Ariſtotelis opera lectorem ingenij non acuti tantùm, ſed etiam profundi, ſolidi, ſani, circunſpecti: volunt attentum, diligentem, imbutum lectione variorum authorum, & cognitione rerum multarum. Hæc ſi deſint, nihil Ariſtotelicis libris exiſtimabitur aſperius, inſuauius, inamœnius: quemadmodum nonnulli de eo iudicant, vel propter ignorantiam, vel propter teneritudinem ingeniorum, pondus non ferentes tantæ doctrinæ. Quemadmodum infirmis oculis lux Solis & diei ſplendor moleſtus eſt, quo nihil eſt ſanis & valentibus iucundius. Verùm, vt Ariſtoteles primus inueniebat propè omnia, ita non poterat noua inuenta omnino vnus excolere, atque expolire. Erant etiam nonnulla, quæ propter nouitatem nondum habebat ſatis explorata, & percognita. Accedebat ad hæc ingenium viri tectum, & callidum, & metuens reprehenſionis: quod inhibebat eum, ne proferret interdum apertè, quæ ſentiret: inde tam multa per eius opera obſcura, & ambigua.

De libris illius.

Libri eius diu latuerunt cum bibliotheca Theophraſti diſcipuli, quæ ad hæredes imperitos deuoluta, multis annis in tenebris, & ſquallore iacuit, vſque ad tempora L. Syllæ Dictatoris, qui Bibliothecam illam coëmit, & libros deſcribendos, in ordinémque redigendos Tyrannioni dedit grammatico: ſicut authores ſunt Plutarchus Cheronæus, & Strabo. Poſt ea tempora fuerunt in omnium manibus, ſed non magno in pretio, propter difficultatem ſenſorum, ad quæ pauci penetrabant, quouſque Alexander Aphrodiſienſis, Antoninorum temporibus diligens Ariſtotelis lector, commentarios in multa illius opera conſcripſit: tum primùm cœpit Ariſtoteles & legi, & intelligi, & verſari in hominum manibus, nimirum intellecta vtilitate, quæ ex illius attenta lectione caperetur. Verùm non omnia illius ingenij monimenta, etiam quæ L. Sylla inuenit ad noſtram ætatem peruenerunt: quod eſt intelligere ex iis, quæ à veteris memoriæ ſcriptoribus citantur. M. Tullius in ſecundo libro de natura deorum, argumentum adfert Ariſtotelis, quo ille Dei prouidentiam ex conſideratione pulchritudinis, ordiníſque Mundi huius colligebat. Atqui argumentum hoc apud Ariſtotelem, quem habemus, nuſquam legitur. Idem Cicero libros Ariſtotelis de natura deorum viſos à ſe teſtatur. Seruius grammaticus Ariſtotelem citat dicentem, aliqua numina mori. Iſidorus, non Hiſpalenſis antiſtes, ſed antiquior quidam, & Clemens in Stromatibus, aſſerunt Ariſtotelem de

lem de diis localibus mentionem feciſſe, qui vrbibus, & regnis præſiderent. Tranſeo quæ de Ariſtotelis ſcriptis recenſet Laërtius, qui voluminum eius ſummam ad quadringenta perducit, de quibus quidem nihil dubitetur: & multò aliter diſtinguit libros, quàm nos. Ac vt non omnia Ariſtotelis habemus, ita quædam ſub nomine illius aliena circunferuntur: quod eſt Ariſtoteli cum omnibus ferè magni nominis ſcriptoribus commune. Iam de ſingulis dicamus libris.

Peri Hermenias.

Liber hic dicitur de interpretatione: quoniam in eo Philoſophus interpretatur, quid ſit nomen, quid verbum, quid oratio, quid pronuntiatum: quæ ſunt quidem partes grammatici: explicat tamen illa Ariſtoteles in opere dialectico, quòd grammatica nondum eſſet illa ætate inuenta: hæc vtique grammatica, qua nunc vtimur. Nam olim priſci homines cognitionem elementorum, & ſyllabarum, ſcriptionem rectam, ac legitimam, tum pronuntiationem germanam, & propriam cuiuſque linguæ, grammaticam nuncupabant, iam inde ab Homeri ſeculo. Itaque grammatici munere Ariſtoteles fungitur in prima operis huius parte. Vnus eſt liber περὶ ἑρμηνείας, non duo. Diſputatio autem illa de futuris indefinitis, quæ contingentia nuncupantur, perplexa eſt, & difficilis: atque eò magis, quòd Ariſtoteles diſputat ſecum ipſe, obiicit ſibi argumenta, & diſſoluit, confuſis omnino diſtinctionum notis, ita vt dialogiſmus ſit abſque perſonis: ſed ſi diſtinctiones diligenter animaduertantur, dilucidior fiet tota tractatio.

Categoriæ.

Opus hoc deſumptum eſt ex prima philoſophia, quæ μετὰ τὰ φυσικὰ nominatur: ſed hæc tractantur illic vt res, in categoriis autem vt voces, res illas ſignificantes. Idcirco categoriæ nominantur, quaſi prædicationes, vt vulgò vertunt: vno autem verbo Latinè dicere, perdifficile. Sunt autem hæc modi quidam, & velut rationes, queis primas eſſentias, hoc eſt, ſingula rerum denominamus, conſignamus, configuramus, conueſtimus, ſeu quod aliud vocabulum magis placet, aut ſi quod eſt iſtis aptius. Dicimus enim Socratem animans eſſe, & album, & procerum, & maritũ, & Athenis, & quæ ſunt eiuſmodi. Sed denominationes iſtæ ex rebus pendent: atq; vt res ſeparare, ac ſegregare operoſum eſt, & arduũ, ita & categorias iſtas: multum tamen ab Ariſtotele eſt profectum, plurimum confectum viæ vno decurſu.

Priora Analytica.

Poſt explicatas pronuntiationes, rationéſq; aliorũ de aliis pronuntiandi, atq; iudicandi, tradit Ariſtoteles præcepta, quemadmodum in ratiocinationem connectantur. Vocat autem analytica, hoc eſt reſolutíua, quod ratiocinationes in partes ſuas diſſoluat, & ex quibus conſtent perhibeat. Ipſum totum facile eſt cuiuis intueri, etiam imperitiſsimo: noſſe autem ex quibus componatur, quaſíque conflatur, & id docere, non niſi docti, atq; artificis. Nihil excogitari potuit ad omne artium, ac ſcientiarum genus conducibilius, quàm ſyllogiſmorũ formulæ: nihil rurſum moleſtius, quàm quæ de neceſſario, poſsibili, impoſsibili, & contingenti, cõparat, & coniungit inter ſe: magno quidem illa acumine, quis neget? ſed inutiliter.

Poſteriora.

Duo ſunt in ſyllogiſmo, tanquam in homine corpus, & animus. In corpore eſt materia, & diſpoſitio, ac ordo partium: in animo vis, & vita, & actio. In ſuperioribus analyticis Ariſtoteles velut de ſyllogiſmi præcipit corpore, hoc eſt de partibus, déq; illarũ nexu & cõpoſitione: ideóq; priora nominãtur. In his autẽ poſterioribus, hoc eſt interioribus, & magis reconditis, de anima ipſa ſyllogiſmi, nempe

de demonſtratione,de vi,& efficacia rationis. Analytici libri ſub Ariſtotelis nomine multi olim circunferebantur:ſed hi quatuor ex orationis filo,totiúſque præcipiendi rationis modo,ac facie,Ariſtoteli ſunt adiudicati,cæteris reiectis.

Topica.

Hoc eſt loci,vnde ducuntur argumenta. Opus eſt octo voluminibus diſtinctũ, varium ſanè:hoc eſt,multæ eruditionis,& obſeruationis rerum diuerſarum.Sed vt illa omnia primus ipſe pariebat, non potuit tam multa ſimul edere, ſimul expolire. Itaque relicta eſt velut ingens quædam materia & diues, ad extruendum pulcherrimum ædificium. Eruere ex quantumlibet ſedula & attenta lectione illorum librorum,rationem inueniendi argumenta,haud facilè quiſquam poſsit.Rhetoribus hoc debent Dialectici, qui obſcuritatem hanc illuſtrauerunt, & tradiderunt, quis eſſet materiæ iſtius vſus. Quod Cicero præſtitit in Topicis ad Trebatium. Nam partem hanc de dialectica inuentione, & rhetores auidè occupauerunt tanquam ſuam,& dialectici verecundè ceſſerunt tanquam alienam:non id recenti vitio, vt alia permulta, ſed ab Stoicis ipſis factitato, qui philoſophorum omnium acerrimi ſunt dialectici exiſtimati.

Elenchi.

Elenchus multa ſignificat, ſed hoc loco pro redargutione ſumitur. Libri ſunt duo,ad cauendas ſophiſticas captiones,& ne in diſſerendo falſa pro veris per ignorationem colligamus,aut admittamus.Huic operi initium dedit Plato in Euthydemo.Oſtenduntur illhic pauci quidem doli diſputatoris captioſi:Ariſtoteles autem rem omnem,vt ſolet, à primis initiis complexus, digeſsit in ordinem,& formulas.Cauendum tamen,ne & Latini homines fallantur, dum Græcæ linguæ exempla parum congruenter aptant ad Latinam. Abſoluta eſt iis libris omnibus dialectice omnis,& de inueniendo argumento,& de inuentis iudicando.

Phyſica.

Hic liber à Græcis inſcribitur Περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως, hoc eſt,de phyſica auditione: vt videatur Ariſtoteles non compoſuiſſe hos libros, ſed dictaſſe ſuis auditoribus, aut illos certè quæ ab eo diſputarentur,annotaſſe. Præcipua tractatio eſt de motu: quoniam de corporibus Naturæ traditurus, quorum eſſentia per actiones cognoſcitur aptiſsimè,à motu exorditur, quæ ex corporeis actionibus maximè expoſita eſt cognitioni ſenſuum: ideóque prima & ſimpliciſsima,& ex motibus ad ea, quæ mouent, & mouentur, aſcendens, vſque ad principem motorem peruenit,qui mouet immobilis.

De Generatione.

Generationem & corruptionem Ariſtoteles motus appellat,ſicut auctus,& diminutiones. Poſt ſimplicem autem tractationem de motu locali, conſequens erat vt cauſas inquireret, quæ procrearent, & interimerent corpora naturalia. Libri ſunt duo,minùs quidem,quàm phyſici,intricati,ſed accuratiùs tamen ſcripti,& indubiè ab eo ipſo.

De Cælo & Mundo.

Poſt motum & generationem diſſerit de eſſentia,& qualitatibus corporum naturalium,idque octo voluminibus:quatuor de Cælo & Mundo,& quatuor Meteororum. In his prioribus loquitur de compoſitione vniuerſitatis, & de ſupremis corporibus,quæ ſunt vel cæleſtia,vel cælis affixa.

De Mundo.

Libellus legitur Ariſtotelis nomine,titulo de Mundo,de quo à multis dubitatũ eſt,an

eſt,an ſit huius philoſophi.Citatur tanquam Ariſtotelicus à pleriſque Græcorum, vt à Themiſtio,& qui hoc fuit antiquior, Iuſtino Martyre, ac philoſopho,à Cardinale Beſſarione,& ex noſtris à Ioanne Pico.Haud dubiè opus eſt Peripateticum: ſed tractatio ipſa,& orationis filum, non videntur eſſe Ariſtotelis.Primùm habet dedicationem cum præfatione, quod in germanis Ariſtotelis operibus non eſt inuenire. Ariſtoteles enim vel non dicat opus,vel ſi dicat, non præfatur ad eum, cui dicat. Nec præfatio eſt digna grauitate Ariſtotelica. Deinde inſcribitur, Ad Alexandrum, cuius ipſe, tametſi diſcipuli, & tanti regis, nullam omnino in ſuis operibus facit mentionem: & ſi aliquod ei opus erat nuncupaturus,nuncupaſſet profectò libros de Animalibus,ad quos componendos talenta octoginta Alexander dederat. Iam ipſa dictio pleriſque in locis comptior eſt, & floridior, atque etiam,vt ſic dicam, laſciuior, quàm Ariſtotelica, ita vt interdum vſque ad poëticas delicias progrediatur. Libellus tamen eſt legi dignus, & qui meritò ſcholæ Peripateticæ adſcribatur. L. Apuleius eum vertit,& tanquam ſuum poſuit inter ſua opera,titulo Coſmographiæ.

Meteororum.

Id eſt,de iis, quæ ſurſum feruntur, cuiuſmodi ſunt, fulgura, pluuiæ, niues, & huiuſmodi.Libri ſunt quatuor:in quibus etiam de aquis, de terra, & metallis tractatur. Sed opus accepit nomen ab iis,de quibus primo loco diſſeritur. Abſoluta eſt à Phyſicis vſque ad Meteora, philoſophia de Naturæ corporibus: nihil enim aliud videtur reſtare.

De anima.

Corpora,& effectiones, quæ vita carent, ſatis ſunt libris ſuperioribus explicata.His autem tribus libris,viuentis effectionis,quæ anima nominatur,cauſas,& rationes inquirit. Reprobat primo volumine veterum ferè opiniones de anima, quos de re tanta, támque abſtruſa, in ruditate illa abſurdè ſenſiſſe mirandum non eſt. Sequenti libro de vegetatione tractat & ſenſibus, doctè, vt omnia, & explicatiùs,quàm multa alia,tum etiam diffuſiùs.Tertius liber de mente agente & paſsibili,aliquantò eſt ſterilior.De ſenſu autem & ſenſili,de memoria & recordatione, de iuuenta & ſenecta,de reſpiratione,de longa vita & breui,de ſomno & vigilia, de diuinatione inſomniorum,acceſsio ſunt librorum de anima:de his enim argumentis erat diſputaturus ſub titulo De anima.

Metaphyſica.

Hi libri inſcribuntur περὶ τῶν μετὰ τὰ φυσικά, hoc eſt,de iis,quæ ſunt poſt naturalia.Nam libris ſuperioribus,quorum eſt materia de Natura,propoſita ſunt ſpectanda integra Naturæ ſimulacra,tanquam ſtatuæ à fuſore aliquo,vel plaſte:nunc explicatiùs monſtrantur ſingula,quæ ſunt in re,quæque circa rem, principia, partes,cauſæ,qualitates,actiones.Libri ſunt duodecim.An ſit eis abſolutum Ariſtotelis propoſitum,neſcitur.Clauſulam habent ex Homeri verſu in primo Iliados,non eſſe bonam principum multitudinem,vnum debere eſſe principem. Quæ clauſula videtur velut gradum ponere ad inquiſitionem diuinæ naturæ. Libri ſunt pleriſque in locis obſcuri,& difficiles,non tam tractatione ipſa,quàm ignorantia earum rerum,quæ tractantur,ad quas in abditis,& abſtruſis Naturæ poſitas,perpauca poſſunt ingenia penetrare. Putant de his libris eſſe querelam illam,& quaſi expoſtulationem Alexandri ad Ariſtotelem, quòd libros de philoſophia priuatim ſibi in ſchola prælectos euulgaſſet:Ariſtotelem ita regi ſatis feciſſe,libros illos editos fore tanquam non editos:neminem intellecturum,niſi qui ab eodem ipſo Ari-

ſtotele audiuiſſet. Leguntur de hoc Græcæ epiſtolæ Alexandri ad Ariſtotelem, & viciſsim Ariſtotelis ad Alexandrum, quæ omnia exiſtimo eſſe confictа. Tametſi non ignoro, quid Themiſtius dicat, Ariſtotelis libros obſcuriores eſſe foras proditos, quàm eſſent domi diſcipulis traditi: quod mirandum non eſt. Quis enim tam explicatè & dilucidè ſcribit, quàm docet? Hæc eſt metà totius philoſophiæ naturalis, hinc ſtudium humanæ mentis duas in partes tanquam in vias ſcinditur: altera eſt de contemplatione virium, atque efficaciæ corporum naturalium, in quo medica ars continetur: altera eſt de animorum contemplatione, ad eos formandos, in qua philoſophia. De vtraque iſtarum extant Ariſtotelicæ doctrinæ libri.

De Animalibus.

De hiſtoria animalium volumina duo & viginti, quibus animalium omnium generatio, partes, ingenium, vires, atque actiones explicantur, quibus nihil eſt ad cognoſcendum vel iucundius, vel conducibilius. Hos libros octoginta talentorum Græci nominant, quòd tantùm rex Alexander impenderit in eiuſmodi obſeruationem, nempe in coëmendis belluis, & conducendis his, qui ſingulas bellua rum actiones diligenter obſeruatas, & perſpectas ad Ariſtotelem referrent. Stylus eſt hîc, nempe in hiſtoria, fuſior, ac ornatior, & non rerum modò ampliſsimarum cognitio, ſed ingens quoque verborum copia, quæ non ſunt paſsim cuiuis obuia.

Problemata.

Diſputationes libri huius Ariſtoteles encyclias appellat, hoc eſt circulares, ſiue quòd in circulis ſint habitæ, & conſeſſu auditorum rogantium doctorem, & annotantium, quæ ab illo reſponderentur: quemadmodum Horatius ſcriptorem cyclicum appellat circunforaneum, qui opera ſua in circulis recitaret: ſeu quòd de iis rebus agitur, quæ Græci ſolent appellare ἐγκύκλια, hoc eſt circularia: quæ ſunt quotidiana de vſu vitæ communis, de quibus ſenes & patresfamiliâs ſoliti ſiut in circulis ſuis diſſerere. Vnde encyclopædia dicta, non illa diſciplinarum connexio, de qua Plato loquitur, & Quintilianus, ſed de qua Plinius in præfatione Hiſtoriæ Naturalis. Apparet autem opus hoc non eſſe ab Ariſtotele conſcriptum, ſed ex diſputationibus illius, ab auditoribus collectum, & congeſtum. Multæ inſunt in eo repetitiones, quas nunquàm reliquiſſet author ipſe, ſi in ordinem digeſsiſſet quæ diſputarat, & conſignaſſet monumentis literarum. Reliquit autem ſtudioſus coaceruator, dum maiorem diligentiam adhibet in cogendo, quàm iudicium in diſponendo. Multæ inſunt in eis rationes frigidæ, leues, dilutæ, alienæ ab Ariſtotelici ingenij grauitate, atque acrimonia, aliæ obſcuræ, & moleſtæ. Sunt enim dubitata omnia, nihil affirmatum. Quæ autem inter colloquendum, inquirendúmque excidebant, vt vſu venit, tenuia, inania, ambigua, non minùs rapta ſunt ab auidis auditoribus, quàm dilucida illa, grauia, & ſolida. Ita conflatum eſt opus egregium ſanè, ſed inæquale, enorme, & multis in locis ſui diſsimile.

Libri Morales.

In altera diſciplinæ via, quæ eſt de moribus, multa ſunt etiam Ariſtoteli ſcripta pari iudicio, & admirabili prudentia. Mores componendi vel publici ſunt totius ciuitatis, vel priuati: & in priuatis alij ſunt domeſtici, nempe familiæ: alij proprij vniuſcuiuſq. De publicis ſunt octo libri Politices: de familia liber Oeconomicus: de ſuis cuiuſque, Ethica, Magna moralia, & moralia ad Eudemum. Et quemadmodum in libris Phyſicis, & Dialecticis vſus eſt multùm exemplis mathematicis, ex geometria, atque arithmetica; ita in his moralibus ſumit exempla ex poëtis & hiſtoricis.

ſtoricis. Vtrunque fecit magno conſilio. Nam in tractatione earum diſciplinarum, quæ certis, & definitis, & perpetuis continentur formulis, cuiuſmodi ſunt quæ de Dialecticis, aut Phyſicis præcipiunt, commodiſsimum eſt exempla ex iis rebus deſumere, quæ certa ſunt, fixa, & immutabilia: in qua nota præcipuum gradum obtinent, quæ mathematica nominantur. In rebus autem morum, quæ totæ verſantur in hominum vita, congruentiſsimum eſt & exempla adhibere ſumpta de vita, qualia ſuggerit hiſtoria quàm plurima: tum eorum vti ſententiis, qui vitam acutiſsimè inſpexerunt, annotauerunt, expreſſerunt, cuiuſmodi ſunt poëtæ, atque oratores. Facti ſunt pleriſque in locis Ariſtotelis morales libri obſcuri, & ad intelligendum perdifficiles, ex alluſione, & tanquam indicatione celerrima tot hiſtoriarum, dictorúmque poëtarum, atque oratorum veterum: adde etiam prouerbiorum, & ſententiarum vulgarium. Sed hoc non eſt Philoſopho imputandum, tanquam conſultò tenebras offuderit ſuis libris. Quid enim ille voluit dici apertiùs, quàm quæ ad vniuerſorum vtilitatem præciperet de moribus? Imputandum eſt iniuriæ temporis, quod nobis magnam partem illorum ſcriptorum ademit, vnde Ariſtoteles illa ſumpſerat: iis autem, quos reliquit, magnas inuexit per ſegnitiem noſtram tenebras. Nam illa omnia, quæ ab Ariſtotele notantur, quaſique indicantur digito, notiſsima erant ſtudioſis hominibus illo ſeculo, maximáque ex parte etiam in vulgus cognita, & trita. Studium autem mathematices in Platonis ſchola adeò erat cultum, atque vſitatum, vt nihil de mathematicis dici poſſet illis incognitum. Itaque exempla illinc, ſimilitudines, comparationes, ad diſſertationem, ac diſputationem omnem, tanquam ex rebus notiſsimis, & familiariſsimis petebantur.

Ethica.

Hθω, eſt animi ſeu habitus, ſeu compoſitio, ſeu conformatio, vnde mores naſcuntur. Sunt etiam mores ipſi: nam mores & pro exterioribus actionibus vſurpamus, & pro interiore illa animi affectione, ac formatione, de qua nunc loquebar. Habitus hic quemadmodum rectus futurus eſt, integer, decens, & naturæ humanæ congruens, docet his decem libris, oſtendendis formulis, & quaſi facie, ac delineatione virtutum. Inſcribuntur ad Nicomachum filium, qui ei ex Herpylide natus eſt. Nec deſunt, qui dubitent an ſint ipſius Nicomachi: vt Cicero libro quinto, de Finibus. Nam Ariſtotelis ipſius alios habemus eiuſdem argumenti, quæ Magna moralia dicuntur, tum etiam quæ ad Eudemum: vt ſuperfluum videri poſsit, tam multa eſſe eadem de re ab Ariſtotele compoſita. Sed mihi tamen nihil tam videtur Ariſtotelicum, quàm hoc opus, verbis, contextu dictionis, breuitate ſententiarum, pondere, acumine argumentorum, ordine, ſeu veriùs ſerie, tota denique præcipiendi ratione: vt ſi Nicomachi ſint, non Ariſtotelis, filius ita expreſſerit patrem, vt non tam videri poſsit ſimillimus, quàm idem prorſus.

Magna Moralia.

Hæc, & quæ ſunt ad Eudemum, eiuſdem ferè argumenti, cuius Ethica. Dicuntur verò ad Eudemum explicatiùs quædam, tum in Magnis moralibus vniuerſaliùs nonnulla, quæ idcirco Magna moralia nominantur. Ex parte ſecundi libri Magnorum moralium, & ſeptimi ad Eudemum, conflatus eſt libellus, qui de Fortuna inſcribitur, vt annotauit Ioan. Franciſcus Picus.

Oeconomica.

De Adminiſtratione rei familiaris. Diffuſiùs quidem locum hunc exequutus eſt Xenophon Athenienſis, ſed Ariſtoteles acutiùs, & neruoſiùs, non tam habita

quæstus ratione, vt ille, quàm officij totius familiæ, & quietis domesticæ.

Politica.

Liber hic in octo volumina diuisus, refertissimus est rerum vitæ vtilissimarum, & quas sciri non minus est iucundum, quàm fructuosum. De ciuitate, de eius regimine, quid quenque facere deceat, quomodo imperare, quomodo parêre. Difficilem eum reddunt tot formæ legum & rerumpublicarum, quarum historiæ bona ex parte interciderunt.

Rhetorica.

Quum Isocrates magna gloria doceret Athenis rhetoricen, motus æmulatione illius Aristoteles, ipse quoque horis pomeridianis rhetorica præcepta suis tradidit: sæpe illud vsurpans, turpe Aristotelem tacere, Isocrate dicente. Etsi hoc alij non de Isocrate dictum referunt, sed de Xenocrate, quem Plato Academiæ præfecerat. Non habet Aristoteles Veneres illas, & calamistra Isocraticæ orationis: sed de arte tamen dicendi, nihil prorsum videri possit, quicquid est à veteribus traditum, si cum Aristotelicis præceptis conferatur. Obseruauit Gorgias Leontinus vel primus, vel de primis aliquid in hoc exercitationis genere: auxerunt id Plato & Isocrates. Aristoteles verò ab vltima origine tota hac disciplina repetita, ita perduxit ad summum, vt nihil videatur deesse, explicata inuentione, dispositione, elocutione, admista ingenti sententiarum copia, & grauissimis monitis, ad vsum forensem, ac ciuilem instructa prudentia: planè vt dialectices, ita etiam rhetorices inuentor existimari debet Aristoteles. Difficultas est in hoc opere, quæ in aliis Moralibus, ex allusione crebra ad dicta Poëtarum & historicorum, ad exempla, ad prouerbia, ad sententias vel cognitione vulgari tritas, quæ iam olim obsoleuerunt. Dicuntur hæc rhetorica ad Theodecten, quòd illi sint inscripta, qui fuit Aristotelis discipulus, vnúsque ex iis, qui de memoriæ vigore celebratur. Quæ autem rhetorica de præceptis ciuilibus leguntur ad Alexandrum, non videntur mihi esse Aristotelis.

CATALOGVS LIBRORVM ARISTOTELIS, qui in hisce duobus Tomis continentur.

IN PRIMO TOMO SVNT

Porphyrij Eisagoge, seu Communium quinque vocum liber. pagina 1.
Aristotelis Categoriæ, seu Prædicamenta, pagina 15.
Ioanne Argyropylo Interprete.
Gilberti Porretani de sex principijs liber vnus, pagina 39.
Hermolao Barbaro Interprete.
Peri Hermenias, siue De Interpretatione libri II. pag. 57.
Analyticon Proteron, seu Resolutoriorum Primorum libri II. pag. 85.
Seuerino Boëtio Interprete.
Analyticon Hysteron, seu Resolutoriorum Postremorum libri II. pag. 173.
Ioanne Argyropylo Interprete.
Topicorum libri VIII. pag. 235.
Antonio Demochare Interprete.
Elenchorum, seu de sophisticis redargutionibus libri II. pag. 369.
Simone Grynæo Interprete.
Physicæ Acroaseos, seu de Naturali Auscultatione libri VIII. pag. 413.
De cælo libri IIII. pag. 547.
Ioanne Argyropylo Interprete.
De Generatione, & Corruptione libri II. pagina 631.
Meteoron libri IIII. pag. 687.
De anima libri III. pag. 781.
De sensu, & Sensibilibus liber vnus, pagina 861.
De Memoria, & Reminiscentia liber vnus. pagina 883.
De Somno & Vigilia liber vnus, pagina 891.
De Somnijs, & Imaginibus liber vnus, pagina 899.
De Præsensione per somnum liber vnus, pagina 907.
De Communi Animalium Motione liber vnus. pag. 911.
De Communi Animalium gressu liber vnus, pagina 921.
De diuturnitate & breuitate vitæ liber vnus, pagina 929.
De Iuuentute, & Senectute, Vita, & Obitu, liber vnus, pag. 945.
De Spiratione liber vnus, pag. 949.
Petro Alcyonio Interprete.
De Spiritu liber vnus, pag. 967.
Nunc primùm Latinus factus.

IN SECVNDO TOMO SVNT

De Historia Animalium libri nouem, pagina prima.
De partibus Animalium, & earum causis libri IIII. pag. 203.
De Generatione Animalium libri quinque, pagina 289.
Problematum sectiones XXXVIII. pagina 413.
Theodoro Gaza Interprete.
Ethicorum ad Nicomachum libri decem, pagina 603.
Ioanne Argyropylo Interprete.

Politicorum libri VIII. pag.747.
Oeconomicorum libri II. pag.909.
Leonardo Aretino Interprete.
Magnorum Moralium libri duo, pagina 921.
Georgio Valla Interprete.
In Ethica ad Eudemum Leonardi Aretini Introductio. pag.975.
Ethicorum ad Eudemum libri septem, pagina 987.
Incerto Interprete.
Oeconomicorum publicorum liber vnus, pagina 1055.
Iacobo Stapulense Interprete.
De Virtutibus, liber vnus. pag.1073.
Simone Grynæo, & Alexandro Chamaillardo, Interpretibus.
Rhetoricorum ad Theodecten libri tres, pagina 1087.
Georgio Trapezuntio Interprete.
Rhetoricorum ad Alexandrum Regem, liber vnus, pag.1191.
Francisco Philelpho Interprete.
De Poëtica liber vnus, pag.1233.
Alexandro paccio patritio Florentino Interprete.
Metaphysicorum libri XIIII. 1269.
Metaphysica Theophrasti. pag.1477.
Bessarione Cardinale Niceno Interprete.
De mundo ad Alexandrum Regem liber vnus, pag.1457.
Petro Alcyonio Interprete.
Quæstiones Mechanicæ, pag.1475.
Nicolao Leonico Interprete.
De lineis insecabilibus, pag.1495.
Iacobo Scheccio Interprete.
De Coloribus, liber vnus, pag.1511.
Ludouico Cœlio Calcagnino Interprete.
De Physiognomicis, liber vnus, pagina 1523.
De Mirabilibus Auscultationibus, pagina 1539.
De Plantis, libri II. pag.1557.
Incerto Interprete.

In Por

IN PORPHYRII COMMVNES quinque voces Argumentum, per Angelum Politianum.

PRIVS quàm in Aristotelis adyta recipimur, à Porphyrio, velut ab æditiuo, excipiamur, qui voces nobis communes illas insusurrabit, Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, atque Accidens: Genus illud esse docens, quod de pluribus etiam specie: Speciem, quæ de pluribus tantùm numero differentibus dicatur: sic tamen, vt interroganti Quid est, vtrunque respondeamus. Summa esse genera decem, quæ semper despiciãt: infimas autem species multas quidem, sed numerabiles, quæ tantùm suspiciant: quæ media sint, & alterutra, summis, atque infimis interiecta, defungi vtroque munere: sempérque sursum colligi, déorsum dissipari. Dici de inferioribus, quæ supra sint, retrorsus non dici: de nullis indiuidua, id est quorum proprietates in vno, altero non concurrant. quæ quoniam comprehendi numero nequeunt, nullũ cum philosopho habere commercium. Differentiã de specie quoque discrepãtibus prędicari, suggeri eam tamen, quærenti Quale quid est. Genera his diuidi, species compleri: subire formę vicem, sicuti materiæ subeat genus: atque ad eorum substantiam conducere, quæ sub genere eodem sunt. Proprium quod vocatur, speciei competere vni toti, & perpetuó. Aduenire accidens, & abire: sed illo incolumi, quod subiicitur. Nam & inesse eidem posse, & non inesse: cúmque nec genus, nec species, nec differentia, nec proprium sit, alio tamen vsquequaque fulciri. Nam quæ communia cunctis, quæ quibusdam, quæ nonnullis propria, quæ singulis: facilè his cognitis, tutemet indagabis.

IN CATEGORIAS SIVE PRÆdicamenta Aristotelis Eisagoge, Raphaële Volaterrano Authore.

ZENO Eleates primus hanc philosophiæ partem ad verborum contentionem deduxit, ne dicam inquinauit: quum planè ex Epicuri sententia, res Naturæ dialectica non opus habeant, multóque minùs theologia, vt ait Hieronymus. Ambitionis commenta sunt omnia, vt scientia difficilior cognitu putaretur. Satisque constat, ipsum quandoque Aristotelem gloriatum apud Alexandrum fuisse, Physicam ab se editam neminem esse satis intellecturum. Neoterici verò multò ambitiosiùs hanc inuolucris & ænigmatis postea distorserunt, vt iam sphinge opus sit ad artem Raymundi. Is enim vir Gallicus, sublimi doctrina, sub Ioanne XXII. alia quoque obscuriora reliquit, quæ in sanctuariis Parrisiorum adseruari ferunt. Sed & hęc contagio nostros iandudum afficit religiosos: & in eorum conciliabulis ac disputationibus is maximè prouehitur, qui cęteris clamosior, & arrogantior videtur: tum maximè sapere, si portentosis nominibus è cœno commentariorum depromptis, quàm minimè ab aliis intelligatur. Neque ars vituperanda, quę sicuti sobriè percepta ingenium acuere, sic peruertere poterit, si multum hæc temporis, ac de verbis magis, quàm de rebus, déque victoria magis, quàm de veritate solicitum teneat. Quod vitium Cicero inquit maximè contra prudentiam esse. In hac igitur temporis breuitate vtilia tantùm, & quæ ad vitæ faciant frugem, ediscenda. Quum itaque dialectica omnis verbis constet, hæc bifariàm diducũtur. Aut enim simplicia sunt, vt Plato: aut coniuncta, vt Plato disputat. Simplicium rursus synonyma, homonyma, analoga, paronyma, finita, infinita, categorematica, syncategorematica. Synonyma sunt, quum sub vno plura comprehenduntur, secundum eandem substantiæ rationem: vt animal. Quo fermè modo genus de specie, species autem de singularibus dici potest. Homonyma, id est æquiuoca, cùm idem plura significat: vt lætum, hilarem,

rem, & mortem. Analoga Latini proportionem dicunt: quam aliter Mathematici vsurpant, pro mensura videlicet quadam in numeris: philosophi autẽ in verborum congruentia, cùm duo proportionem ad vnum habent, vt caro piscium, comparatione terrestrium animalium, & hominis simulacrum, comparatione veri: Potest tamẽ idem dici vniuocè, æquiuocè, & analogè, vt canis animal, & cælestis, & pictus. Grammatici item aliter in casuum, declinationúmque similitudine, vt canis, funis, panis. Paronyma, id est denominationes, vt à iustitia iustus. Finita, vt homo: Infinita, vt non homo. Categorematica, vt equus, homo, animal. Nam prædicatiua dicuntur ad eorum differentiam quæ nihil significant, aut ponunt. Syncategorematica nomina, quæ illis adduntur, grammaticis distributiua, dialecticis signa appellata, vt omnis, nullus, aliquis. Tertia verborum diductio, quam nostri Dialectici primæ ac secundæ intentionis appellant, Aristoteli in Metaphysicis annotatur. Sub prima, nomina re subsistentia, & ad physicum pertinentia continentur, vt homo, animal, qualitas, quantitas, & reliqua prædicamenta. Sub secunda, nomina non re subsistentia, sed ratione comprehensa, ac nominum re subsistentium significãtia, quę ad dialecticum pertinent, vt genus, species, differentia, propositio, syllogismus, & reliqua huiuscemodi. Aristoteles itaque, quum ad syllogismum, prę sertim demõstratiuum, (qui neruus est logicæ) properaret, necessarium duxit hæc tanquam eius partes priùs enarrare: verba videlicet, & propositiones. Verborum duos edidit tractatus. Primum, Quinque voces categoricas: alterum, Decem genera, siue Categorias: tertium his addidit, De interpretatione tractatum, vbi de ratione propositionum omnium agit. Quinque igitur voces categoricę, à nostris vniuersales & prædicabiles dictæ, quòd in his vniuersæ comprehendantur voces, sunt, genus, species, differentia, proprium, & accidens. Genus apud grammaticos, sexum significat: apud Oratorem, sobolem: apud logicum, quod plures continet species. Sub hoc Substantiæ prædicamentum propriè continetur: ac rursus genus subalternum, species quidem vocata respectu supremi generis. Eadem quoque ratio speciei, donec vltima specialissima dicatur. Species Aristoteles, substantias fecit secundas, ac minimè subsistentes. Plato autem & primas, & subsistentes, quas ideas vocauit, quorum esset particeps indiuiduorum substantia. Differentia communis, propria, & magis propria: hęc vltima, diuidit genus, constituit speciem, perficit definitionem. Accidens & proprium, inter accidentalia sunt & communia, tam in vniuersalibus quàm singularibus: tantùm inter se differunt, quòd omne proprium accidens est, non contrà. Proprium enim est, quod in angustiore consistit limite, ac tantùm alicui rei vel speciei accidit: vt Socrati ironia, vel risibile homini. Propria aliqua dici possunt, quæ oriuntur ex principiis substantialibus, siue speciei, siue indiuiduorum: quamuis sint accidentia, ad differentiam illorum, quæ dicuntur accidentalia. In vniuersum verò quadrifariàm dicitur proprium, quod inest soli, & non omni, vt homini esse medicum: quod inest omni, & non soli, vt esse lapidi: quod inest omni, & soli, sed non semper, vt homini esse cogitantem: quod inest omni, & semper, hoc propriè proprium, vt esse risibilem. Ex quo non ineptè illud distichon extat, Forma, figura, locus, stirps, nomen, patria, tempus, Cuilibet eueniunt hæc homini propria. Accidens duplex, aut tanquam extraneum est in subiecto, & de nouem generibus, ac primæ intentionis est: de quo dicit Aristoteles in prædicamentis, Quod verè est, nulli accidit. Et accidens inter quinque voces: quod secundæ intentionis fuerit, quum videlicet extraneum aliquid non vt in subiecto propriè fuerit: vt homini accidit seruus, & Socrati vestimentum. Decem verò Categoriæ, quæ à nostris Prædicamenta dicuntur, non tamen prima, sed prima genera, vt ait Simplicius: de re sunt, non de vocibus aut nominibus. Quanquàm contrà videtur: nam ad logicum pertinet, de Prædicamentis vestigare. Logicus quoque entia rationis, verbáque tantùm considerat. Instatur autem, quòd verba considerat non vt abstracta, sed rebus concreta: igitur ex accidente res ipsas. Quod apertè Aristoteles monstrat in primo Physicorum, vbi vult, quòd quicunque vrinæ salubritatem intelligit, intelligat & vrinam, vt est obiectum salubritatis. In secundo item Physicorum: Qui in materia formam considerat, habet etiam quadantenus materiam iudicare. Categoriarum igitur prima ὕλη est, quam Cicero, & Quintilianus essentiam conuertunt: posteriores verò substantiam, de qua tantùm scientia est. Reliqua accidentia, Quale, Quantum, à posteris diuisum, quàm magnum, & quàm multum, Ad aliquid, vnde deducitur translatio, & compa

comparatio:post hæc,Facere,Pari,Vbi,Quando,Habere(quod est quasi armatum,& vestitum esse)& Situs.Ex his plurima in sequentibus perspiciemus.

QVAE verò his adduntur ab Aristotele,indiuidua substantiarum primarum de nullo subiecto dicuntur,neque in subiecto sunt,vt Socrates.Accidentium verò indiuidua,de nullo item subiecto,sed in subiecto sunt,vt quædam grammatica,quoddam album. Substantiæ autem secundæ, siue vniuersales, siue species, in subiecto non sunt: de subiecto autem dicuntur, vt homo. Accidentia item vniuersalia de subiecto,& in subiecto dicuntur, vt scientia, in anima dicitur:& de subiecto,vt grammatica. Item color, in corpore, & de subiecto, vt de albo.

IN EASDEM ARISTOTELIS Categorias, Angeli Politiani Argumentum.

ECCE autem magnus ille Peripateticorum princeps prima nobis rerum genera proponit,quæ Prædicamenta dicimus. Sed Aequiuoca priùs esse docet, quibus idem nomen, ratio non eadem. Nam si ratio quoque sit eadem,dici Vniuoca sicuti etiam Denominatiua,quæ ab origine ipsa, qua producantur, solo differant casu.Dici quędam iunctim,quędam separatim.Dici aliqua de subiecto,quę in subiecto non sint.Esse aliqua in subiecto, quæ de subiecto non dicantur. Competere vtrunque aliis,competere aliis neutrum.Diuersas esse diuersorum generum species,quæ déinceps in serie non sint:nam in serie si fuerint,non esse interdum diuersas.Quæ separatim dicantur,substantiam,quantum,quale,ad aliquid,vbi,quando,iacere,habere,facere, pati,vocat. Substantiam primam decernit, quæ de subiecto non dicatur:secundam,quę dicatur. Quæ de subiecto dicantur,ea nomen illi & rationem,quę in subiecto sint, nunquàm rationem,sępe nec nomē communicare:cętera vel de primis dici,vel in primis esse substantiis.Ergo his sublatis,omnia tolli. De secundis magis esse eam substantiam,quæ primæ vicinior.Atque vt prima se habeat ad reliqua,sic species ad genus. Nec magis vnā speciem substantiam esse,quàm alteram:de iis loquor,quę tantùm species,non & genera: sicut nec vnam aliquam primam magis altera esse substantiam. Atque vt prima se in dicendo habeat ad reliqua,sic ad accidentia species earum,& genera.Commune vtriusque substantiæ id esse,vt in subiecto non sit.Tam nomen secundæ, quàm rationem de prima dici.Quod idem tamen & differentiis competat,quæ in subiecto quoque sint,sed vt partes.Atque ab vtrisque,hoc est,& substantiis,& differentiis,dici vniuocè omnia:sed primā substantiam significare hoc aliquid,secundam quale quid potiùs:hoc est,non quale penitus,sed quatenus ad substantiam pertineat.Nihil his esse cōtrarium sed nec quanto ipsi, certo præsertim.Quódque substantia sit,id illam nec magis esse,nec minus.Proprium tamen illius esse,vt eadem numero contraria suscipiat,nequaquam mutationis expers, ne quæstionem vel oratio moueat,vel opinio.Quantum verò,esse aut discretum,aut continuum:rursus,aut habere partium inter se positum,aut non habere.Discretum,quod nullo communi termino iungatur,vt numerus,vt oratio.Continuum,quod huic diuersum, vt linea,superficies,corpus,tempus,locus.Nam partium positu constare lineam, superficiem,solidum:non constare numerum,tempus,orationem: quando in his ordo sit potiús. Quicquid prætereà quantum dicatur,horum similitudine dici. Nihil huic esse contrarium:nec enim obstare magnum & paruum.Nam & esse ad aliquid, & vacare contrario, nisi si quis de loco ambigat.Nec autem recipere magis,aut minus. Propriū tamen quanti esse,quod æquale vocamus,& inæquale. Ad aliquid illa quidem putari, quæ quod ipsa sunt,esse aliorum dicantur,vel alio quouis pacto. Suscipere contrarium, suscipere magis & minus.Quanquàm nec omnia reciproca esse,nec vno tamen casu.Vt autem reciproca negentur quædam,reddentium fieri vitio. Quare interdum fingenda vocabula, nec ad accidens tamen,sed referendum esse ad illa ipsa,ad quæ dicuntur:vbi sublatis etiam cæteris,recurrere.nam ex iis pleraque simul esse. Nullas reuera substantias esse ad aliquid,si

rectè

rectè voces.Ad aliquid,hoc est, quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat:quare altero ad liquidum cognito,protinus & alterū cognosci. Qualitatem déinde, qua dicamur quales,in habitu & dispositione consistere,quarum sola discrimen diuturnitas faciat.Item in naturali quadam facultate,& facultatis eius vacuitate.In affectiuis qualitatibus,quas & affectiones quidam vocent, quæ vel sensus afficiunt, vel ex affectionibus oriuntur.At si maneant,affectiuæ qualitates:si protinus abeant, affectiones potiùs nominentur,quū ab his quales non dicimur.Postremò in forma cuiusque,& figura,quibus densum tamen & rarum non adnumeres,vt quæ magis positu contineantur. Denominationes hinc produci,nisi si vocabula desint:interdum verò ne tum quidem, cùm præstò sunt. Cæterùm contraria non qualitatibus modò,sed & qualibus esse,nec omnibus tamen:ac si alterum quale sit ex contrariis,esse item & alterum,magísque suscipere & minus,nec vtique tamen.Qualitatis esse proprium,simile ac dissimile.Et cùm singularia in qualitatibus sint,vnde quales appellamur,genera ipsa interdum ad aliquid esse:nec absurdum tamen, vt duobus idem generibus adscribatur.Reliqua in vnum quasi fasciculum prædicamenta colliguntur.Facere enim,& Pati,contrariis offeruntur,quæ magis etiam,minúsque suscipiant.Iacère ipsum denominatur positionibus tantùm quatuor, alia prorsus vt manifesta dissimulantur.Oppositis immoratur Aristoteles,quæ sint aut ad aliquid,aut contraria,aut quale habitus & priuatio,aut quale dedicatio & abdicatio.Plurimùm verò vt inuicem differant.Nam Ad aliquid ipsum quod sunt,oppositorum dici, aut quo alio pacto:Contraria non item,sed hoc ipsum cōtraria,quæ si eiusmodi sint,vt necesse alterum sit esse,medio carere,alioqui non carere:sed mediis esse aliquibus nomen,aliquibus fieri, si extrema negaris.Priuationem circa idem suapte natura versari,& habitum. Nec enim alibi esse priuationem,quàm vbi naturaliter habitus:aliúdque priuationem & habitum,quàm quòd priuatum fuisse,aut habere habitum dicitur,quanquàm vtrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationem & abdicationem.Aliud quodcunque his subest,oppositionis tamen cūdem modum.Non easdem esse priuationis,habitúsque oppositiones,quæ ad aliquid sint: quoniam illæ nec alterius dicuntur,quod sunt,nec retro aguntur.Non item eadem,quę contrariorum.Nam nec necesse illa alterum inesse,vt cōtrariis quibusdam,& inesse omnibus aliquando: quod nunquàm his euenit contrariis, quæ medio vacent. Addit & illud,non posse regredi ad habitum priuationem. Déinde abesse à dedicatione, abdicationéque quibus veri,falsíque necesitas insit: necesitas illa,inquam,quæ nec contraria tangit,nec illa,quæ ad aliquid:quanquàm aliter id in contrariis,sed iunctim prolatis apparet. Postremò cōtraria circa idem genus versari:quin potiùs aut esse in eodem genere, aut in generibus contrariis,aut ipsamet esse genera.Docet & illud vocabulum Priùs,aut tempore dici, aut cùm retro si agas,esse alterum nō probetur,aut ordine,aut dignitate, aut quoniam sit alteri causa.Vocabulum Simul,vel tempore,vel natura,sed citra causam:vel quoniam sub eodem genere,sectione eadem contrà partiaris.Sex esse Motus species,generationem,corruptionem,incrementum,decrementum,variationem,loci mutationem.Motui quietem contrariam,corruptioni generationem,decremento,incrementum:loci mutationi,mutationem alteram in contrarium locum.Variationi vel nihil,vel qualitatis pausam,vel qualitatis in contrarium mutationem.Quum illud habere,nunc vt ad habitū,dispositionémque referri,nunc vt ad quantū,nunc vt ad aliquod circa corpus, aut in corporis particula, nunc vt ad partem,nunc vt ad id,quod in vase,nunc vt ad possessionem,nunc ad exēplum illud,quo vxor virum,vir habere vxorem dicatur.Atque hactenus in Prædicamentis.

PRAED

PRÆDICAMENTORVM TYPVS
ex Nicephoro, cum ſua cuiuſque proprietate, ex Archita.

- ENS vel eſt
  - Non in ſubiecto: Eſſentia cuius proprium. τὸ ἁπλῶς καθ' αὑτὸ πεφυκέναι.
  - In ſubiecto: & inſpicitur vel
    - Per ſe, & eſt vel
      - Quanto in
        - loco / tempore — facit
          - Vbi — cuius proprium τὸ ἁπλῶς — τόπον ἀφορίζειν.
          - Quando — cuius proprium τὸ ἁπλῶς — χρόνον σημαίνειν.
      - Quali facit
        - Actionem / Paſsionem — cuius proprium τὸ ἁπλῶς
          - ἐνεργείαν καθ' ἣν τι γινομένου σημαίνειν.
          - ὑπό τινος ἑτέρου πεφυκέναι μεταβάλλειν.
      - Ad aliquid cum
        - in alio / aliud in ipſo — ponitur, facit
          - Poſitionem — cuius proprium τὸ ἁπλῶς
            - σώματός πως ἔχον τος σχηματισμὸν σημαίνειν.
            - τὰ μὴ συνυπάρχοντα, μηδὲ συμπεφυκότα, ἐπίκτητα σημαίνειν.
          - Habere
            - ἢ καθ' ἀριθμὸν, ἢ κατ' ἀριθμὸν ἁπλῶς τι σημαίνειν.
            - ἁπλῶς τισὶν συνυπάρχειν.
            - τὸ ἁπλῶς πρὸς ἄλληλα λέγεσθαι, καὶ ἄνευ ἀλλήλων μὴ πεφυκέναι σημαίνεσθαι.
    - Per ſe, & eſt vel
      - Diuiſibile, Quantitas / Indiuiſibile, Qualitas — cuius proprium
    - Non per ſe, Ad aliquid

ARIST

LIBER QVINQVE
vocum Porphyrij,

Ioanne Argyropylo Byzantio Interprete.

Præfatio ad Chryſaorium.

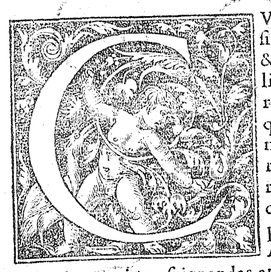

VM neceſſariũ ſit, Chryſaori, & ad Ariſtotelis Predicamẽtorum doctrinam, quidnam ſit Genus cognoſcere, quid Differentia, quid Species, quid Proprium, & quid Accidens; & ad definitiones etiam aſsignandas, atque ad diuiſiones omnino demonſtrationéſque conficiendas, ſit horum vtilis contemplatio: breuibus enitar tibi tradere ea, quæ à maioribus noſtris de his ipſis ſuſcepimus, quaſi ingreſſum quendam tibi ad hęc omnia demonſtrãdo. Atq; ab altioribus quidem contemplationibus abſtinebo, faciliores autem afferam, quas quidem nunc tibi accommodatas eſſe coniecto. Continuò ſi genera quidem & ſpecies in rerum ſint ratione, an in ſolis nudis conceptibus collocentur. Et [a] ſi corporea ſint, an expertia corporis. Et vtràm ſeparabilia ſint, an in ipſis ſenſibilibus rebus, dicere nunc omittã: quippe cũ altiſsima ſit talis tractatio, & alia maiore indigeat perſcrutatione. Vt de ipſis verò cæteriſque propoſitis, magis [b] differendi modo veteres, horũque maximè Peripatetici, tractauere, recenſere nunc atque oſtendere tibi conabor.

a Ἢ τὰ ὑφεστηκότα σώματα τοῖς ἢ ἀσώματα. Et ſi in rerum ſint ratione, num corpora ſint, an expertia corporis. Vt ſic ſenſus: Aut ſubſiſtunt quod ipſe vertit in rerum ratione eſſe: Aut nõ ſubſiſtunt, ſed ſunt in nudis notionibus. Quòd ſi ſubſiſtunt, tunc aut ſunt corpora, aut incorporea &c.

b Λογικώτερον, rationabilius ſonat, hic vertit, vt magis peculiare eſt logicæ de iis tractare. nam philoſophorum magis erat has quæſtiones decidere, & ex his eorum qui Theologiam profitentur περὶ τὰ μετὰ τὰ φυσικά.

De genere.

VIdetur itaque neque genus, neque ſpecies dici ſimpliciter. Dicitur enim genus & aliquorum hominum aggregatio, qui quidem ad vnum quippiam & inter ſe habent reſpectum: qua ſignificatione † Pelopidarum dicitur genus, quod quidem ex [a] reſpectu qui eſt ab vno, id eſt, Pelope, & multitudine eorum qui inter ſe eam habent coniunctionẽ quę ab illo profluxit, ſic eſt nũcupatum, vt ab aliis generibus ſit ſeiũctum. Dicitur & alio modo genus, vnius cuiuſq; principium ortus, tam ab eo qui genuit, quã à loco in quo eſt quiſpiã ortus. Sic enim Oreſtem quidẽ à Tãtalo, Hylũ autem ab Hercule dicimus genus habere. & rurſus, Pindarũ quidẽ Thebanum, Platonem autẽ Athenienſem dicimus eſſe. Patria nanq; principiũ eſt † generationis cuiuſq;, périnde ac pater. Hoc autem ſignificatũ in promptu eſſe videtur. Pelopidæ nanq; dicuntur, qui genere deſcendunt à Pelope, & Cecropidę qui à Cecrope, & horum quoq; propinqui. Atq; prius ſanè genus eſt nuncupata ortus origo cuiuſque, poſtea verò & multitudo eorum, qui ab vno principio, ceu Pelope profluxerunt. quod quidẽ à cæteris ſciungentes ac ſeparantes, totum aggregatum, Pelopidarũ diximus genus. Alio modo dicitur genus id, ſub quo ſpecies collocatur, fortaſſe accepta ſimilitudine à prioribus vocabuli eius ſignificatis. Nam & principium quoddã eorũ, quæ ſub ſe habet genus, tale eſt: & præterea videtur multitudinẽ omnem amplecti, quã ſcilicet infra ſeſe continet. His igitur tribus modis dicitur genus. De tertio verò genere philoſophorũ eſt ſermo, quod & deſcribentes ſic aſsignarũt, Genus id eſſe dicentes, quod de pluribus ſpecie differentibus † hoc ipſo quid eſt prædicatur, vt animal. Eorum enim quę prædicãtur, alia de vno ſolo dicuntur, vt indiuidua, veluti Socrates, & hic, & hoc: alia de pluribus prædicãtur, vt genera, ſpecies, differentiæ, propria, & accidentia communiter, ſed non cuiquã propriè: atq; genus eſt, exempli cauſa, animal. ſpecies, homo. differentia, rationale. proprium, riſibile. accidens, albũ, nigrum, ſedere. † Genus igitur ab hiſce quidẽ, quæ de vno ſolo dicuntur, hoc ſanè † differt, quòd ipſum de pluribus prædicatur. Ab his autẽ quæ de pluribus prædicãtur, hiſce differre videtur, atq; à ſpecie quidẽ hoc. ſpecies enim & ſi de pluribus prædicatur, non tamen de pluribus ſpecie, ſed numero differẽtibus prædicatur. homo nanq;, qui quidem eſt ſpecies, de Socrate & Platone dicitur, qui non ſpecie, ſed numero differunt. at animal, quod eſt genus, de boue, equo, atque homine prædicatur, quæ & ſpecie, non ſolùm numero differunt. A proprio verò hoc. nã proprium quidem de vna ſpecie, cuius eſt proprium, & de indiuiduis hiſce quæ ſunt ſub illa ſpecie, prædicatur. vt riſibile de homine ſolo, & de ſingulis hominibus dicitur: genus autem nõ de vna ſpecie, ſed de pluribus † differentibus prędicatur. à differentia quoquè, communibúſque accidentibus hoc: e enim differentiæ, communiáque accidentia quanquam de pluribus dicuntur ac differentibus ſpecie, non tamen hoc ipſo quid eſt, ſed hoc ipſo potius † quale eſt, hæc dici-

γενέσεως, vertit ortus.

ἐν τῷ τί ἐστί.

ἐνὰ genera.

διαφέρει differunt,

καὶ διαφερόντων, & differentibus.

ὁ ποῖόν τι ἐστί, quale quid eſt.

ἡρακλειδῶν, heraclidarũ

ἡρακλέους, Hercule, ita per totum ca pur pro Pelopidarum & Pelopehabet Græc.

mus prędicari. Interrogantibus enim aliquibus, quid ſit illud de quo prędicãtur hęc, genus reſpõdebimus: differẽtias autẽ & accidentia, nõ reſpõdebimus. nõ enim hoc ipſo quid eſt, prędicãtur de ſubiecto, ſed hoc ipſo quale quid eſt. Interrogati nanq; quale quid eſt homo, rationale dicimus, & quale quid eſt coruus, dicimus nigrũ. quorum rationale quidẽ eſt differentia, nigrũ autẽ accidens. ſed cùm quid eſt homo interrogamur, animal reſpõdemus. quod quidẽ eſt hominis genus. Quare hoc quidem de pluribus inquã dici, genus ab indiuiduis quę de vno ſolo prędicantur, ſeiungit. hoc verò differentibus inquã ſpecie, ab hiſce quę non vt genera, ſed vt ſpecies aut propria prędicãtur, ipſum diſtinguit. illud autẽ, hoc, inquã, ipſo quid eſt prędicari, à differẽtiis ipſum cõmunibuſve accidentibus ſeparat, quę nõ hoc ipſo ſanè quid eſt, ſed hoc ipſo quale eſt, aut quomodo ſeſe habet quodq; eorũ de quibus dicũtur, prædicari ſuapte natura ſolent. Nihil ergo ſuperfluum deſcriptio dictaq; cõceptus generis continet, neq; quicquam excludit quod ad naturam generis ſpectat.

ἔννοιας, notionis.

a ἕξεως, habitudine. ſic appellant eam cognationem, quæ eſt inter duo collata inter ſe, ſiue reſpectum.

De ſpecie.

SPecies autẽ dicitur quidẽ & de vniuſcuiuſq; forma: qua ſignificatione dictũ eſt, Prima ſpecies digna eſt Imperio. Dicitur autem & de eo quod ſub aſsignato genere collocatur, qua ſignificatione hominem quidẽ ſpeciem animalis dicere cõſueuimus, quod quidẽ eſt genus: albũ autẽ ſpeciẽ coloris, & triãgulum ſpeciem figurę. Quòd ſi genus aſsignãtes, mentionẽ fecimus ſpeciei, genus id eſſe dicentes, quod de pluribus differẽtibus ſpecie hoc ipſo quid eſt prædicatur, & nũc id eſſe dicimus ſpeciẽ quod ſub aſsignato genere collocatur: ſciẽdũ eſt, cùm & genus alicuius ſit genus, & ſpecies alicuius ſit ſpecies, vtriuſq;, inquã, vtrũq;, in amborũ etiã rationibus ambobus vti neceſſariũ eſſe. Aſsignãt igitur ſpeciẽ & hoc modo: Species eſt id, qđ ſubiicitur generi. Et de qua genus hoc ipſo quid eſt prędicat. Inſuper hoc etiã pacto: Species eſt id, quod de pluribus differentibus numero hoc ipſo quid eſt prędicatur. Verùm hæc quidẽ aſsignatio ipſius erit ſpecialiſsimæ ſpeciei, & quæ tãtummodo ſpecies eſt: cætera verò & hiſce cõpetent, quę nõ ſpecialiſsimæ ſunt. Atq; id quod dicimus, hoc pacto fuerit manifeſtum: In vnoquoque prædicamento ſunt quædã generaliſsima genera, & quædã ſpecialiſsimę ſpecies, & inter hæc media quędã ſunt, quæ genera eadẽ, ſpeciéſq; dicuntur. Eſt autem id quidem generaliſsimum genus, ſupra quod nullum omnino genus trãſcẽdit. Specialiſsima verò ſpecies ea, ſub qua nulla prorſus alia ſpecies collocatur. At inter hęc, generaliſsimũ, inquã, genus ſpeciémq; ſpecialiſsimã, ſunt alia quę genera ſunt eadem, ſpeciéſq;, nõ reſpectu tamen eiuſdem, ſed diuerſorũ. Explicetur autẽ id quod diximus vno in prędicamẽto, dilucidũq; fiat hoc pacto: Subſtãtia eſt quoddã & ipſa genus, vt patet: atq; ſub ipſa qdẽ eſt corpus, ſub corpore verò corp° eſt animatũ, ſub quo animal cadit: ſub quo rurſus animal eſt particeps rationis: ſub quo homo cadit: ſub quo Socrates, Plato, ſinguliq; homines collocant.

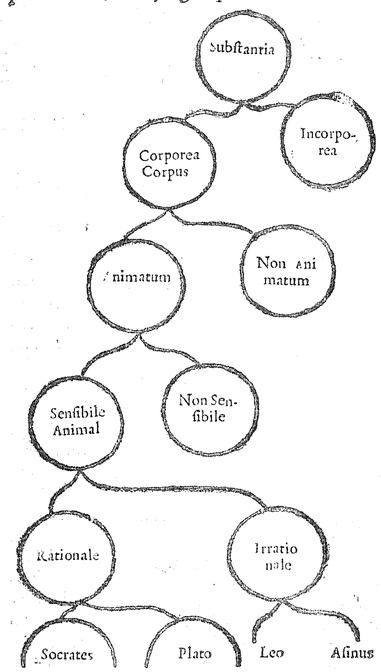

Horũ igitur ſubſtãtia quidẽ genus generaliſsimũ eſt, ſolùmq; genus: homo verò ſpecialiſsima ſpecies, & ſpecies ſolũ. at corpus ſpecies quidẽ eſt ſubſtãtiæ, genus autẽ corporis animati. animatũ verò corpus, ſpecies quidẽ eſt corporis, genus autem animalis. rurſus animal, ſpecies quidẽ eſt animati, genus autẽ animalis participis rationis hoc etiã ſpecies quidem eſt animalis participis rationis. genus autẽ hominũ ſingulorũ nõ eſt, ſed ſpecies ſolũ: atq; omnino id omne, quod eſt ante indiuidua, & de ipſis ſine vllo medio prędicatur, ſpecies erit duntaxat, & nullo modo generis rationẽ ſubibit. Vt igitur ſubſtãtia quia ſupremũ eſt, propterea q̃ nihil eſt ante ipſam, genus eſt generaliſsimũ, vti diximus: ſic & homo quia ſpecies eſt, ſub qua nulla ſpecies, prſus, neq; quicquã eorũ, quę diuidi poſſunt in ſpecies, collocat, ſed indiuiduorũ ſpecies eſt, (Indiuiduũ enim eſt Socrates, Plato, atq; hoc albũ) ſpecies erit, pfectò ſolũ, ac vltima ſpecies, ſpecialiſsimáq; ſpecies, vt diximus. media verò, ſpecies quidẽ eorũ erunt, quę ſunt ante ipſa, genera autem eorum, quæ ſub ipſa ſunt collocata. Quare hæc quidẽ duos habẽt reſpectus, vnum ad ea que antecedũt, quo ſpecies illorũ eſſe dicuntur. alterũ ad ea quæ ſequuntur, quo illorũ genera eſſe dicũtur. Extrema verò vnum habẽt duntaxat: generaliſsimũ enim genus ad ea quidem, quæ ſunt ſub ſe collocata, reſpectũ habẽt. [a] eſt enim genus, vt patet. ad ſuperiora verò nullũ habet proſectò, cũ ſupremũ ſit genus, & vt principiũ primũ, atq; (vt dixim°) id, ſupra qđ nullũ inueniri genus omn

omnino poteſt: ſpecialiſsima quoq; ſpecies vnum habet reſpectum, habet enim ad ſupera, quorum ſpecies dicitur, ad infera verò non diuerſum habet, [b] ſed indiuiduorum ſpecies dicitur, atq; indiuiduorum quidẽ ſpecies dicitur, vt cõtinẽs ipſa: ſuperiorum autẽ rurſus ſpecies appellatur, vt cõtinetur ab illis. Definiunt igitur: Genus generaliſsimum eſt, quod genus eſt, & nõ ſpecies. Et rurſus: Supra quod nullum aliud omnino genus trãſcendit. Speciem verò ſpecialiſsimã hoc pacto. Species ſpecialiſsima eſt, quæ ſpecies eſt, & non genus. Et rurſus, quę alias in ſpecies vllas diuidi nequit. Et inſuper, quę de pluribus differẽtibus numero hoc ipſo quid eſt, prędicatur. Media verò, ſubalterna genera ſpeciéſq; appellãt, atq; vnũquodq; ipſorum ſpeciẽ genuſq; ponũt, nõ reſpectu tamẽ eiuſdem, ſed diuerſorum. Ea enim quæ ante ſpeciẽ ſpecialiſsimã ſunt vſq; ad generaliſsimũ genus, genera & ſpecies, ſubalterna dicũtur, vt Agamẽnõ, Atrides, & Pelopides, & Tãtalides, ac tãdem vltimò Iouis. Verùm in familiis quidẽ ad vnum, velut Iouẽ, plerunq; principium ipſum reducitur. In generibus autem, & ſpeciebus nõ ita res ſeſe habere videtur. Nõ enim ipſum ens vnum eſt omniũ genus cõmune, nec vniuerſa generis ſunt eiuſdẽ, [c] ſupremo genere vno, vt Ariſtoteles inquit. Sed ponãtur, vt in prędicamẽtis, prima genera decẽ, quaſi principia decem prima. Et ſi quiſpiã omnia entia appellet, æquiuocè, vt dicit, & nõ vniuocè nuncupabit. Nã ſi ipſum ens cõmune omnium genus eſſet, vniuocè vniuerſa profectò entia dicerentur. Cùm autem ſint decem prima, cõmunicatio nomine tãtum eſt, nõ & ratione ea, quæ ad nomen accõmodatur. Genera igitur ſunt generaliſsima decẽ. Species autem ſpecialiſsimæ, ſunt quidem in numero quodam, at non infinito. Indiuidua autem quæ ſub ſpecialiſsimis collocantur, ſunt infinita. Quapropter deſcendere à generaliſsimis vſq; ad ſpecialiſsimas ſpecies Plato iubebat, ibiq; ſtare, deſcendere verò per media, differentiis ſpecificis diuidentes, infinita autem omittere. neque enim cadere ſub ſcientiam † poſſunt. Cùm igitur ad ſpecialiſsimas deſcẽdimus ſpecies, trãſeamus per multitudinem diuidendo neceſſe eſt, at cùm ad generaliſsima aſcendimus genera, in vnum multitudinem ipſam congregemus oportet, ſpecies enim in vnam naturam congregat multa, & magis etiam genus, particularia verò ac ſingularia, in multitudinem ipſum vnum è contra diuidere ſemper videntur, ſpeciei nanq; communicatione, complures homines vnus ſunt homo, at vnus atque communis, ipſis particularibus plures. Singulare nanque ſemper eſt diuiſiuum. ipſum verò commune, collectiuum atq; vnius eſt effectiuum ſuapte natura. Aſsignato autem genere atq; ſpecie, quidnã vtrunq; ipſorum ſit, quorũ quidem genus eſt vnum, ſpecies verò plures (diuiſio nanque generis ſpecies in plures ſemper efficitur) genus quidem ſemper de ſpecie prædicatur, omniáque omnino ſupera de inferis ſemper dicuntur, ſpecies verò neque de propinquo ſibi genere, neque de vllo ſupero prædicatur. non enim conuertitur. Nam aut paria de paribus, vt hinnibile de equo, aut maiora de minoribus, vt animal de homine, prædicentur oportet. Minora verò de maioribus non oportet. non enim animal hominem eſſe dixeris, vt hominem animal eſſe dices. Atque de quibus ſpecies prædicatur, de his & ſpeciei genus, & genus etiam generis vſque ad generaliſsimum neceſſariò prædicabitur. Nam ſi verum eſt dicere Platonem hominem, & hominem animal, & animal ſubſtantiam eſſe, verum eſt & Socratem & animal dicere atq; ſubſtantiam. Cùm igitur ſupera ſemper de inferis prædicentur, Species quidem de indiuiduo, Genus autem de ſpecie ac indiuiduo, & generaliſsimum genus de genere, vel de generibus, ſi plura media ſubalternáque ſint, & de ſpecie, atque indiuiduo prædicabitur. Generaliſsimum enim de generibus & ſpeciebus ac indiuiduis omnibus prædicatur. Genus autem quod eſt ante ſpecialiſsimam ſpeciem, de vniuerſis ſpecialiſsimis ac indiuiduis dicitur. Et ſpecies, ea, quæ eſt ſolum ſpecies, de omnibus indiuiduis prædicatur, & indiuiduum de vno ſolo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates & hoc album, atque hic accedens, filius Sophroniſci, ſi ſolus ipſi Socrates ſit. Indiuidua igitur ex eo talia dicuntur, quia ex proprietatibus quodque cõſtat, quarum idem aggregatum nunquam in alio fiet. Socratis nanque proprietates nullo in alio particulari, eædem fient. Hominis tamen communis proprietates, eædem in pluribus, imò verò in omnibus particularibus hominibus vt homines ſunt, fiunt atque inueniuntur. Indiuiduum igitur à ſpecie, & ſpecies à genere continentur. Genus enim eſt quoddam totum, indiuiduum autem pars. At ſpecies totum eſt, ac etiam pars, ſed vt pars, quidem ad aliud, vt totum autem non ad aliud dicitur, ſed in aliis. Totum enim in ipſis partibus eſt. De genere igitur atque ſpecie, & quidnã ſit generaliſsimum genus, & quid ſpecialiſsima ſpecies, & quæ ſint eadem genera ſpeciéſve, quæ prætereà ſint indiuidua, & quot modis genus ſpeciéſque dicantur, ſatis iam explicauimus.

γένεσθαι, poſſe.

a γένος ὂν πάντων τὸ ἀνώτατον, eſt enim genus omnium ſupremum.

b ἀλλὰ τῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀτόμων ἄλλος λόγος, ſed eundem, & indiuiduorum ſpecies dicitur.

c ἐφ' ὧν τὸ ἀνώτατον γένος, iuxta vnum ſupremum genus.

De differentia.

DIfferentia autem cõmuniter, propriè & propriiſsimè dicitur. Differre nanque quippiã cõmuniter dicitur, cum diuerſitate quouis modo aut à ſeipſo, aut ab alio differt, à Platone nãq; Socrates diuerſitate, atq; à ſeipſo puero vir factus, & agente non agens, differt. [a] & ſemper hęc differentia in iis eſt ſanè diuerſitatibus, quæ cõſiſtunt in hiſce, quæ cũ interrogamus quomodo res ſeſe habet, aſsignari reddíq; ſolẽt. Propriè verò aliqua differre dicuntur cùm inſeparabili differunt accidente. At inſeparabile accidens eſt, ceruleus oculorum color, aut † ſimitas, aut cicatrix callo ex vulnere inducto. At propriiſsimè quippiã à quopiã differre dicitur, cùm ſpecifica differẽtia differt, quemadmodum homo ab equo ſpecifica differentia differt, rationalis qualitate. Omnis igitur vniuerſaliter

γρυπότης, curuitas naſi, ſiue aquilinitas.

ἕτεροῖον differentia † diuersum facit adiuncta, sed cõmuni-
ter quidem & propriè differentiæ, † diuersum per
accidens faciunt, propriissimè verò † diuersum
per se, quod quidem & aliud dicitur, illę simplici-
ter differentiæ, hæ specificæ nuncupãtur. Animali
nanq; differẽtia rationalis adiuncta aliud sanè, ac
animalis speciem facit. Motus autem additus, di-
uersum à quiescente tantummodo fecit. Quare il
la quidem aliud, hæc verò diuersum tãtummodo
fecit. Iuxta eas igitur quæ faciũt aliud, diuisiones
generum in species fiunt, & definitiones etiã afsi
gnãtur, quæ quidem ex genere talibúsve differen-
tiis cõstant, cæteris verò, diuersitates per accidẽs
tantùm emergunt eius, quo de qualiter sese habet
interrogatur. Rursus igitur à principio differen-
tiam diuidentes, differentiarum alias separabiles,
alias inseparabiles dicimus esse. Moueri nanq; at-
que quiescere, & valere ac ægrotare, & quæ sunt
similis generis separabilia sunt, aquilinum autẽ
esse, vel simum, † & rationale, & irrationale, inse-
parabilia sunt. Inseparabilium rursus alias per
se, alias per accidens esse. Rationale nanq;, & mor
tale, & susceptiuum esse scientiæ, per se homini
competunt, at aquilinum esse vel simum, per acci
dens & non per se competit. Quæ igitur per se
competunt, in substantiæ ratione sumuntur, &
aliud faciunt. Quæ vero per accidens competunt,
nec in substantiæ ratione sumuntur, nec aliud fa-
ciunt, sed per accidens † diuersum vt diximus.
Et hæ quidem & si inseparabiles sunt intentio-
nem remissionémve suscipiunt. Simum enim
esse, aut coloratum, intenditur atque remittitur.
Illæ verò non suscipiunt. neque enim genus ma-
gis minúsve de eo cuius est genus dicitur, neque
generis differentiæ, quibus in species genera di-
uiduntur. Hæ nanque sunt quæ cuiusq; rationem
consiciunt. At vniuscuiusque ratio vna est ea-
dem que, neque intentionem neque remissionem
vllam suscipiens. Aquilinum autem esse, vel si-
mum, vel aliquo modo coloratum, & intendi-
tur & remittitur. Cùm igitur tres species diffe-
rentiæ considerentur, & aliæ quidem sint sepa-
rabiles, aliæ inseparabiles, & rursus, inseparabi-
lium aliæ per se sint, aliæ verò per accidens. Rur-
sus differentiarum per se, alię sunt eæ per quas in
species diuidimus genera, aliæ per quas ea, quæ
sunt diuisa constituuntur. Veluti differentiæ per
se animalis, hæ sunt omnes, Animatum, Sensiti-
uum, Rationale, ac Irrationale, & Mortale & Im-
mortale. Atque animati quidem & Sensitiui diffe-
rentiæ, constitutiuæ sunt substantiæ animalis.
Est enim animal substantia, animata, sensitiua.
Mortalis verò ac immortalis, & rationalis ac
irrationalis, animalis sunt differentiæ diuisiuæ.
per has enim in species genera diuiduntur, Ve-
rùm hæ quæ sunt generum diuisiuæ, constituti-
uæ sunt specierum. Nam animal per rationale
ac irrationale, & per mortale rursus ac immor-
tale diuiditur. Sed mortalis quidem rationalisve
differentiæ constitutiuæ sunt hominis, Ratio-
nalis verò ac immortalis, † Deorum. Irrationa-
lis autem atque mortalis, animalium expertium
rationis. Sic & substantia suprema per differen-
tias diuiditur animati atque inanimati, item sen-

ἑτεροῖον
ἀλλοῖον, alteratum
ἄλλο, aliud,
ἢ, vel.
ἀλλοῖον

sitiui & non sensitiui. Ac differentiæ quidem ani-
mati & sensitiui vnà cum substantia sumptæ anima
animal confecere, animati autem atque insensibilis,
plantam. Cùm igitur eædem differentiæ partim
constitutiuæ sint, partim diuisiuę, vniuersæ speci-
ficæ nuncupantur, atque his opus est maximè ad
generum diuisiones, & ad diffinitiones conficien-
das, [b] sed non illis aliis quas separabiles esse aut
inseparabiles diximus. Has itaque definientes,
Differentiam, inquiunt, eam esse qua species ge-
nus excedit. homo nanque plusquam animal, ha-
ber rationale atque mortale. animal enim nihil
istorum est. Vnde enim differentias species habe-
rent ne q; verò omnes oppositas habet, idẽ enim
opposita nimirum haberet. Sed vt censent, poten-
tia quidem omnes eas differentias habet, quæ sub
se sunt, actu autem nullam. atque hoc pácto ne-
que ex non entibus quicquam fit, neq; circa idem
opposita simul erunt. Definiunt ipsas & hoc pa-
cto. Differentia est id quod de pluribus & diffe-
rentibus specie hoc ipso quale quid est prædicã-
tur. Rationale enim & mortale de homine hoc
ipso quale quid est homo, sed non hoc ipso quid
est prædicatur. nam si interrogabimur quid est
homo, accommodatè dicemus animal. at si quale
animal est interrogabimur, rationale mortalé-
que accommodatissimè respondebimus. Nam
cum res è materia formáque constent, aut ex ta-
libus, similitudine rationis, vt statua ex ere qui-
dem vt ex materia constat, ex figura autem vt
ex forma, sic & homo communis, qui quidem
est species, ex genere differentiáque constat, si-
militudinem rationis subeuntibus cum mate-
ria atque forma. Totum autem hoc animal ra-
tionale, mortale, est homo † & ibi est statua. De-
scribunt tales differentias & hoc modo. Diffe-
rentia est id quod suapte natura ea quæ sunt sub
eodem genere separat. Rationale enim ac irra-
tionale equum & hominem separat, quæ sub eo-
dem vt patet genere, quod quidem est animal,
collocantur. Insuper & hoc modo assignant.
Differentia est id, quo singula differunt. Homo
enim & equus genere quidem non differunt. &
nos enim animalia sumus, & ea quæ sunt exper-
tia rationis, sed additum rationale nos ab il-
lis seiunxit. Dij quoque & nos rationis partici-
pes sumus, sed mortale adiunctum, nos ab illis
distinxit. Exactius autem ea, quæ ad Differen-
tiam pertinent pertractantes, Differentiam, in-
quiunt, [c] non quoduis eorum esse, quæ separant
ea, quæ sub eodem genere collocantur, sed id
quod ad [d] substantiam rationémque confert, &
quod pars eius est rei, cuius Differentia dicitur
esse. Non enim aptum ad † nauigandum esse, ho-
minis est Differentia & si eius proprium est. Di-
cere nanque possumus animalium alia esse apta,
alia non esse apta ad nauigandum, hominem à
cæteris seiungentes. At aptum esse ad nauigan-
dum ad [e] substantiam sanè non confert, neque
pars est ipsius, sed aptitudo solum, propterea
quod non est tale, quales sunt hæ differentiæ,
quas specificas appellamus. Erunt igitur eæ spe-
cificæ differentiæ, quæ diuersam faciunt spe-
ciem, & quæ in † ratione sumuntur. Atque de
differ

ὦς, quem.
admodũ.
τὸ θεφυκέναι
ναυπορεῖν
ἐν τῷ τι εἶναι

differentia quidem hæc satis sint dicta.

a καὶ ἀεὶ γὰρ ἐν ταῖς τοῦ πῶς ἔχειν ἐπιδόσεσι θεωρεῖται, & semper in diuersitatibus quodam modo se habendi spectatur.

b ἀλλ' οὐ τῶν ἰδίαις συμβεβηκὸς ἀχωρίστων ὅσ' ἔτι μᾶλλον τῶν χωριστῶν. Sed non in iis quæ per accidens inseparabiles sunt. & minus adhuc iis quæ separabiles sunt.

c μὴ τὸ τυχόν φασι τῶν χωριζόντων τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἔσται τῶν διαφορᾶν, nõ quoduis ex his quæ separant ea quæ sub eodem genere sunt, differentiam esse.

d εἰς τὸ εἶναι καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συμβαλλόμ.

e ἢ ἐν τῷ συμπληρωτικῷ τῆς οὐσίας.

De Proprio.

PRoprium autẽ per quatuor diuiditur modos. Nam proprium est id quod sõ li cuipiam accidit speciei, & si non om ni, vt homini accidit mederi, aut † geo- τὸ γεωμε-
metricè contemplari. Et id idem quod omni acci τρεῖν
dit speciei & si non soli, vt hominem bipedem es-
se. Et id quod soli accidit & omni atq; quandoq;,
vt omni homini in senecture canescere. Quar-
tum autem est id in quod omnia conuenerunt, vt
soli & omni sempérque accidat, quale est risibile
respectu hominis. Nam homo & si non semper ri
det, risibilis tamen dicitur, non ex eo quia semper
rider, sed quia aptus est ad ridendum. Hoc autem
ipsi semper est insitum, quemadmodum & equo
ipsum hinnibile. Hæc & propriè propria inquiũt
esse, quia in his ipsis fit & conuersio. [a] Si est enim
homo, est risibile, & si est risibile, est etiam homo.

a εἴτι γὰρ ἵππος, χρεμετιστικόν, καὶ εἴτι χρεμετιστικόν, ἵππος. Si est enim equus, est hinnibile, & si est hinnibile, est etiam equus.

De Accidente.

ACcidens est quod adest atq; abest sine subiecti corruptione. Diuiditur autẽ in duo, aliud enim est separabile, a- liud inseparabile. Atq; dormire qui-
dem, accidens separabile est, Nigrum autem esse,
coruo æthiopíve inseparabiliter accidit. Mente
tamen cogitationéve, coruus albus, & æthiops nõ
niger, sine subiecti corruptione concipi potest.
Definiunt etiam & hoc pacto. Accidens est, quod
ineſse ac non ineſse eidem potest. † Aut, quod ne- καὶ, &
que genus, neque species, neque differentia, neq;
proprium est, semper autem est in subiecto.

De Communibus atque Proprijs quinque vniuersalibus.

DEterminatis autem vniuersis quæ sunt
proposita, genere, inquam, specie, diffe
rentia, proprio & accidente, dicen-
dum est quænam communia, & quæ
propria ipsis insunt. Commune hoc itaque omni-
bus inest de pluribus prædicari. Sed genus qui-
dem de omni specie sua, & de indiuiduis quę sunt
sub vnaquaque specie prædicatur, & differentia
simili modo. species autem de indiuiduis quæ col
locantur sub ipsa: proprium verò de specie & in-
diuiduis speciei: & accidens de speciebus & indi-
uiduis prædicatur. Animal enim de equis, bo-
bus, atque hominibus, quæ quidem sunt species,
prædicatur. Et item de hoc equo, de hoc boue,
atque de hoc homine, quæ indiuidua constat esse.
Irrationale autem, de boue, de equo, & de singu-
lis similiter prædicatur. Homo verò, qui quidem
est species, de singulis solùm hominibus dicitur,
& proprium de specie cuius est proprium, & de
indiuiduis quæ collocãtur sub ipsa. Risibile enim
de homine & de singulis hominibus prædicatur.
Nigrum autem de coruorum specie & de singulis
dicitur coruis, atque de æthiopibus simili modo,
quod quidem inseparabile accidens est, vt patet.
Moueri quoq;, quod accidens est separabile, de e-
quo atq; homine & de horum indiuiduis dici so-
let. Verùm primo quidem de indiuiduis, ratione
verò secunda, de speciebus etiam, quæ indiuidua
continent, prædicatur.

Communia Generi cum Differentia.

COmmune est generi ac differentiæ, spe
cies continere. Continet enim & diffe-
rentia species, & si non omnes eas
quas genus continet. Rationale nan-
que & si non expertia rationis vt animal, Deum
tamen ac hominem quæ sunt species continet.
Quæ præterea prædicantur de genere, vt genus
est, & de speciebus quæ sunt sub ipso etiam præ-
dicantur. Quæ etiam de differentia, vt differen-
tia est dicuntur, de ea specie, quæ ex ipsa constat,
similiter prædicantur. De animali nanque quod
quidem est genus, substantia & animatum & sen-
sitiuum, dicto dicuntur modo. Hæc eadem & de
vniuersis quæ collocantur sub animali vsque ad
indiuidua, prædicantur. De rationali quoque,
quod quidem est differentia, hoc, ratione inquam
vti, identidem prædicatur. Atque hoc non solum
de rationali, sed etiam de speciebus rationalis
atque indiuiduis prædicabitur. Commune insu-
per illud etiam esse patet. Nam si genus tollatur
vel differentia, vniuersa continuò rolluntur, quæ
collocantur sub ipsis: ere enim vt si non sit animal,
homo non est neque etiam equus. sic si non sit ra-
tionale, nullum animal prorsus erit, quod parti-
ceps sit rationis.

Propria Generis & Differentiæ.

PRoprium verò generis est de plu-
ribus quàm differẽtia, species, pro-
prium, atque accidens, prædicari.
Nam animal quidem de homine di
citur, equo, aue, atq; serpẽte. Qua-
drupes autem de hisce tantummodo dicitur, quæ
quatuor pedes habent. Homo verò de indiuiduis
solum humanis, & hinnibile de solo equo, ac sin-
gulis equis: & accidens de paucioribus simili mo-
do. Atque sumendæ sunt eæ differentiæ, quibus di
uiditur genus, non eæ ex quibus generis substan-
tia constat. Præterea, genus quidem potentia dif-
ferentiam continet: Animal enim partim partic-
ceps, partim expers est rationis: at differẽtiæ non
continẽt genera. Præterea, genus prius est hisce
differentiis quibus diuidi solet: idcirco secum
ipsas tollit, sed ab ipsis non tollitur. Nam si ani-
mal tollatur, rationale simul, irrationaléve con-
tinuò tollitur, differentiæ verò genus non tol-
lunt. Nam si vniuersæ quoq; tollantur, substan
tia, animata, sensitiua, mente cogitationéq; con-
cipitur, quæ quidẽ animal est, vt patet. Præterea,
genus quidem hoc ipso, quid est, differentia verò
hoc ipso quale quid est, vt dictum est, prædica-
tur. Præterea genus quidem vnum in vnaquaque

ſpecie eſt,vt eſt in homine animal,differentiæ verò plures,vt rationale,mortale mentis atq; ſcientiæ ſuſceptiuum, quibus ab expertibus rationis animalibus differt. Genus prætereà ſimile eſt materiæ, differentia formæ. Sunt & alia communia propriáq; generis differentięve, hęc tamen quæ ſunt enumerata ſufficiant.

Communia Generi & Speciei.

GEnus & ſpecies hoc habent commune, de pluribus, inquam, vti diximus, prędicari. Species autem vt ſpecies ſolùm, ſed nõ vt genus quoq; ſumatur, ſi ſit idem ſpecies atq; genus. Commune eſt etiam ipſis, & iis eſſe priora de quibus dicuntur, & inſuper vtrunque totum quid eſſe.

Propria Generis & Speciei.

HOc autem differunt, quòd genus quidẽ ſpecies continet, Species autem continentur, & non continent genera. Genus autem ad plura quàm ſpecies ſeſe extendit. Prætereà, genera præſupponantur oportet, quæ quidem & differentiis ſpecificis informata ſpecies nimirum efficiunt: quapropter & priora genera ſunt natura, & ſecum ſpecies tollunt, & nõ ab illis tolluntur. Et ſi ſit quidem ſpecies, erit & genus omnino, ſin verò ſit genus, non omnino & ſpecies eſt. Et genera quidem de quaq; ſpecie ſua vniuocè prędicantur. ſpecies autem de generibus non dicuntur. Prętereà, genera quidem ambitu ſpecierum quæ ſunt ſub ipſis, ſpeciem quãque, ſpecies autem genera differentiis ſuis exuperant. Prętereà, neque ſpecies generaliſsimum genus, neque genus ſpecialiſsima ſpecies vnquam fieri poteſt.

Communia Generi cum Proprio.

GEneri commune cum proprio eſt, ſpecies ſequi. Nã ſi homo eſt, animal eſt, & ſi homo eſt, riſibile eſt. Cõmune etiã eſt, prędicatio æqua. ęquè nanq; genus de ſpeciebus, & proprium de indiuiduis quorum eſt proprium, prędicatur: etenim ęquè bos & homo eſt animal, & Socrates atq; Plato riſibile. Cõmune inſuper eſt & vniuoca prędicatio. Et genus enim de ſpeciebus ſuis, & proprium de hiſce quorum eſt proprium, vniuocè prędicatur.

Propria Generis atque Proprij.

GEnus his à proprio differt. Genus enim eſt prius, proprium verò poſterius. Eſſe enim animal, déinde diuidi differentiis propriiſq; oportet. Et genus quidem de pluribus ſpeciebus quarum eſt genus, proprium autem de vna ſpecie tantùm cuius eſt proprium, prędicatur. Prętereà, proprij quidem fit mutua prędicatio; generis autem non fit. Neque enim ſi animal eſt, homo eſt. neque ſi animal eſt, riſibile eſt: ſin verò homo eſt, riſibile eſt & econtrà. Prętereà, proprium quidem omni ſpeciei inest. cuius eſt proprium, & ſoli, ac ſemper: genus autem omni quidem ſpeciei cuius eſt genus & ſemper ineſt, non tamen ſoli. Prętereà, ſi propria tollãtur, genera non tolluntur: ſin verò genera tollantur, ſpecies continuò ſimul tolluntur, quibus peremptis & propria ſimul pereunt.

Communia Generi cum Accidente.

GEneri autem & accidenti commune eſt de pluribus, vti dictum eſt, prædicari, ſiue accidens ſit ſeparabile, ſiue inſeparabile. Moueri nanq; de pluribus, & nigrum de coruis, ęthiopibúſve, & quibuſdam etiam † expertibus anima, prædicatur. τίνων ἀψύχων

Propria Generis & Accidentis.

PLuribus autem genus atq; accidens differre videntur. Genus enim ſpecies vt patet prędcedit, accidens autem poſterius eſt eiſdẽ, etiamſi † accidens inſeparabile ſumatur. Prius eſt enim natura id cui accidit, accidente. Et hiſce quidem quibus genus communicatur, æquè genera ſuis communicatio competit: hiſce verò quibus ac accidens communicatur, non æquè communicatio competit. Intẽſionem enim, remiſsionémve communicatio accidẽtium ſuſcipit: generum verò nõ ſuſcipit. Et accidẽtia quidem in indiuiduis primò ſunt: genera verò ac ſpecies indiuiduis ſubſtantiis natura priora ſunt. Et genera quidẽ de hiſce quæ ſunt ſub ipſis, hoc ipſo quid eſt, prædicantur: accidentia autem hoc ipſo quale quid eſt, aut quomodo ſeſe habet res, prædicantur. Qualis enim eſt æthiops ſi interrogatus fueris, niger, dixeris, & quo modo ſeſe habet Socrates, † ambulat reſponderes aut ſedet. Genus autem quonam pacto à cęteris differt iam diximus. Fit autem vt vnũquodq; etiam cęterorum à cæteris quatuor differat. Quare cùm hæc quinque quidem ſint, vnumquodq; verò à † quatuor differat, ſit vt viginti omnes ipſorum differentiæ ſint: quater enim quinq; numerum dictum conficiunt. Sed non ita eſt, ſed cùm déinceps enumerent & duo quidem vna differant differentia, propterea quod eſt ſumpta, tria verò duabus; & quatuor tribus; & quinq; quatuor: decem iſtorum vniuerſæ profectò differentiæ fiunt, quatuor, tres, duæ, vna. Genus enim quonam pacto à differentia, ſpecie, proprio, accidẽtéq; differt, iam dictum eſt. ſunt igitur hæ quatuor differentiæ. Differentia verò quo pacto quidem differt à genere, dictum eſt, cùm dicebatur quonam modo genus ab ipſa differret. Reſtat autem vt quonam modo differt à ſpecie, proprio, accidentéq; dicatur: atque tres hinc differentiæ emergunt, vt patet. Species rurſus quo quidem modo à differentia differt, dictum eſt, cùm quonam pacto differt à ſpecie differentia, dicebatur: quo verò modo à genere differt, dictum eſt etiam, cùm quonam pacto genus differt ab ipſa ſpecie dicebatur. Reſtat igitur vt quonam modo differt à proprio, atque accidente, dicatur, atque duę iam & hæ differentiæ hinc oriuntur. Proprium igitur reſtabit, vt quonam pacto differt ab accidente dicatur: nam quo pacto à ſpecie, differentia, generéque differt, dictum eſt antea, cùm illa differre ab hoc dicebantur. Cùm igitur generis ad cæt

πρὸς τὸ συμβεβηκὸς

τῶν τεσσάρων ab aliis quatuor.

cętera quatuor differentię ſumantur, vt diximus, differentiæ tres, ſpeciei duæ, proprij vna quæ eſt † ad accidens, decem omnes iſtorum profectò differentiæ erunt.

Quarum quatuor, quæ ſunt generis ad cætera, diximus. Nunc déinceps cæteras afferamus oportet.

Genus, Differentia, Species, Proprium, Accidens.

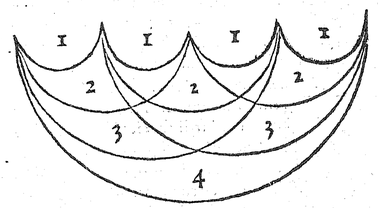

Communia Differentiæ cum Specie.

COmmune id itaq; differentiæ eſt cum ſpecie, æquè eſſe communicata: ſinguli enim homines æquè ſunt homines atque rationis participes. Eſt etiã & hoc commune ſemper iis adeſſe quibus communicatur. Semper enim Socrates rationalis eſt, ſempérque homo.

Propria Differentiæ & Speciei.

PRoprium differẽtiæ quidẽ eſt, ſemper hoc ipſo quale quid eſt, prędicari. Speciei autẽ hoc ipſo quid eſt prędicari. Nam ſi homo vt quale quid ſumitur, non tamẽ eſt ſimpliciter quale, ſed ea ratione qua differẽtię generi cõiunctæ ipſum conſtituerunt. Prętereà, differẽtia quidem in pluribus ſæpe ſpeciebus videtur eſſe, vt quadrupes pluribus animalibus ſpecie diuerſis ineſt: Species autem indiuiduis ſolis ineſt quæ ſub ipſa ſunt collocata. Prętereà, differẽtia prior eſt ipſa ſpecie quæ ex ipſa conſtat. Tollit enim rationale, hominem, ſi tollatur: at homo ſi tollatur, non tollit rationale: eſt enim Deus. Prętereà, Differentia quidem cum alia cõponitur differentia. Rationale nanq; atq; mortale ad cõſtituendũ hominẽ componuntur. Species autẽ cum ſpecie non componitur vt alia quędã ſpecies oriatur.[a] Quidam enim equus cum quodam aſino ad muli generationem cõcurrit: equus autem ſimpliciter cum aſino compoſitus non effecerit mulum.

a τὶς γὰρ ἵππος τινὶ ὄνῳ σύνεισιν εἰς ἡμιόνου γένεσιν. aliqua enim equa, ad muli generationem, cum aſino aliquo coit.

Communia Differentiæ cum Proprio.

DIfferentia & proprium commune quidem habent: † æquè communicata his cum quibus cõmunicãtur. Acq; enim rationalia ſunt, rationalia. & æquè riſibilia, riſibilia, & ſemper ac omni ſpeciei adeſſe: nam ſi diminutus etiam fuit bipes, ratione tamen aptitudinis ſemper dicitur bipes, quoniam & riſibile per aptitudinem ſemper dicitur tale: non quia ſemper ridet.

τὸ ἐπίσης μετέχεσθαι καὶ μεθέκειν

Propria Differentiæ & Proprij.

PRopria autem hæc. nam differentia quidẽ perſæpe de ſpeciebus pluribus dicitur: rationalis enim de Deo dicitur, & de homine: proprium autem de vna tantummodo ſpecie cuius eſt proprium, prędicatur. Et differentia quidẽ ſequitur ea quorum eſt differentia, non tamen conuertitur: in propriis verò fit mutua prędicatio, propterea quòd conuertuntur.

Communia Differentiæ & Accidenti.

DIfferentiæ cum accidẽte commune eſt, de pluribus prędicari. Et item ſemper ac omni adeſſe, modò ſit inſeparabile accidens: vt bipes cum ſemper omni homini competit: & nigrum omnibus ſimiliter coruis ineſt.

Propria Differentiæ & Accidentis.

DIfferre autem hiſce videntur. Differentia nanq; continet ſpecies & non continetur: etenim rationale continet hominem atq; Deum: at accidentia tum continent, atq; ex eo quia in pluribus ſunt: tum continentur, atq; propterea quòd ſubiecta non vnius ſunt accidẽtis, ſed pluriũ ſuſcepiua. Et differentia quidẽ expers eſt intẽtionis atq; remiſsionis: accidentia autem gradus ſuſcipiunt, ac magis talia minúſve dicuntur: propterea contrarię quidem differẽtię miſceri, non poſſunt, accidentia verò contraria nonnunquam miſcentur. Hæc ſunt communia propriáq; differentiæ ac cæterorum. Species autem quo pacto quidẽ à genere differentiáq; differt, dictum eſt illo in loco, in quo dicebatur quo pacto genus & differentia ſimiliter à cæteris differunt. Quomodo verò à proprio accidentéque differt, reſtat déinceps conſiderare.

Communia Speciei cum Proprio.

SPeciei itaq; cum proprio eſt commune, mutua prædicatio. Nam ſi homo eſt, riſibile eſt, & ſi riſibile eſt, homo eſt: atque riſibile vt aptum eſt ad ridendum ſumendum eſt, vt ſæpenumero diximus. Aequè prætereà ſpecies adſunt hiſce quibus communicantur, & propria hiſce quorum propria eſſe dicuntur.

Propria Speciei ac Proprij.

IFferre autem hiſce videtur. Species enim & aliorum genus eſſe poteſt, proprium verò aliorum proprium eſſe[a] non poteſt. Et ſpecies quidem[a] propriũ[b] antecedit, proprium autẽ[b] aduenit ſpeciei. Sit enim homo oportet, vt & riſibile ſit. Prętereà, ſpecies quidem ſemper actu ſubiecto adeſt, proprium autem interdum & potẽtia[c] inest. Socrates enim actu quidem ſemper eſt homo, non autem ſemper ridet, quanquam ſemper ad ridendum eſt aptus. Prætereà, quorum definitiones ſunt diuerſæ, ea etiam ſunt diuerſa, at ſpeciei quidem definitio eſt ſub genere eſſe, & de

a ἀδύνατον

b προφέρει

c ἐπιγένεσις

τῷ εἴδει

pluribus differentibus numero hoc ipso quid est prædicari,& quæ sunt similia.Proprij verò, soli & semper,atque omni inesse.

Communia Speciei & Accidenti.

SPeciei verò & accidenti commune est de pluribus prædicari. Perpauca autē sunt † ea,in quibus conueniunt, propterea quod plurimum inter sese accidens & id cui accidit distant.

αἱ ἄλλαι κοινότητες,alia in quibus &c.

Propria Speciei & Accidentis.

PRopria autem vtriusque sunt hæc.Species enim de hisce quorum est species hoc ipso quid est prædicatur, accidens autem hoc ipso quale est,aut quomodo sese habet.Et quēque substantia vnius quidem speciei,plurium autem accidentium tam inseparabilium quàm separabilium particeps est,& species quidem ante accidētia mente concipitur, etiam si inseparabilia sunt:sit enim subiectum oporter,vt illi quippiam accidat,accidentia autem posteriora sunt,& aduēntitia sunt natura. Præterea speciei quidem communicatio æqua est, accidentium autem & si inseparabilia sunt æqua non est.æthiops enim magis aut minus niger æthiope esse potest. At enim restat vt de proprio & accidente dicamus. Quo enim modo proprium à genere & specie & differentia differt, anteà diximus.

Communia Proprio cum Accidente.

COmmune itaque proprio cum accidente inseparabili est,sine ipsis non esse ea in quibus insunt:vt enim sine risibili non est homo, sic & sine nigro æthiops esse non potest. Et quemadmodum omni sempérq; proprium adest, sic & ipsum inseparabile accidens ad est.

Propria Proprij & Accidentis.

DIfferunt autem hisce. Proprium enim vni soli speciei inest, vt risibile homini. Inseparabile autem accidens ceu nigrum, non æthiopi solum,sed coruo etiam &†pici,& hebeno,cæterisque compluribus inest.Quapropter proprium quidem conuertitur cum eo cuius est proprium,& est ipsi æquale. Inseparabile autem accidens non cōuertitur.Et propriorum quidem communicatio æqua est, accidentium autem † suscipit gradus.Sunt & alia communia hisce quæ dicta sunt,atq; propria, verùm & hæc ad ipsorum distinctionem conuenientiámque demonstrandam sufficiunt.

ἀνθρακι,carboni

ἡ μὲν μᾶλλον ἢ ἧττον,alia magis,alia minus est.

ARISTOTELIS

Stagiritæ Prædicamenta,

Ioanne Argyropylo Byzantio Interprete.

De Aequiuocis.

EQVIVOCA dicuntur ea, quorum nomen solùm commune est,ratio verò substantiæ nomini accommodata diuersa : vt animal dicitur & ipse homo, & id quod est pictum. Horum enim nomen commune tantummodo est, ratio verò substantiæ nomini accommodata diuersa. Si quispiam enim, quænam sit vtriusque †ratio animalis,voluerit assignare,rationem vtriusq; profectò propriam assignabit.

περὶ τὸ ζῷον εἶναι

De Vniuocis.

VNiuoca ea dicuntur, quorum & nomen commune est,& ratio substantię nomini accommodata eadē est:vt animal dicitur,& ipse homo,& equus,nomine nanq; communi & homo & equus animalia nuncupantur,& ratio quoq; substantiæ vtriusq; eadē est.Si quispiam enim vtriusq; rationem voluerit assignare,quænam sit vtriusq; ratio animalis,eandem rationem omnino reddet.

De Denominatiuis.

DEnominatiua ea dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu,vt à grammatica grammaticus appellationem habet,& à fortitudine fortis.

De ijs quæ dicuntur.

EOrum, quæ dicuntur, alia cum complexione, alia sine complexione dicūtur.Illa talia sunt,homo currit, homo vincit. Hæc istiusmodi sunt, homo,bos,currit,vincit.

De ijs quæ sunt.

EOrū quæ sunt, alia de subiecto quidē dicuntur,in nullo verò sunt prorsus subiecto: vt homo de quodam homine dicitur vt de subiecto,in nullo autem est subiecto.Alia in subiecto quidem sunt,de nullo verò subiecto dicuntur.Atq; id in subiecto esse dico,quod in aliquo quidē est,& nō vti pars: vt sit autē seorsum ab eo in quo inest,fieri nequit: vt quędā grāmatica est quidē in anima vt in subiecto,de nullo verò subiecto dicitur, & hoc albū in corp

in corpore est, vt in subiecto.omnis enim color est in corpore, de subiecto verò nullo dicitur. Alia de subiecto dicuntur, & in subiecto etiam sunt, veluti scientia in anima quidem est vt in subiecto : de Grammatica autem dicitur vt de subiecto. Alia neque in subiecto sunt,neque de subiecto vllo dicuntur : vt quidam homo & quidam equus:nihil enim talium aut in subiecto est, aut dicitur de subiecto. Atque indiuidua simpliciter & ea quæ vna numero sunt, de nullo quidem subiecto dicuntur : in subiecto autem nonnulla ipsorum nihil prohibet esse:quædam enim Grammatica ex iis est planè quæ in subiecto quidem sunt,de nullo verò subiecto dicuntur.

Substantia.		Accidens.	
	asyntatos.		
De subiecto	*& non in subiecto.*	*In subiecto*	*Non de subiecto.*
Vniuersale.	Non in subiecto Neque de subiecto	Et de subiecto Et in subiecto	Singulare.
In subiecto scientia.			*Non in subiecto indiuidua.*
	asyntatos.		
Vniuersale.			Singulare.

Regulæ. ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορεῖται.

Cùm quippiam de quopiam prædicatur†vt de subiecto,ea quæ de prędicato dicuntur,dicentur etiam de subiecto : vt homo de quodam homine prædicatur, animal autem de homine prædicatur , igitur animal de quodam etiam homine prædicatur , quidam enim homo, & homo est, & etiam animal.

Eorum quæ sunt diuersa genere & non ita se habent vt alterum sub altero collocetur,diuersę sunt species & differentiæ:vt animalis atq; scientiæ,animalis nanque differentiæ sunt,gressibile & bipes,& volatile,degénsque in aquis,scientiæ verò nulla ex his est differentia , non enim hoc scientia à scientia differt quòd sit bipes. Eorum tamen generum quorum alterum sub altero collocatur, † easdem esse differentias nihil obstat: supera enim de suis inferis [b] prædicantur , quare omnes differentiæ prædicati erunt etiam & subiecti.

τὰ δὲ ὑπάλληλα γενῶν.

De decē prędicamētis generatim.

Vnumquodq; eorum quæ nulla cum complexione dicuntur,aut Substantiam,aut Quantum, aut Quale,aut Ad aliquid,aut Vbi,aut Quando, aut Situm,aut Habere,aut Agere,aut Pati significat.Atq; substantia quidem est,vt simpliciter dicamus,homo,equus. Quantum autem,vt bicubitum,tricubitum.Quale, vt album, Grammaticū. Ad aliquid,vt duplum,dimidium,maius.Vbi,vt in licio,in foro. Quando, vt heri, nudiustertius. Situm esse,vt recubare,sedere.Habere,vt indutū, armatum esse.Agere,vt secare,vrere.Pati,vt secari ac vri. Atqui per se quidem horum singula si dicantur, nullæ sunt affirmationes prorsus , aut negationes. At si complexè dicantur,affirmatio fit aut negatio.Omnis enim affirmatio aut negatio,aut vera aut falsa esse videtur.At nullum eorum quæ incomplexè dicuntur,aut verum est aut falsum,vt homo,album,currit,vincit.

a Τῶν ἑτεροσενῶν καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων.
b Τῶν ὑπ' αὐτὰ γενῶν, de inferis generibus.
c ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν,circa exactam inquisitionem expositionémve.

De Substantia.

VStantia autem quæ propriissimè & primò maximèque substantia dicitur,ea nimirum est,quæ neque de subiecto vllo dicitur,neque in vllo est prorsus subiecto,vt aliquis homo,†vel aliquis equus.Secundæ verò substantiæ dicuntur , & eæ species in quibus eæ quæ primò dicuntur substantiæ insunt,& harum specierum etiam genera:ceu in homine quidem est vt in specie, quidam homo, genus autem huiusce speciei animal est : secundæ igitur hæ dicuntur substantiæ , vt homo ac animal. Patet autem ex dictis: †nomen eorum quæ de subiecto dicuntur,rationémque de subiecto necessariò prædicari, vt homo de aliquo homine dicitur,vt de subiecto:atq; nomen de hoc prædicatur, vt patet : hominem enim de quodam homine prædicabis : & ratio etiam hominis de quodam homine prædicabitur,quidam enim homo & homo est,& etiam animal : quare de subiecto tam nomen quàm ratio prædicabitur.Eorum verò quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neque nomen , neque ratio prædicabitur de subiecto:in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet de subiecto prædicari interdum , rationem verò est impossibile : vt album,cùm in subiecto sit corpore,prędicatur de subiecto:dicitur enim corpus album : ratio verò albi,de corpore nunquam prædicabitur.Alia verò omnia aut de subiectis dicuntur primis substantiis,aut in subiectis eis sunt.Hoc autem manifestum singula depromenti fuerit : vt animal de homine prædicatur,ergo & de quodam homine prædicabitur, nam si de nullo quorundam hominum,neque omnino de homine.Rursus color in corpore est,ergo & in quodam corpore : nam si non in aliquo corporum singulorum est,nec omnino in corpore : quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiis,aut in subiectis eis sunt.Non existentibus igitur primis substantiis,aliquid aliorum esse est impossibile. Omnia enim alia aut prædicantur de eis,aut in subiectis eis sunt.Quare non existentibus primis substantiis,impossibile est aliorum aliquid esse.Secundarum verò substantiarum,magis substantia est species,quā genus:propinquior enim est primæ substantiæ.Si quis enim prima substantia quid sit,edat,euidentius cōuenientiusq; reddiderit,si speciem quàm genus reddat : vt hominem quendam manifestius assignabit,hominē potiùs quàm animal assignans:illud enim propriū magis cuiusdā hominis,hoc autē cōmunius.Et cū quandā arborem assignauerit , manifestius assignabit arborē assignādo,quā plantā.Prętereà primę substātię, ideo

καὶ &

καὶ τὸν λόγον, & nomen & rationem.

Conclusio.

Primæ substantiæ vnde dictæ.

ideo quòd aliis omnibus subiiciuntur, & omnia alia de ipsis vel prædicantur, vel in ipsis sunt, ea gratia primæ substantiæ maximè dicuntur. Vt autem primæ substantiæ ad omnia se habent cætera, ita se species ad genus habet: subiicitur enim species generi, genera enim de speciebus prædicantur: species autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his species genere substantia magis est. Ipsarum verò specierum quæcunque genera non sunt, altera magis altera substantia nulla est. Nihilò enim accommodatius assignabis de quodam homine hominem assignando, quàm de quodam equo equum. Similiter autem & in primis substantiis, nulla altera magis altera substantia: nihilo enim magis quidam homo substantia est, quàm bos quidam. Meritò igitur post primas substantias, solæ aliorum omnium species generáque secundæ substantiæ dicuntur. Sola enim hæc, eorum quæ prædicantur, primam substantiam indicant: quendam enim hominem si quis edisserat, quid sit, speciem quàm genus accommodatius demonstrabit: & manifestius quid sit facier, hominem quàm animal attribuendo. Aliorum verò omnium quicquid attribuat quis, tribuet extraneè: velut albũ, aut currit, aut aliud quodcunque huiusmodi depromendo. Quare meritò hæ solæ aliorum secundæ substantiæ dicuntur. Ad hæc primæ substantiæ, eò quòd aliis omnibus subiiciuntur, & omnia alia de illis vel prædicantur, vel in ipsis sunt, proprtissimè dicuntur substantiæ. Sicut autem primæ substantiæ ad omnia se habent cætera, ita genera & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habent, de his enim reliqua omnia prædicantur: quendam enim hominem dices Grammaticum esse, ergo & hominem & animal Grammaticum dices esse: similiter autem & in aliis. Commune autem omni substantiæ est, in subiecto non esse. Prima nanque substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum verò substantiarum constat quidem etiam sic, in subiecto nullam esse: homo enim de subiecto quidem homine quodam dicitur, in subiecto verò nullo est: neque enim in quodam homine, homo est. Similiter autem & animal de subiecto quidem dicitur quodam homine, non etiã est animal in quodam homine. Prætereà eorum quæ in subiecto sunt, nomen quidem de subiecto prædicari interdum nihil prohibet: rationem verò, est impossibile. Secundarum verò substantiarum de subiecto & ratio, & nomen prædicatur: rationem enim hominis de quodam homine prædicabis, & animalis similiter. Quare non erit eorum substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autem proprium substantiæ hoc: quippe & differentia eorum est, quæ in subiecto non sunt: bipes enim & gressibile de subiecto quidem homine quodam dicitur, in subiecto verò est nullo: neque enim in homine bipes est, neque gressibile. Ratio quoque differentiæ de illo prædicatur, de quocunque ipsa differentia dicitur: velut si gressibile de homine prædicatur, & ratio gressibilis de homine prædicabitur, est enim homo gressibilis. Neque verò nos substantiarum partes contur-

Conclusio.

Conclusio.

Secundæ substantiæ.

Nulla substãtia, in substãtia est. Communitas. I.

Substantiarũ partes.

bent, quæ ita in toto sunt, quasi in subiecto sint, ne fortè eas non esse substantias fateri cogamur. Non enim sic in subiecto quippiam esse, quemadmodum partem esse dicitur. Ineſt autem substantiis differentiisque, omnes vniuoce vt prædicentur. Omnia enim quæ ab iis prædicata sumuntur, aut de indiuiduis, aut de speciebus prædicantur. A prima nanque substantia, prædicatio nulla est: de nullo enim subiecto dicitur. Secundarum verò substantiarum species quidem de indiuiduo prædicatur, genus autem & de specie prædicatur, & de indiuiduo. Similiter autem & differentiæ, & de speciebus & de indiuiduis prædicantur. Iam verò & rationem primæ substantiæ specierum generúmque suscipiunt, & species generis: quæcunque enim de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. Similiter autem rationem differentiarum suscipiunt species & indiuidua. Vniuoca autem sunt, quorum & nomen commune est, & ratio eadem. Quare omnia quæ à substantiis differentiisque sunt, vniuocè prædicantur. Omnis autem substantia hoc aliquid significare videtur. In primis igitur substantiis indubitabile id, verúmque est, hoc aliquid ipsas significare. Indiuiduum enim vnúmque numero est, quod significatur. In secundis verò substantiis, similiter quidem propter appellationis figuram hoc aliquid significare videtur, cum quis aut hominem, aut animal dixerit: non tamen est verum, sed quale quid potius significat: non est enim vnum ipsum subiectum, vt ipsa substantia prima: sed de pluribus ipse homo & animal dicitur, verùm non quale quid absolutè significat, périnde ac album. nihil enim aliud album quàm quale significat. At species & genus circa substantiam quale ipsum definiunt, qualem enim quandam substantiam sanè significant. Genere tamen amplior definitio quàm specie fieri solet, qui nanque animal dicit, is plura complectitur quàm is qui hominem dicit. Competit prætereà substantiis, & nihil ipsis contrarium esse. Primæ nanque substantiæ, vt alicui homini, aut alicui animali quídnam contrarium fuerit? Nihil enim prorsus his aduersatur. At neque ipsi homini, vel animali contrarium quicquam esse videtur. Non tamen hoc substantiæ proprium est: & aliis enim competit, vt quantitati. Bicubito enim, aut tricubito nihil contrarium esse videtur: neque ipsis decem, neque talium cuiquam quicquam aduersatur. Nisi quispiam multum pauco, aut magnum paruo dixerit esse contrarium: attamen nihil eorum, quæ definitæ sunt quantitatis, cuiquam prorsus aduersari videtur. At verò substantia non suscipere gradus videtur, vt sit magis minúsve talis. Atque non dico substantiam substantia non magis substantiam esse: hoc enim iam diximus ita esse: sed quanquam substantiam, idipsum quod est, non dici magis ac minus esse: veluti si substantia eadem homo sit, non est magis ac minus, aut scipso, aut alio, homo. Non enim alius alio magis homo est: périnde atque album aliud alio magis ac minùs est album. Corpus enim album magis album nũc quã priùs, & calidum magis nunc calidum ac minus dici

Substantiæ secundæ, earúmque differentiæ de primis vniuocè prædicantur. II.

Synonyma.

Substantia omnis hoc aliquid significat. III.

Substantiis nihil contrarium. IIII.

Substantiam gradus non suscipere. V.

nus dicitur esse: substantia verò non magis dicitur, neque minùs, neque homo magis nunc homo quàm priùs dicitur esse, neque cæterorum quicquam omnino, quæ substantiæ subeunt rationem. Quare patet, substantiam gradus suscipere non posse, vt magis sit vnquam id quod est, atque minùs. Maximè verò substantiæ proprium hoc esse videtur, idem inquam, vnúmque numero permanens contrariorum esse susceptiuum: quale nihil in iis quæ substantiæ non subeunt rationem proferre possis, quod vnum numero cùm sit, recipere in se simul contraria possit, vt color vnus idémque numero, albus idem ac niger: negotiúmve idem numero, bonum malúmque vt dicatur: ac in cæteris similiter, quæcunque substantia non sunt. Substantia autem vna eadémque numero contrariorum est susceptiua, veluti quidam homo vnus ac idem interdum fit albus, interdum niger, & calidus atque frigidus, & vitiosus ac studiosus: ad alia verò nulla idipsum accommodari videtur. Nisi fortasse quispiam instaret, orationem opinionémque dicens contrariorum esse susceptiuas. Eadem enim oratio falsa veráque esse videtur. Nam si vera est hæc oratio, quempiam inquam sedere, si ille surgat, eadem hæc oratio falsa erit. Idem & in opinione fieri videtur. Nam si quispiam verè opinatur quempiam sedere, si surgat ille, falsò mirirum opinabitur, qui de illo eandem habet opinionem. Enimuerò si quispiam & eis illud accommodatum duxerit esse, in modo tamen habebit vtique differentiam, substantiæ enim ipsæ sui mutatione contrariorum sunt susceptrices: si fit enim ex calido quippiam frigidum, mutatur sanè: alteratur enim, vt patet. & similiter si nigrum ex albo fit, & studiosum è vitioso, & in cæteris simili modo, vnum quídque mutationem suscipiens, contrariorum est susceptiuum. In oratione verò atque opinione non ita fit, sed ipsæ quidem immobiles penitus manent: si res autem mouetur, ibi tum euadunt circa eas contraria, oratio nanque eadem manet, quempiam inquam, sedere: re autem mota, interdum vera, interdum falsa fit: eadem circa opinionem etiam fiunt. Quare saltem hoc quidem modo substantiæ proprium erit, ipsam sui mutatione susceptricem contrariorum esse. Quod si quispiam & hoc acceptet, opinionem vt putet, orationémve susceptiuas contrariorum esse, sciat idipsum verum non esse. Oratio nanque opinióve, non quia suscipiunt aliquid, ideo susceptiua contrariorum esse dicuntur: sed quia circa quippiam aliud accidit aliquid. Ex eo nanque vera vel falsa oratio, ac opinio dicitur esse, quia res ipsa est, aut non est: non quia ipsæ contrariorum sunt susceptiuæ. Simpliciter enim à nulla re prorsus aut oratio, aut opinio mouetur. Quare non erunt susceptiua profectò contrariorum, si passio in ipsis nulla efficiatur. At substantia hoc susceptiua contrariorum dicitur esse, quòd contraria suscipiat ipsa: morbum enim & sanitatem, nigredinem atque albedinem suscipit, atque vnumquodque talium ipsa suscipiens, susceptrix contrariorum dicitur esse. Quare substantiæ proprium erit, ipsam vnum idémque numero permanentem, mutatione sui susceptricem esse cõtrarrorum. Sed de substantia quidem hactenus.

Substantiæ propriũ contraria suscipere.

Obiectio.

Solutio.

Solutio alia.

De Quantitate.

Quantitatis diuisio.

QVantum autem partim est continuum, partim discretum: & partim ex habentibus positionem partibus, partim è non habentibus constat. Atque discretum quidem est, vt numerus atque oratio: continuum autem, vt linea, superficies, & corpus: & insuper præter hæc, tempus & locus. Partium enim numeri nullus terminus communis est, quo ipsæ copulantur: ceu quinque & quinque si sint denarij partes, nullo communi termino copulantur, sed sunt seiunctæ. Similiter tria & quinque communi termino nullo copulantur. Neque omnino fit, vt numeri partium terminus communis vllus sumatur, sed semper partes seiunctæ sunt. Quare discretum, numerus est. Similiter & oratio discretum esse videtur, nam quantum ipsam esse ex eo patet, quia longa breuíque syllaba mensuratur. Eam verò orationem dico, quæ fit cum voce: etenim nullo partes ipsius communi termino copulantur: neque enim terminus communis vllus est, ad quem syllabæ coalescant, sed quæque per se sunt seiunctæ. Linea verò continuum est, sumi nanque communis terminus, quo partes lineæ copulentur, punctum potest, itidem & superficiei linea. Plani nanque partes communi quodam termino copulantur. Similiter & in corpore sumere assignaréque lineam superficiémve communem terminum potes, quo partes corporis copulantur. Porrò autem & tempus & locus generis huius sunt: tempus enim præsens cum exacto futuróque copulatur. Rursus & locus continuus est, corporis enim partes, quæ quidem aliquo communi termino copulantur, locum occupant. Igitur & loci partes, quas quæque partes corporis occupat, eodem sanè termino copulantur, quo copulantur & partes corporis. Quare locus etiã continuus erit, quippe cùm partes ipsius vno communi termino copulentur. Prætereà partim vti diximus ex habentibus positionem partibus, partim è non habentibus constat. Nam lineæ quidem partes positionem habent, quæque enim ipsarum alicubi situm habet: atque qua in parte plani quæque sita est, quáque cum parte copulatur, sumere assignaréque potes. Similiter & plani partes positionem quandam nimirum habent, simili nanque modo quæque partim vbi iacet, quáque cum parte copulata est, assignabitur. Partes etiam solidi locíve, positionem identidem habent. At in numero nemo demonstrare partes ipsius positionem: quam habeant, aut vbi sint sitæ, aut quæ quibus cum copulentur, potest. Nec item in tempore, nulla enim pars temporis permanet. Quod autem non permanet, id quónam pacto positionem habebit? Sed ordinem habere potiùs dices, propterea quòd hæc pars sit prior temporis, hæc posterior. Et in numero simili modo: ex eo planè, quia priùs vnum quàm duo, & duo quàm tria, & tria quàm quatuor numerantur. Atque hoc quidem pacto ordinem

Diuisio. II.

quendam

quendam habent, positionem autem ipsarum non vtique sumas. Oratio quoque similiter sese habere videtur: nulla enim ipsius pars permanet: sed iam quæ dicta est, præhendi amplius non potest. Quare partium ipsius positio sane non erit, cùm nulla prorsus permaneat. Quæ cùm ita sint, patet partim ex habentibus positionem partibus, partim è non habentibus positionem constare. Atqui hæc sola quę dicta sunt, propriè quanta dicuntur: cætera verò vniuersa per accidens. Ad hoc enim aspicientes, & cætera quanta dicimus: velut album, ex eo multum dicitur, quia multa superficies est: & actio longa, motúsve, quia tempus est longum. non enim per se vnumquodque hórum dicitur quantum. Etenim si quispiam quátane sit actio assignauerit, tempore sanè ipsam definiet; biennem dicendo, aut triennem esse, aut alio simili modo. Et album etiam quantum sit, si assignauerit, superficie nimirum definiet: quanta enim est superficies, tantum dicet & album esse. Quare ea sola quæ dicta sunt, propriè & per se quanta dicuntur: cęterorum verò nihil per se, sed per accidens dicitur quantum. Prætereà quantitati nihil est contrarium, indefinitis enim quantis nullam omnino contrarietatem esse patet: ceu cubito, aut tricubito, aut superficiei, aut alicui tali: nihil est illorum omnino contrarium. Nisi quispiam pauco multum, aut paruo magnum dixerit contrarium esse. At horum nihil est quantum, sed potiùs est ad aliquid. Nihil enim per se magnum vel paruum dicitur, sed ad aliud sanè refertur: ceu mons quidem paruus dicitur, milium autem magnum: propterea quòd hoc maius, ille minor hisce quæ generis eiusdem sunt, existat. Ad aliud igitur est ipsorum relatio. Nam si paruũ quicquam magnúmve per se diceretur, nunquam mons quidem paruus, milium verò magnum vtique dicatur. Rursus in pago quidem multos homines, Athenis autem paucos dicimus esse, qui tamen longè sunt illis plures: & in domo quidem multos, in theatro verò paucos, qui quidem & ipsi multò sunt illis plures. Prætereà bicubitum quidem, atque tricubitum, & talium vnumquodque quantum significat: magnum autem & paruum, quantum non significat, sed magis ad aliquid, alterius enim contemplatione magnum paruúmque intelligitur. Quare patet, hæc ex his esse, quæ ad aliquid sunt. Prætereà siue quanta hæc quispiam esse ponat, siue non ponat, nihil est ipsis contrarium. quod enim per seipsum sumi non potest, sed ad aliud semper refertur, ei quónam pacto contrarium quicquam fuerit? Prætereà si magnum ac paruum contraria sunt, fiet vt idem contraria simul suscipiat, & eadem sibi ipsis contraria vt sint. Fit enim interdum, vt magnum atque paruum sit idem. Est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud verò magnum. quare fit, vt idem eodem tempore magnum sit atque paruum. Quod si hæc contraria sint, idem profectò contraria simul suscipiet, at nihil videtur simul suscipere contraria posse. Substantia nanq; susceptrix quidem contrariorum esse videtur, non tamen valet, simul atque ægrotat quisquam: neque, simul album est quicquam atque nigrum, neque cæterorum quicquam quod quidem contraria suscipiat simul. Fit etiam, vt ipsa sibiipsis contraria sint. Nam si magnum contrarium paruo est, cùm idem corpus & magnum sit & paruum eodem tempore: maximè sequens videtur, vt idem quoque ipsum sibi contrarium fateamur. Sed vt quicquam sit ipsum sibi contrarium, fieri nequit. Ergo nec magnum paruo contrarium esse potest, neque pauco multum. Quare etsi quispiam hæc non ad aliquid, sed quanta esse dicet, contrarium tamen nullum prorsus habebunt. Maximè autem quantitatis contrarietas versari circa locum videtur. Superum enim infero contrarium ponunt, locum qui est in medio inferum esse dicentes, propterea quòd medij ad fines ipsius mundi distantia maxima est. Cæterorum quoque definitionem contrariorum ab his afferre ac assignare videntur. Quæ nanque plurimum inter sese sub eodem genere distant, ea contraria esse dicunt. Porrò autem, quanta magis ac minùs esse non competit, vt bicubito: non est enim aliud alio bicubitum magis, neque in numero, vt tria magis quàm quinque, tria vel quinque, è contráve dicantur. Neque tempus aliud alio magis tempus dicitur, neque in eorum vllo omnino quæ dicta sunt, magis minúsve dicitur. Quanto itaque non magis ac minus esse competit. Proprium autem quantitatis est maximè, æqualitas & inæqualitas, vt hac æquale vel inæquale vnumquodque eorum, quæ rationem quantitatis subeunt, dicatur: vt corpus æquale ac inæquale, & numerus & tempus æquale inæqualéve similiter dicitur, & de cæteris quæ iam dicta sunt, simili modo. Reliqua verò quæ non sunt quanta, non omnino æqualia ac inæqualia videbuntur: veluti dispositio æqualis inæqualísve non omnino dicitur, sed similis potiùs, atque dissimilis: & album itidem æquale inæqualéve, non omnino dicitur, sed simile dici atque dissimile solet. Quare quantitati maximè proprium erit, æquale ac inæquale vt dicatur.

Conclusio.

Quantitati nihil contrarium. I.

ἔνστασις. Solutio.

Quantitatis ἐναντιότης maximè circa locum.

Maius ac minus quãto nõ cõpetere. II.

Quantitatis Proprium.

De his quæ Ad aliquid.

EA verò dicuntur ad aliquid, quæ id quod sunt, aliorum esse, aut ad aliquid aliquo alio modo dicuntur: veluti duplum, id quod est alterius dicitur: duplum enim alicuius scilicet, & maius id quod est, alio dicitur maius: aliquo nanque maius dicitur, similiter & cætera, quæ istiusmodi sunt. Sunt & hæc etiam ex hisce, quæ ad aliquid sunt: vt habitus, dispositio, scientia, atque positio. Omnia enim hæc id quod sunt, aliorum esse, aut ad aliud aliquo alio modo dicuntur: & non aliud quicquam. Habitus enim cuiuspiam habitus, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius pósitio dicitur esse, cæteráque simili modo. Ea igitur sunt ad aliquid, quæ id quod sunt, aliorum esse, aut ad aliquid aliquo alio modo dicuntur: ceu mons magnus ad aliud dicitur: ad aliquid enim mons magnus dicitur. Simile quoque cuipiam simile dicitur; & cætera etiam talia ad aliquid eodem modo dicuntur. Sunt autem & recubatio, & statio, & sessio, positiones quædam. positiones

Definitio.

sitiones verò ad aliquid sunt. Recubare autem, aut stare, aut sedere, positiones non sunt: sed à dictis positionibus denominatiuè dicuntur. Est autem & contrarietas in hisce, quæ ad aliquid sunt. Virtus nanque vitio contrarium est, quorum vtrunque ad aliquid est, & ignorationi scientia. Non tamen vniuersis contrarietas inest. Duplo nanq; & dimidio, & similibus, contrarium est nihil. Videntur etiam ea quæ sunt ad aliquid, & gradus suscipere, vt magis minúsve talia sint. Simile nanq; & magis & minus dicitur simile & dissimile, & æquale & inæquale similiter, quorum vtraq; ad aliquid sunt. Quippe cùm simile, cuidam simile, & dissimile, cuidam dissimile, & inæquale, cuidam inęquale dicatur. Non vniuersa tamen hanc subeunt legem. Duplum enim non magis minúsve dicitur duplum, neq; quicquam talium vllum. Atqui vniuersa quæ sunt ad aliquid, ad ea dicuntur, quæ conuertuntur. Seruus enim heri dicitur seruus, & herus, serui dicitur herus: & duplum, dimidij duplum, & dimidium, dupli dimidium, & maius minore maius: vt minus, maiore minus dicitur: & in cæteris simili modo, quanquam interdum dictio casu differt. Scientia enim scibilis scientia, & scibile, scientia scibile, & sensus, sensibilis sensus, & sensibile, sensu sensibile dicitur. Verum interdum conuersio fieri non videbitur, si ad id ad quod dicitur, non accommodatè fuerit assignatum, sed qui assignat, errauerit: veluti si ala auis fuerit assignata, non conuertitur auis alæ: non enim primò accommodatè est assignata ala auis. Nam non hoc ala ipsius dicitur, quo est auis, sed quo est ales: complurium enim & aliorum alæ sunt, quæ aues non esse constat. Quare si accõmodatè fuerit assignata, fiet conuersio sanè, veluti ala alitis ala, & ales, ala est ales. Atque interdum & nomen facere necesse est, si positum nomen ad quod accommodata fuerit assignatio, non sit: ceu si clauus nauigij assignabitur, non accommodata sit assignatio. non enim eo clauus ipsius dicitur, quo nauigium est: sunt enim nauigia, quorum claui non sunt. Sed forsitan accommodatior assignatio fuerit, si clauus, clauati clauus, aut aliquo alio simili modo dicatur: non enim positum nomen est. Atque conuertitur, si accommodata fuerit assignatio: clauatum enim clauo est clauatum. Idem fuerit & in cæteris modus, veluti caput accommodatiùs fuit assignatum, si capitati caput, quàm si animalis esse dixerimus: non enim eò caput habet, quò animal est: complura nanque animalium capite vacant. Hoc autem pacto facillimè quispiam eorum nomina sumet, quibus nomina posita non sunt, si à propositis primùm vocibus, etiam his imponat nomina, quę cum primis conuertuntur: vt in prædictis intueri licet, vbi ab ala ales, & à clauo clauatum assignabatur. Vniuersa igitur ea quæ sunt ad aliquid, si accommodatè quis reddat, ad ea sanè dicuntur, quæ conuertuntur. Nam si ad quoduis vnumquodque, & non ad id ad quod dicitur, assignetur, non fit sanè conuersio. Neque enim quicquam eorum, quę sine controuersia ad ea dicuntur, quæ conuertuntur, nomenque habent, conuertitur: si non ad id quod dicitur, sed ad accidentium aliquid assignetur. Veluti si seruus non heri, sed hominis, aut bipedis, aut cuiuspiam hmilium fuerit assignatus, non fuerit sane conuersio: nam dici non potest, homo est serui homo, non enim accommodata est assignatio. Prætereà si accommodatè ad id quod dicitur fuerit assignatum, sublatis quidem cæteris omnibus quæ sunt accidentia, relicto autem eo solo ad quod est assignatum accommodatè, ad illud sanè dicetur: ceu si seruus ad herum dicatur, sublatis quidem cæteris vniuersis quæ accidunt hero, bipede inquam, scientiæ susceptiuo, ac homine: relicto autem tantummodo hero, seruus ad ipsum semper dicetur, seruus enim heri dicitur seruus. Quod si non accommodatè ad id, ad quod tandem dicitur, fuerit assignatum, cæteris quidem sublatis, eo verò solo relicto ad quod est assignatum, non ad ipsum sanè dicetur. Assignatus enim sit seruus hominis, aláque auis, atque ab homine herus auferatur, non ad hominem sanè seruus dicetur. Nam cùm herus non sit, neque seruus est sané. Similiter & ab aui ales auferatur, non vlterius ala profectò ad aliquid erit: si enim ales non sit, neque erit ala cuiusquam. Quare quodque assignetur ad id, ad quod tandem dicitur accommodatè, oportet. Atqui si sit quidem positum nomen, facilis assignatio fit: sin verò non sit, nomina fortasse ponantur, necesse est. Quod si hoc assignentur modo, ea quæ ad aliquid sunt, vniuersa ad ea sanè dicentur, quæ conuertuntur, vt patet. At verò ea quæ sunt ad aliquid, simul natura esse videntur: atque in plurimis quidem vera est hæc sententia, in quibusdam autem vera non est. Simul enim duplum est & dimidium: & si est dimidium, duplum est, & contrà, & si seruus est, herus est etiam: & si est herus, est etiam seruus: similiter & in cæteris. Quin & mutuò hæc interimunt sese. Nam si duplum non est, dimidium non erit: & si dimidium non est, duplum non erit. Idem est & in cæteris modis, quæ rationis sunt similis. Non tamen in vniuersis quæ sunt ad aliquid, verum hoc esse videtur, simul inquam natura vt sint: scibile nanque scientia prius esse videbitur. Plerunque enim rerum quæ antea sunt, scientias non accipimus: in paucis enim, aut nulla in re prorsus, scientiam fieri quispiam cum scibili simul videbit. Prætereà si scibile tollatur, tollitur & scientia: scientia verò si tollatur, non tollitur scibile. Nam si scibile non sit, scientia non est: nullius enim prorsus scientia erit. Scientia verò etiam si non sit, scibile esse nil prohibet. Quadrationis enim circuli & si scibilis est, scientia quidem nondum esse videtur, est autem scibilis ipsa. Præterea animali sublato, scientia quidem animalis non erit, cum complura interim quæ scibilia sint, animalium existant. Sic & in sensu res sese habere videtur, sensibile enim antecedere sensum videtur. Si sensibile nanq; tollatur, tollitur & sensus: at ipsum si sensus auferatur, non tollitur. Sensus enim circa corpus, & in corpore sunt. Itaq; sensibili sublato,

Relatiua cõtrarietatem habent. I.

Magis ac minus accipiũt. II.

Conuertuntur. III.

ὀνομαλογία.

Simul sunt natura. IIII.

Quatenus natura simul.

lato, corpus è medio tollitur, est enim & ipsum corpus sensibile. Si corpus verò non sit, etiã sensus aufertur. Quare fit, vt secum sensibile sensum auferat. At sensus secum sensibile nõ tollit. Nam si animal tollatur, tollitur quidem sensus, sensibile verò non tollitur. Est enim sensibile corpus, vt calidum, frigidum, dulce, amarum, & cætera omnia quę sunt similis generis. Præterea sensus quidem cum sensitiuo simul emergit, nam vnà cũ animali & ipse sensus efficitur. Sensibile autem est, & anteà, quã sensus sit ortus. Est enim ignis, & aqua, cæteráq; talia, è quibus animal consitat, & anteà quàm sit omnino animal aut sensus. Quare sensibile prius ipso sensu videbitur esse. Existit autem hoc loco dubitatio quædam, vtrum nulla substãtia dicatur ad aliquid, quẽadmodum & videtur: an hoc in aliquibus substantiis secundis contingat, in primis nanq; substantiis verum est. Nam neque tota, neque partes ad aliquid sanè dicuntur. Quidam enim homo non dicitur cuiusdam quidam homo, neque quidam equus cuiusdam quidam equus. Et itidem in partibus. Quædam enim manus non cuiusdam quædam manus, sed cuiusdam dicitur manus: & quoddam caput, non cuiusdam quoddam caput, sed cuiusdam dicitur caput. Eadem & in pluribus secundis substantiis dici possunt. Homo nanq; non cuiusdam dicitur homo, nec equus alicuius dicitur equus, nec lignum alicuius dicitur lignum, sed alicuius posessio dicitur. Talia igitur patet non ad aliquid esse. In quibusdam autem secundarum substãtiarum est dubitatio. Caput enim alicuius dicitur caput, & manus alicuius dicitur manus: & vnumquodq; tale eodem modo dicitur. Quare hęc videbuntur ad aliquid esse. Si igitur eorum quæ sunt ad aliquid, definitio sufficienter est asignata, aut omnino est difficile aut impossibile, nullam substãtiam ad aliquid esse ostendere: sin verò non sufficienter asignata est, sed ea sunt ad aliquid, quorum esse idem est ei, quod est ad aliquid aliquo modo sese habere, fortasse ad hęc aliquid dici potest. Prior autem definitio sequitur quidem ea, quæ sunt ad aliquid omnia: non tamen idem est, propterea quod ipsorum ad aliquid esse, est id quod sunt, aliorum esse dici. Ex his igitur patet, si quispiam aliquid eorum, quę sunt ad aliquid, definitè scit, simul id quod ad illud dicitur, definitè sciet. Hoc autem patet quidem ex his ipsis. Nam si scit quispiam hoc aliquid esse, est autem eorum quæ sunt ad aliquid esse, idem ei quod est ad aliquid aliquo modo sese habere: & illud profectò sciet, ad quod hoc aliquo modo se habet. Si enim nescit omnino id, ad quod hoc aliquo modo se habet, neq; si ad aliquid hoc modo se habet, sciet. Patet autem & ex singulis. Nam si quispiam hoc scit definitè duplum esse, & id cuius duplum est, continuò definitè sciet. Nam si nullus definitè duplum scit illud esse, neque si est duplum omnino scit: similiter & hoc si scit definitè præstabilius esse, & quo præstabilius est definitè, ob hæc eadem ipsum scire necesse est. Nec indefinitè sciet, hoc præstabilius esse deteriore: hæc enim opinatio est, non scientia. Non enim exactè iam deteriore præstabilius esse sciet. Nam si fortè sic accidat, nihil est deterius ipso. Quare patet necessarium esse, vt quicquid eorum quæ sunt ad aliquid, quispiam definitè sciat, & id identidem ad quod illud dicitur, vt sciat. Fit autem vt caput & manus, & quæcunque talium, quæ substantiæ sunt, id quod est ipsum, definitè sciatur: at non fit necessariò, vt ad id quod dicitur, definitè sciatur. Cuius enim hoc caput, aut cuius est manus, non fit, vt definitè sciatur. Quare hæc non ad aliquid erunt. Quod si hæc non sunt ad aliquid, verè dicere licet, nullam substantiam ad aliquid esse. Difficile autem est fortasse, de talibus vehementer asserere eum, qui non persæpe cogitationem in his posuerit. Circa tamen vnumquodq; ipsorum non est inutile dubitasse.

Substantiæ an etiam ad aliquid, quæstio.

Definitio 11.

Substantia nulla ad aliquid, solutio.

De Quali, & Qualitate.

Qualitatem verò dico, qua quales quidam dicuntur. Est autem qualitas ex hisce, quæ multis modis dicuntur. Atque vna quidem species qualitatis, habitus dispositióq; vocetur. Differt autem habitus à dispositione, nam magis permanet, atq; diuturnior est. Tales sunt ipsæ scientię & virtutes. Sciẽtia nanq; ex eorũ numero videtur esse, quæ permanent, & cum difficultate dimouentur, etiam si quispiam mediocriter sciẽtiam acquirat, nisi magna mutatio vel à morbo, vel alia quapiam de re simili fiat. Similiter & virtus, vt iustitia, temperãtia, & quæcunq; tales haud facilè dimoueri mutaríve videntur. Dispositiones autem eæ sunt, quæ faciliter dimoueri mutaríq; possunt: vt caliditas, frigiditas, morbus, & quę sunt hisce similia. Nam his ipsis homo aliquo modo disponitur, & facilè quoq; mutatur, ex calido frigidum subiens, & ex valetudine morbum: & in cæteris etiam simili modo. Nisi & harum ipsarum aliqua ob diuturnitatem versa iam in naturam sit, dimoueríq; nequeat, aut summa cum difficultate mutari possit: quam quidem hac ratione quispiam habitũ iam nuncupauerit. Patet autem, ea homines habitus dicere velle, quæ sunt diuturniora, neq; dimoueri facilè possunt. Eos enim qui sententias non admodum tenent, sed eas amittere facilè possunt, habitum habere non dicunt: ea licet scientia aliquo modo deteriùs meliúsve dispositos videant. Itaq; sic à dispositione habitus differt, vt illa facilè dimoueri possit, habitus autem diuturnior sit, & cum difficultate moueatur. Sunt autem habitus quidem, & dispositiones, dispositiones verò haud necessariò habitus sunt. Qui nanq; habent habitus, ij aliquo modo etiam disponuntur: at qui disponuntur, ij non omnino & habitus habent. Aliud autem qualitatis genus est, quo ad luctam aliquos, aut ad cursum, aut ad sanitatem, aut ad morbum aptos esse dicimus, & simpliciter ea, quæ per potentiam naturalem, impotentiámve dicuntur. Non enim quicquam horum ex eo dicitur tale, quia aliquo disponitur modo: sed quia naturalem potentiam habet, vt facilè quippiam aut faciat, aut non patiatur. Vt ad pugillatum, cursúmve apti dicuntur ideo, non quasi rerum earum facultatem iam aliquam teneant, sed tantũ quia naturalẽ aut vim aut imbecillitatem facilè aliquid faciendi habent: sic apti sanitati, quia

Descriptio.

Qualitatis prima species, habitus & dispositio: & quid differant.

Secunda species, naturalis potentia, vel impotentia.

quia vim naturalẽ haud facilè obnoxiã: morbidi cõtrà, quia obnoxiam facilè, seu quia vi nõ facilè obnoxia careãt, dicũtur. Eiusdẽ generis est & durum, ac molle. durũ enim ex eo dicitur, quia potẽtiam habet, vt non facilè diuidatur: molle autẽ ex eo, quia eiusdẽ habet impotentiã. Tertiũ qualitatis est genus, qualitates passiuę, ac passiones, quę quidem talia sunt: vt dulcedo, amaritudo, & ea, quæ sunt generis similis. Caliditas præterea, frigiditásq;, & albedo, atq; nigredo. Has igitur qualitates quidẽ esse, perspicuũ esse videtur. Ea nãq;, quæ hæc susceperunt, qualia sanè dicũtur: vt mel ex eo dicitur dulce, quia dulcedinem suscepit: & corpus etiam album, quia suscepit albedinẽ. similiter & in cæteris res se habere videtur. Qualitates autẽ passiuæ dicuntur, non ideo quòd ea quæ susceperunt, passa aliquid sunt. neq; enim mel ex eo, quia passum aliquid est, dulce dicitur: neq; cæterorũ taliũ quicquã. similiter & caliditas & frigiditas nõ ex eo passiuę qualitates dicũtur, quia ea quæ susceperunt, aliquid passa sunt: sed quia quæq; qualitas dicta, passionis in sensibus est efficax. Dulcedo nanq; passionem quãdam in gustu facit, & caliditas in tactu, cæteráq; simili modo. Albedo autẽ & nigredo, cæteríq; colores, nõ eodem modo qualitates passiuæ dicuntur, sed quia à passione sunt factæ. Nam quòd per passionem mutationes cõplures colorũ fiant, certum est. Puduit enim quempiã, atq; erubuit: & timuit quispiam, atq; palluit. Quare si quispiã etiã natura talium passionũ incursúmve aliquid subiit, similem colorẽ verisimile est illũ habere. Quæ nãq; nũc, dum pudet, dispositio circa corpus emersit, eadem & in naturali cõstitutione dispositio fieri potest, vt & color natura similis fiat. Quæcunque igitur affectionũ taliũ initiũ ab aliquibus sumpserunt passionibus, quæ permanẽt, cum difficultatéq; dimouẽtur, passiuæ qualitates dicũtur. Siue enim in naturali cõstitutione pallor aut nigredo sit orta, qualitas dicitur: nã circa eadẽ quoq; dicimur quales: siue ob diuturnũ morbũ, aut calorem hæc eadẽ acciderint, modò non facilè dissoluantur, aut per vitã permaneant, qualitates sanè passiuæ & ipsæ dicũtur, cũ hisce similiter quales dicamur. Quæ verò ab hisce fiunt, quæ facilè dissoluunt, passiones dicunt, nõ qualitates: nõ enim per hasce quales dicunt. neq; enim erubescẽs, ob verecundiã rubeus: neq; pallens, ob timorẽ pallidus appellat: sed aliquid passus potius dicit esse. quare passiones hæ res, & nõ qualitates dicũtur. Similiter & in anima qualitates passiuæ, passionésq; dicunt. Quæ enim in generatione cõtinuò à passionibus quibusdã, quæ sine difficultate dimoueri nõ possunt, orta sunt, ipsa quoq; qualitates dicũtur: vt insania, iracũdia, & quæ sunt similis generis. quales enim ob hęc ipsa dicunt, vt iracũdi, atq; insani. Similiter & quęcũq; mẽtis egressiones nõ naturales, sed à quibusdã aliis casib' factæ sunt, quæ aut sine difficultate dimoueri non possunt, aut omnino immobiles sunt, qualitates itidẽ & hæ dicunt: quippe cũ hisce quales dicant: Quę verò ab hisce fiũt, quę facilè dissoluunt, atq; expirãt, passiones dicunt: veluti si turbatus quispiã, iracũdior fuerit, nõ enim iraçundus dicit, qui tali in perturbatione iracũdior est, sed potius aliquid passus dicitur esse. quare passiones talia, nõ qualitates dicũtur. Quartũ qualitatis genus est, figura, & ea quę circa vnũquodq; est forma, & insuper rectitudo & curuitas, & quicqd est in hisce simile, horũ enim vnoquoq; quale quippiã dicit. Ex eo nãq; quia triãgulus, aut quadratũ quippiã est, quale quid dicitur: & quia rectũ identidẽ est, aut curuũ. Forma etiã quodq; dicitur quale. Rarũ autẽ & dẽsum, & asperũ atq; leue, quale quiddam significare quidẽ videbũtur, à qualitatis tamen diuisione remota esse videntur. partiũ enim potius positionẽ videntur quandã significare. Etenim dẽsum quidẽ ex eo quippiã est, quia partes ipsius sibiipsis propinquæ sunt: rarum autẽ ex eo, quia à sese distãt. Læue etiam est ex eo, quia rectè partes sunt sitæ: asperũ verò ex eo, qa quędã partiũ eminẽtes, quædam humiles sunt. Atq; fortitã quidẽ & alius quispiã qualitatis modus videbitur esse: qui tamẽ maximè dici solẽt, tòt ferè sunt. Ea igit' quę dixim', sunt qualitates, vt patet. Qualia verò sunt ea, quæ denominatiuè ab ipsis, aut alio aliquo modo dicunt'. In plerisq; igit', quin potius ferè in omnibus, denominatiuè dicunt': vt albedine alb', à musica musicus, & à iustitia dicit' iust', & in cęteris simili modo. Sed in quibusdã ex eo, qa nõ sunt nomina qualitatib' posita, nõ fit, vt ab ipsis denominatiuè dicãtur: vt apt' ad luctam, aut ad cursum, qui quidẽ naturali potẽtia talis dicitur, à nulla qualitate dicit' denominatiuè. Potẽtiis enim hisce, quib' hi quales dicũtur, nõ posita nomina, sicut artib', quib' militares, aut cursores ob dispositionẽ dicũtur, sunt. Militaris enim dicitur ars, & cursoria, atq; ab *his ij qui* disponũtur, denominatiuè dicũtur. Interdũ etiã est positũ & qualitati nomẽ, nõ tamẽ id quod ipsa quale dicitur, nomine illius denominatiuè dicitur. A virtute nãq; honest' quispiã dicit' ex eo sanè, quia virtutẽ habet, sed nõ denominatiuè dicitur à virtute. nõ tamẽ in multis idipsum fit. Ea igit' qualia dicunt', quæ à dictis qualitatibus denominatiuè, aut aliquo alio modo dicunt'. Atq; cõtrarietas in qualitate esse videt'. Iustitię nãq; cõtrariũ est iniustitia, & albedini nigredo, & cætera eodẽ modo. Ea etiã quę ab ipsis qualia dicunt', cõtraria esse videtur: vt iniustũ iusto, & nigrũ albo. Nõ tamẽ in omnib' hoc esse videt'. flauo enim, aut fusco, aut talibus colorib', quæ quidẽ sunt qualia, nihil est cõtrariũ. Adhęc, si cõtrariorũ alterũ qualitas est, & reliquũ omnino qualitas erit. Hoc autem ita esse patet ex singulis prędicamẽtis. nã si iustitia cõtrariũ est iniustitię, atq; iustitia qualitas est, est & iniustitia. Nã cæterorũ prædicamẽtorũ, neq; quantum, neq; ad aliqd, neq; vbi, neq; aliorũ quicquã omnino, nisi qualitas iniustitię accõmodatur. Eadem & in cæteris, quæ sunt in qualitate, cõtrariis dici possunt. At verò qualia ipsa grad' suscipiũt, ac magis talia minúsve dicũtur. albũ enim aliud alio magis minúsve dicit', & iustũ alio magis minúsve. Et ipsa etiã intẽtionẽ suscipiũt. fit enim, vt albũ albi' se euadat. Nõ tamẽ omnia, sed plurima cõditionẽ hãc subire vident'. Nã dubitauerit quispiã, si magis minúsve iustitia dici possit, & de dispositionib' etiã cęteris simili modo. Sũt enim qui de tali

Qualitates passiuæ, ac passiones, 111.

Forma & figura, quarta species.

Qualia, τὰ ποιὰ.

Communitas prima.

Qualitati inest contrarietas.

Regula.

Qualitas suscipit magis ac minus.

Quæstio.

de talibus contendunt.iustitiã nanq; iustitia, aut sanitatem sanitate magis minúsve dici debere, haud omninò dicunt. sed aliud sanitatem, iustitiámve, aut grãmaticen, aut id genus dispositionẽ magis, aliud minus habere, cõcedunt admodum. Attamen ea quæ hisce qualia dicũtur, gradus sine controuersia suscipiunt, magísq; talia atq; minus dicũtur. iustior enim, & sanior alius alio dicitur, & in cæteris simili modo. Triãgulus autẽ & quadratum, cæteræq; figuræ, non videntur talem cõditionẽ subire. nam ea quidẽ quę trianguli rationem circuliq; suscipiunt, trianguli similiter aut circuli sunt omnia. Eorũ verò quæ rationem hãc non suscipiunt, nihil alio magis minúsve tale dicetur. non enim quadratum magis quã altera ex parte longius, circulus est: quippe cùm neutrum circuli subeat rationem. atque simpliciter, si non subeant ambo propositi rationem, alterum altero magis tale minúsve minimè dicetur. Nõ ergo omnia qualia gradus suscipiũt, vt magis talia minúsve dicantur. Eorũ igitur quæ dicta sunt, neutrũ proprium qualitatis esse videtur, similia autem dissimiliaq; per qualitates solas dicuntur. Simile enim quippiã cuipiã nulla alia profectò ratione esse videtur, quã ea, qua quale est. Quare proprium qualitatis erit hoc, ipsa simile atq; dissimile dici. Non autẽ perturbari oportet, si quispiam nos duxerit de qualitate tractantes, cõplura eorũ quæ sunt ad aliquid cũ qualitatibus ipsis enumerasse. Habitus enim, & dispositiones ad aliquid esse dicimus. Etenim in omnibus ferè talibus generã quidẽ ad aliquid esse dicuntur, singularium verò nihil. Scientia nanq;, quę quidem est genus, hoc ipsum quod est, alicuius dicitur esse: cuiusdã enim scientia dicitur: singularũ verò scientiarum nulla idipsum quod est, alicuius dicitur esse: vt grammatica non dicitur alicuius grãmatica, neq; musica cuiuspiã musica, nisi generis ratione ad aliquid. & ipsæ dicãtur. Grammatica enim alicuius sciẽtia dicitur, nõ alicuius grammatica: & musica cuiusdã sciẽtia, nõ cuiuspiã musica. Quare singulæ nõ sunt, vt patet, ad aliquid. at quales singulis hìs dicimur, quippe cũ & has ipsas habeamus. Sciẽtes enim ex eo dicimur, quia singularum aliquas scientiarũ habemus. Quare singulæ erũt qualitates, quibus & quales qui eas habẽt, dicũtur. At hæ nõ sunt ad aliquid, vti diximus. Præterea si quid idẽ, & quale, & ad aliquid sit, in vtrisq; ipsum generib⁹ collocari enumerarìq; haud absurdũ erit.

Qualitati proprium simile dissimilé que iuxta ipsam dici.

Quæstio.

De Actione & Passione.

Actionis passionisque ἐνεργήσης, & gradus,

SVscipit & ipsum agere pative contrarietatem. Calefacere nanq; & frigefacere, & calefieri & frigefieri, & voluptate ac dolore affici, contraria sunt. quare contrarietatem suscipiunt. Gradus quoq; suscipiũt, vt magis atq; minus dicãtur. Fit enim, vt magis quippiam minúsve calefaciat, & itidem calefiat: & doleat magis minúsve. quare agere pative gradus suscipiunt, vti diximus. De his igitur tot à nobis sint dicta. Dictum est autẽ & de situm esse, in hisce quæ diximus de iis, quæ sunt ad aliquid, denominatiuè ipsum à positionibus dici. De cæteris verò, vt de quando, de vbi, & de habere, quia sunt manifesta, nil aliud dicitur, quã ea quæ in principio diximus: habere quidem, indutum atq; armatum esse significare: vbi verò, in Lycio esse, & cętera quęcunq; de ipsis sunt dicta. De generibus ergo, ppositis ea quę sunt dicta, sufficiũt.

De geniti & reliquis.

De Oppositis.

DE oppositis autẽ quot modis opponi soleant, deinceps dicendũ esse videtur. Opposita nanq; modis quatuor opponi dicũtur. aut vt ea quæ sunt ad aliqd, aut vt cõtraria, aut vt habitus & priuatio, aut vt affirmatio atq; negatio. Atq;, vt in summa dicã, duplũ & dimidiũ, vt ea quæ sunt ad aliquid: bonũ & malum, vti contraria: cæcitas atq; visus, vt habitus & priuatio: sedere & non sedere, vt affirmatio atq; negatio, opponũtur. Quæ igitur vt ea quę sunt ad aliqd, opponũtur, ea id quod sunt, oppositorũ esse, aut aliquo alio modo ad illa dicunt. vt duplũ dimidij, id quod est, alicuius dicit, alicuius enim duplũ: & scientia scibili eodẽ opponitur modo, atq; ipsa id quod est, scibilis dicitur esse: & scibile etiã id quod est, ad oppositum, ipsam inquam scientiã, dicitur. scibile nanq;, aliquo, id est scientia, dicitur scibile. Quæ igitur vt ea quæ sunt ad aliquid, opponũtur, ipsa id quod sunt aliorũ esse, aut aliquo alio modo vicissim dicunt. Ea verò quæ vt contraria opponũtur, nullo pacto legẽ hãc subeũt, cõtraria verò inter se dicũtur. neq; enim bonũ mali dicitur bonũ, sed contrarium: neq; album nigri dicitur album, sed cõtrariũ. quare oppositiones hæ differũt. Atqui cõtraria quidẽ quæ talia sunt, vt ipsorũ alterũ necessariò rebus iis insit, in quibus aptum est fieri, aut de quibus prædicaẽ, ea nullũ prorsus mediũ habent. quorũ autẽ alterũ inesse nõ necesse est, inter hæc aliquid omnino mediũ cadit: veluti sanitas ac morb⁹ in animalis corpore fieri apta sunt, atq; alterũ insit animalis in corpore, sanitas inquã aut morb⁹, necesse est: & de numero par atq; impar prædicat, & alterũ par aut impar insit numero, necesse est: atq; nullum inter hæc, aut inter par & impar, aut inter sanitatẽ ac morbũ, mediũ cadit. At quorũ alterutrũ inesse necesse nõ est, horum mediũ est aliquid: vt album & nigrũ in corpore aptum est fieri, & nõ necesse est in corpore alterum horum inesse. nõ enim omne corpus aut albũ aut nigrũ est. Vitiosum quoq;, studiosúmq;, de homine quidẽ cæterísq; cõpluribus prædicatur: at nõ necesse est alterũ illis inesse, de quibus hæc prædicari possunt. nõ enim omnia aut vitiosa sunt, aut studiosa. atq; est inter hoc mediũ sanè: fuscum quidem & flauũ, cętęríq; tales colores inter album & nigrum: id autem quod neq; vitiosum est, neq; studiosum, inter vitiosum ac studiosum. In quibusdam igitur media nomẽ habent: vt fuscum, pallidum, rubrum, cętęríq; tales colores, qui media sunt inter albũ & nigrũ. In quibusdã verò nomine quidẽ nõ est facile medium assignare, vtriusq; tamen extremorum negatione ipsum medium definitur: vt id quod neq; bonũ est neq; malum, neq; iustũ neq; iniustum. Priuatio autem atq; habitus dicitur quidem circa quippiã idem, vt visus & cæcitas circa oculũ. vt simpliciter autẽ dicam, in quo solet habitus fieri, circa id vtrunq; ipsorum dicitur. Atq; priuatũ esse dicimus vnũquod

quodque eorum, quæ susceptiua sunt habitus, cùm non est habitus, non quouis modo, sed in eo, vel in quo consueuit esse, vel quando illud consueuit ipsum habere. Edentulum enim non ex eo dicimus, quia dentes non habet: & cæcum itidem non ex eo, quia visum non habet: sed quia non habet, cùm est aptus habere. Sunt enim, quæ orta non continuò visum, dentésque habent: at non edentula, aut cæca dicuntur. Priuatum autem esse, habitúmque habere, non est priuatio atque habitus. Nam visus quidem est habitus, cæcitas verò priuatio. At habere visum non est visus, neque cæcum esse cæcitas est: etenim cæcitas est priuatio quædam: cæcum autem esse, est priuatum esse, & non priuatio. Præterea si cæcitas idem esset ac cæcum esse, vtráque profectò de eodem prædicarentur. At homo dicitur quidem cæcus, cæcitas autem nullo dicitur pacto. Et ipsa tamen, priuatum inquam esse, habitúmque habere, périnde vt priuatio atque habitus opponi videntur: modus enim oppositionis idem est. Nam vt cæcitas & visus, sic & cæcum esse & habere habitum oppositionis sunt. At enim neque etiam id quod sub affirmatione negationéque est, affirmatio est atque negatio. Affirmationem nanque negationémque orationem esse constat, alteram affirmatiuam, alteram negatiuam: at nihil eorum quæ sub affirmationem negationémve cadunt, oratio est, vt patet. Dicuntur tamen & hæc ipsa périnde opponi, atque affirmatio negatióque opponuntur: & in his enim idem oppositionis est modus. Nam vt affirmatio, veluti sedet, negationi, ceu non sedet, opponitur: sic & res quæ sub vtrunque cadunt, sedere inquam, & non sedere, sibi mutuò aduersantur. At verò priuationem ac habitum non esse opposita sic, vt ea quæ sunt ad aliquid, patet. Non enim ipsum id quod est, oppositi dicitur esse. visus enim non est cæcitas visus, neque vllo alio ad illam dicitur modo: similiter neque cæcitas, visus cæcitas diceretur. sed cæcitas ipsa, priuatio quidem dicitur visus: cæcitas autem visus non dicitur, neque visus dicitur cæcitas. Præterea vniuersa quæ sunt ad aliquid, ad ea sanè dicuntur, quæ conuertuntur. quare si cæcitas ex iis esset, quæ sunt ad aliquid, & illud ad quod ipsa dicitur, profectò conuerteretur, at non conuertitur. non enim visus, cæcitatis dicitur visus. Atqui neque périnde atque contraria priuationem ac habitum oppositionem subire, ex eo perspicuum fore videtur, quòd contrariorum quæ medio vacant, alterum in his quibus apta sunt esse, aut de quibus prædicantur, inesse semper necesse est. inter enim ea medium nullum cadere diximus, quorum alterum inesse susceptiuo necesse est: vt in sanitate ac morbo, in pari ac impari intueri licet. Quorum autem est ad aliquod medium, nunquam horum alterum omni inest necessariò. Neque enim album aut nigrum, neque calidum aut frigidum esse, omne quod horum susceptiuum sit necesse est. Nam vt inter hæc medium aliquod cadat, nihil sanè prohibere videtur. Et insuper ea diximus medio vacare, quorum alterum non necesse est esse in susceptiuo, nisi in hisce in quibus vnum inest natura, vt igni caliditas inest, & niui albedo. in his enim alterum definitè, non vtrúmvis susceptiuo inesse necesse est. Non enim aut ignem frigidum, aut niuem esse nigram contingit. itaque non omni susceptiuo inesse alterum necesse est, sed illis tantùm quibus vnum natura inest, atque vnum definitè, non vtrúmvis. In priuatione autem atque habitu neutrum dictorum est verum, neq; enim alterum ipsorum semper inesse necesse est, quod enim nondum aptum est visum habere, id neque cæcum dicitur, neque visum habere. quare non ex iis erunt contrariis, quæ mediis vacant: sed nec ex iis, quæ medium habent. quoniam omni susceptiuo, ipsorum alterum quandoque insit, necesse est. cùm enim est aptum visum habere, tunc aut cæcum, aut visum habere dicetur. atq; horum alterum nõ definitè sanè, sed vtrúmvis sine discrimine vllo dicetur. at in hisce contrariis, quæ medio non vacant, nunquam fit, vt alterum insit omni, sed quibusdam: atque hisce alterum definitè, & non vtrúmvis. Quare patet, neutro modo priuationem & habitum, périnde atque contraria oppositionem subire. Præterea inter contraria quidem, fit modò, quod ipsa recipere possit, fieri commutatio potest, nisi vnum ipsorum natura cuipiam vt igni caliditas insit. Potest enim sanum ægrotationem subire, & frigidum calidum, & album effici nigrum, ex studioso quoque vitiosus, & è vitioso studiosus euadere potest. Vitiosus enim si moribus præstabilioribus pręceptísque instituatur, aliquid saltem in probitate incrementi suscipiet. Quod si parum licet, incrementi semel susceperit, patet aut penitus illum mutari, aut ingentia incrementa suscipere posse. Semper enim habilis magis ad consequendam ipsam virtutem sumpto paruo etiam incremento fit, quare verisimile est, maiora quoque illum incremẽta suscipere, quod quidem si semper ita fiat, in contrarium penitus habitum deducetur, nisi tempore fortasse excludatur. In habitu verò priuationéve fieri non potest, vt commutatio vnquam efficiatur. ex habitu nanque quanquàm ad priuationem mutatio fit, ad habitum certè ex priuatione fieri nequit. non enim quisquam cæcus factus visum vnquam recuperauit, neque calvus factus comam, neque edentulus vllus dentes emisit. Atqui patet, & ea quæ vt affirmatio negatióque opponuntur, nullo dictorum modo oppositionem subire. in his enimsolis alterum verum, alterũ falsum esse necesse est: quod neq; in contrariis, neque in relatiuis, neq; in habitu priuationéve necesse est, semper alterum verum, alterum falsum vt sit. Sanitas enim ac morbus contraria sunt, & neutrum ipsorum verum est aut falsum. similiter & duplum & dimidium relatiuè quidem opponuntur, neutrum tamen verum est aut falsum. cæcitas etiam atque visus habitus quidem & priuatio sunt, vt patet: at neutrum verum est, aut falsum. Omnino autem nihil eorum, quæ nulla cum complexione dicuntur, verum est aut falsum. At vniuersa quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. Equidem

Oppositarum modis quatuor sunt.

Aliud est priuatio, quàm esse priuatũ.

Vt ad aliquid.

Aliud est affirmatio, ac negatio, aliud res quæ sub vtraque sunt.

Vt contrari.

Habitus, & priuatio non opponuntur vt ad aliquid

Neque vtrũ contraria.

Affirmatio & negatio non opponuntur vt reliqua tria.

Vt priuati & habitu

idipsum in hisce contrariis maximè accidere videbitur, quæ cum complexione dicuntur. valere enim Socratem, & ægrotare Socratem, contraria sunt. At neque in hisce necessarium est, alterum verum, falsum alterum esse. nam si existat quidem Socrates, alterum verum, alterum falsum erit: si verò non existat, ambo falsa erunt, vt patet. Si enim Socrates omnino non sit, neutrum erit verum, neque ægrotare ipsum, neque valere. In priuatione quoque ac habitu si Socrates omnino non sit, neutrum verum erit: sin sit, non semper alterum erit verum, alterum falsum. Visum enim habere Socratem, & cæcum Socratem esse, vt habitus atque priuatio opponuntur. & si sit Socrates, non necesse est alterum verum, alterum falsum esse. Quo enim tempore nondum est aptus habere, vtrunque est falsum. sin omnino non sit, falsum etiam erit vtrunque, & visum ipsum habere, & cæcum esse. In affirmatione verò negationéve semper, siue sit, siue non sit, alterum erit falsum, alterum verum. Horum enim, ægrotare inquam Socratem, & non ægrotare Socratem, siue sit, siue non sit Socrates, alterum verum, alterum falsum esse patet. Si enim non sit, ægrotare illũ est falsum, non ægrotare verum. quare hisce solis hoc competit, alterum inquam ipsorum verum esse, alterum falsum, quæ vt affirmatio atque negatio opponuntur. At verò malum quidem bono necessariò contrarium est: quod quidem esse, patet inductione. Morbus enim sanitati, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas aduersatur, & in cæteris simili modo. At malo interdum bonum, interdum malum contrarium est. defectui enim, qui quidem est malum, exuperatio, quæ quidem & ipsa malum est, contrarium est: similiter & mediocritas, quæ quidem est bonum, vtrique aduersatur, vt patet. in paucis tamen idipsum esse videtur, sed in plurimis malo bonum semper contrarium est. Præterea non necessarium est, si contrariorum alterum sit, & reliquum esse. Nam si omnes sint sani, sanitas quidem erit, morbus verò non erit. similiter si sint omnia alba, albedo quidem erit, nigredo verò non erit. Præterea si Socratem valere contrarium est huic, Socratem ægrotare, fieri verò non potest, vt ambo simul eidem insint, impossibile est, si contrarium alterum sit, & reliquum etiam esse. Nam si stat valere Socratem, ægrotare Socratem stare non potest. Patet etiam, & circa idem aut specie, aut genere contraria fieri solere, vt morbum quidem & sanitatem in animalis corpore, albedinem autem & nigredinem in corpore absolutè, iustitiam verò & iniustitiam in hominis anima. Contraria insuper omnia, aut eodem in genere, aut contrariis in generibus esse, aut ipsa genera esse necesse est. nam album quidem, & nigrum eodem in genere sunt, color enim ipsorum est genus. iustitia verò, ac iniustitia sub generibus contrariis collocantur. alterius enim virtus, alterius vitium est genus, vt patet. at bonum & malum non sunt in genere, sed aliquorum ipsa genera sunt.

De cõtrariis.

Cõtraria circa idem.

De Modis Prioris.

PRius quippiam alio quatuor dicitur modis. Primo quidem & propriissimè, tempore, quo pacto quippiam antiquius aliquo & vetustius dici solet. quia nanque pluris est temporis, id eo antiquius atque vetustius dicitur. Secundo verò, id quod non conuertitur essendi consequentia. quo pacto vnum duobus est prius, nam si sint duo, & vnum continuò sequitur esse: at si vnum sit, non necessariò sequitur duo esse. Quare hoc posito, non conuertitur consequentia, vt illud sit. Prius autem id esse videtur, quod essendi consequentia non conuertitur. Tertio modo, ordine quodam dicitur prius, vt in scientiis atque orationibus intueri licet. In demonstratiuis enim scientiis, prius est nimirum atque posterius ordine. elementa nanque designationibus ordine priora sunt, † quippe cum principia priora sint ordine conclusionibus contemplandis † & in grammatica syllabis priora sunt elementa, in orationibus etiam exordium simili modo narrationem ordine antecedit. Præterea id quod est præstabilius honorabiliúsve, prius natura esse videtur. Vulgus etiam eos qui sunt honorabiliores, quósque magis amant, vocare priores consueuerunt. quanquam hic modus pene omnium alienissimus esse videtur. Tot igitur ferè sunt modi, prioris qui dici solent. Videbitur autem & vltra iam dictos alius quidã esse prioris modus. eorũ enim quæ essendi consequentia conuertuntur, alterum quod est causa quóuis modo vt alterum sit, prius natura non incongruè dici potest. atque esse quædam talia patet. Esse enim hominem, ad orationem de ipso verã essendi consequentia sanè conuertitur. nam si sit homo, vera est ea oratio, qua homo dicitur esse: & è contrà homo profectò est, si vera est ea oratio, qua hominem dicimus esse. Atque oratio quidem vera, vt res sit nullo pacto est causa: res tamen aliqua ex parte, vt sit oratio vera, causa esse videtur. Ex eo nanque quia res est, aut non est, oratio vera dicitur, aut falsa. Quare fit, vt quinque modis ipsum prius dicatur, vt patet.

Prioris quatuor modi.

Prius tẽpore.

Natura.

Ordine.

Non est in Græco nostro exẽplari.

Natura, perfectione.

Natura, causa qui quinque est modus.

De Modis Simul.

SImul autem ea simpliciter propriissiméque dicuntur, quorum generatio est tempore in eodem. Neutrum enim ipsorum prius, aut posterius est. Atque hæc tempore simul dicuntur. Natura verò ea dicuntur simul, quæ essendi quidem consequentia cùm conuertantur, neutrum tamen vt sit alterum, causa est: vt in duplo dimidióque intueri licet, hæc enim conuertuntur. Nam si duplum est, dimidium est: & si dimidium est, duplum est: neutrum tamen est causa, vt alterum sit. Ea præterea quæ eiusdem generis, diuisione sibi opponuntur, simul esse dicuntur natura. Dicuntur autem eiusdem generis diuisione opposita sibi, quæ in eadem sunt diuisione: qualia sunt, volatile, gressibile, atque in aquis degens. hæc enim sub eodem genere contra se sunt diuisa: quippe

Simul tempore.

Natura.

Natura diuisiõis, qui modus est tertius.

quippe cùm animal in hæc, vt patet, distribuatur, nihilque horum aut posterius, aut prius sit, sed natura talia simul esse videãtur. Diuidi etiam vnumquodque talium in species rursus potest, vt volatile, terrestre, aquaticum. Erunt igitur & ipsa simul natura, quæ sub eodem genere collocata, in eadem sunt diuisione. Genus tamen specie prius est semper, non enim in consequentia fit ab illo conuertio. Nam si volatile est, animal est: at si animal est, non necesse est volatile esse. Simul igitur dicuntur natura, ea, quæ in essendi quidem consequentia conuertuntur: nullo tamen pacto alterum causa est, vt alterum sit: & ea quæ sub eodem genere collocata, contra se se sunt diuisa. Absolutè autẽ simul sunt, ea quorum generatio eodem in tempore est, vt priùs est dictum.

De Speciebus motus.

MOtus species sunt sex: generatio, corruptio, accretio, decretio, alteratio, & ea mutatio quæ loco accommodatur. Atque cæteri quidem motus, vt patet, diuersi sunt. Non enim corruptio est generatio, neque accretio est decretio: neque ea mutatio, quæ loco accommodatur: cæterique motus similiter. De alteratione verò dubitatio quædam existit, ne forsitan necessarium sit id, quod alteratur, aliquo reliquorum motuum alterari: hoc autem verum non est. Ferè enim omnibus in passionibus, aut plurimis nos accidit alterari, nullo motuum cæterorum communicante. Neque enim incrementa, neque decrementa suscipere necesse est id quod passione mouetur: & simili in cæteris modo. Quare alteratio diuersus est à cæteris motus, nam si esset idem continuò id, quod alteratur, crescere aut decrescere, aut aliquo alio moueri cæterorũ motuum oporteret: at non est profectò necessarium. Similiter & id quod augetur, aut aliquo alio motu mouetur, alterari oporteret. At sunt quædam, quæ augentur, non alterantur autem: quadratum enim gnomone circumposito creuit quidem, at non est alteratum. Similiter & cæteris in rebus huiuscemodi fit. Quare diuersi sunt hi motus omnes, vt diximus. Simpliciter autem motus quidem contrarius quieti est, singulis autem singuli aduersantur, generationi quidem corruptio, accretioni verò decretio, & mutationi accommodatæ loco quies in loco: & maximè vt videtur ea mutatio, qua contrarium ad locum itur, vt ei motui quo sursum itur, is motus quo deorsum itur, & è conuerso opponitur. At reliquorũ assignatorum motuum quidnam contrarium sit, non est facilè assignare. Nihil autem ipsi contrarium esse videtur, nisi quispiam & in hoc quietem in qualitate dicat opponi ei mutationi, quæ ad qualitatem est oppositam, mutationémque eam quæ est ad qualitatem contrariam: perinde atque in mutatione loco accommodata, quietem in loco, & mutationem qua ad contrarium locum itur, contraria diximus esse. Alterationem nanq; mutationẽ esse in qualitate constat. Quare motui in qualitate, quies in qualitate opponitur: aut ea mutatio, qua ad qualitatem contrariam itur: quo pacto album quippiam fieri, & nigrum quippiam fieri, inter se opponuntur. Alterantur enim hæc, atque in qualitatis contrarios terminos mutatio fit.

Motus species sex.

Alteratio an ab aliis quinque speciebus differat.

Motui cõtraria est quies.

Alterationi an sit contrariũ, quid sit illud.

De Modis habere.

HAbere pluribus modis, aut vt habitum dispositionémque, vel aliquam aliam qualitatem dicitur: scientiam enim habere aliquam dicimur, & virtutem. Aut vt quantum, velut eam quam quispiam magnitudinem habet: nam cubitorũ trium vel quatuor habere magnitudinem dicitur. Aut vt ea, quæ circa corpus ponuntur, vt vestem, tunicam, & gladium, & similia. Aut in parte, velut in manu annulum. Aut vt partem, vt manum, vel pedem. Aut vt in vase, vt modium habere triticum dicimus, aut dolium vinum: hæc enim habere vt in vase dicuntur. Aut possessionem, habere enim dicimur domum, fundúmve. Dicitur & vir vxorem, & vxor virum habere: qui quidem remotissimus omnium habendi modus esse videtur. Nihil enim aliud dicendo virum habere vxorem significamus, quàm virum vnà cum vxore habitare. Forsitan & alij quidem habendi modi esse videbuntur, sed qui dici solent, omnes ferè sunt nunc à nobis enumerati.

Habẽdi octo modi.

Prædicamentorum Libri

FINIS.